DIE AMPTELIKE GIDS

Enoch Gebruikers-handleiding

Musiek skryf, hoor en druk op die Mac

EERSTE UITGAWE · ENOCH 26.1 · SEPTEMBER 2026

ENOCHMUSIC.CO.ZA

Inhoud

1 Welkom by Enoch 7

Vir wie hierdie handleiding is 7

Enoch Play en Enoch Composer 7

Konvensies in hierdie handleiding 7

Stelselvereistes 8

2 Aan die gang 9

Die Welkom-skerm 9

'n Nuwe partituur skep 10

Partiture oopmaak 13

Stoor 14

Ontdoen en herdoen 14

Hulp binne Enoch 14

3 Die werkruimte 15

Die NavBar 15

Die party-oortjies 17

Die partituur 17

Die Infobalk 17

Die Staffpad 18

Panele 19

Met verskeie partiture werk 19

Ligte en donker voorkoms 19

4 Note invoer 20

Nootinvoer en die invoegteken 20

Toonhoogtes invoer 21

Nootwaardes 22

Russe 22

Punte en verlengingsboë 22

Akkoorde 22

Stemme 23

Tuplette 23

Voorslagnote 24

Hervoer 24

Note met die muis invoer 24

Note vanaf 'n MIDI-klawerbord invoer 24

Die klawerbord op die skerm 24

Opname vanaf 'n MIDI-klawerbord 25

Die Staffpad 26

5 Kies en redigeer 29

Kies 29
Knipbord 31
Skrap 31
Toonhoogte verander 31
Ritme verander 32
Mate byvoeg 32
Stingels, balke en stemme 32
Transformasies 32
Gaan na 33
Balke versteek en fokus 33
Tekens skuif 34
Ontdoen 34

6 Notasie 35

Hoe tekens geplaas word 35
Die Notasiepalet 35
Sleutels 36
Toonsoorttekens 36
Maattekens 37
Maatstrepe 37
Herhalings en eindes 38
Bindboë en verlengingsboë 39
Haarnaalde 39
Dinamiek 39
Artikulasies 39
Fermates, asemtekens en sesure 40
Versierings 40
Tremolo's 40
Jazz- en koperartikulasies 40
Arpeggio's en glissando's 40
Oktaaflyne 40
Tempo-aanduidings 40
Tegniekteks 41
Nootkoppe 41
Toevallige tekens 42
Aanwysnote en klein note 42
Maatherhalings en skuinsstrepe 42
Balke 42
Hakies en akkolades 42
Multirustes 42

7 Teks, lirieke en akkoordsimbole 43
Partituurteks en partyteks 43
Teks formateer 43
Partituurtaal 44
Lirieke 44
Akkoordsimbole 44
Repetisiemerke 45
Maatnommers 45

8 Instrumente, balke en partye 47
Instrumente byvoeg, verwyder en verander 47
Transponerende instrumente en konserttoonhoogte 48
Balkeienskappe 48
Maat-eienskappe 49
Kitaar- en bastabulatuur 49
Slagwerk 50
Partye 50

9 Terugspeel en die menger 52
Die partituur speel 52
Tempo 52
Die metronoom 52
Interpretasie en uitvoeringstyle 53
Ekspressiewe terugspeel en lewendige terugspeel 54
Die menger 54
Terugspeel- en invoeropstelling 55
Video 56
Verwysingsklank 57
Tydsberekening-diagnostiek 57

10 Uitleg en gravering 58
Bladsy-opstelling 58
Spasiëring tussen balke en sisteme 59
Balksigbaarheid 59
Breuke 59
Formaat 60
Graveringsreëls 60
Balkgroepe 61
Instrumentname 62
Botsingvermyding 62

11 Die partituur bekyk 63
Bladsy-aansig en deurlopende aansig 63
Zoem 63

Dinge wys en versteek 63
Kleure op die skerm 64
Panele 64
Die toetsaanslagvertoning 65
Die Infobalk 66
Lig, donker en temas 66

12 ’n Partituur hersien 67
Kommentaar 67
Uitligtings 67

13 Druk, uitvoer en deel 69
Druk 69
’n PDF uitvoer 69
Klank uitvoer 70
Video uitvoer 71
MIDI 71
Deel 71
Partituurinligting 72

14 Voorkeure 73
Algemeen 73
Kortpaaie 73
Gravering 74
Terugspeel 74
Tale 75
Erkennings 76
Opgradeer 77

15 Sneltoetse 78
Lêers en geskiedenis 78
Nootinvoer 78
Kies en redigeer 79
Notasie en teks 79
Terugspeel 80
Panele 80

16 Enoch Play en Enoch Composer 81
Opgradeer 82

17 Probleemoplossing en ondersteuning 83
Daar is geen klank nie 83
Terugspeel hapert of kraak 83
My MIDI-klawerbord doen niks nie 83
’n Knoppie doen niks nie 83

Sneltoetse tik eerder in ’n blokkie 83
Iets lyk verkeerd op die bladsy 83
Hulp binne Enoch 84
Kontak ondersteuning 84

HOOFSTUK 1

Welkom by Enoch

Enoch is ’n musieknotasie-toepassing vir macOS. Jy gebruik dit om musiek op die bladsy te skryf, dit terug te hoor en dit vir uitvoering voor te berei: van ’n melodieblad of ’n klavierstuk tot ’n grootorkesverwerking of ’n volledige orkespartituur met elke party uitgehaal.

Hierdie handleiding beskryf alles wat Enoch kan doen. Dit volg die volgorde waarin die meeste mense werk: stel ’n partituur op, voer die note in, voeg die tekens by, vorm die terugspeel, lê die bladsye uit en deel die partye uit. Elke illustrasie is ’n skermskoot van Enoch self.

Vir wie hierdie handleiding is

Jy hoef nog nie voorheen notasiesagteware gebruik het nie. Waar ’n afdeling op ’n musikale begrip steun (’n tuplet, ’n volta, ’n transponerende instrument), sê die handleiding kortliks wat dit is voordat dit verduidelik hoe Enoch dit hanteer. As jy reeds ’n ander notasieprogram ken, sal die hoofstuk oor die werkruimte en die sneltoetsverwysing aan die einde jou die vinnigste aan die gang kry.

Enoch Play en Enoch Composer

Enoch kom in twee uitgawes uit dieselfde aflaai:

- **Enoch Play** is gratis. Dit skryf, redigeer, speel, druk en voer partiture van enige grootte uit.
- **Enoch Composer** voeg die professionele gereedskap by: opname met ’n MIDI-klawerbord, die seleksiegereedskap, transformasies, vertolkingstyle, derdeparty-inproppe, video- en klankinvoer, die klawerbord op die skerm en die gevorderde uitlegkontroles.

’n Funksie wat aan Enoch Composer behoort, word in hierdie handleiding met ’n **Enoch Composer**-etiket gemerk. In Enoch Play word dieselfde kontrole grys gewys, sodat jy kan sien waar dit is. Die volledige vergelyking is in die hoofstuk Enoch Play en Enoch Composer.

Konvensies in hierdie handleiding

Jy sien	Dit beteken
Algemeen › Kies › Alles	Die **Algemeen**-oortjie van die NavBar, die **Kies**-groep, die **Alles**-knoppie.
Cmd A	Hou die Command-sleutel (⌘) in en druk A. Option is ⌥, Control is ^, Shift is ⇧.
Enoch Composer	Hierdie funksie is deel van Enoch Composer.

> **Wenk:** Byna elke knoppie in Enoch is ook bereikbaar deur sy naam in **Deursoek Enoch** te tik, die soekblokkie regs bo in die venster. As jy iets nie kan vind nie, soek daarna.

Stelselvereistes

- ’n Mac met Apple-silikon (M1 of later) wat macOS 14 Sonoma of later gebruik.
- 8 GB geheue is genoeg vir die meeste partiture. Baie groot orkespartiture werk gemakliker met 16 GB.
- Omtrent 2 GB vrye skyfspasie vir die toepassing en sy ingeboude klanke.
- Opsioneel: ’n MIDI-klawerbord vir opname, en oorfone of luidsprekers vir terugspeel.

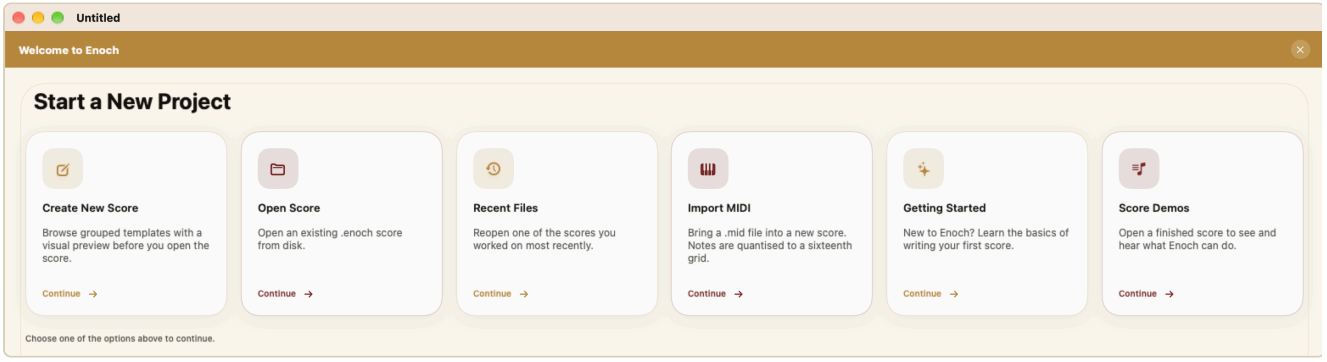
HOOFSTUK 2

Aan die gang

Die Welkom-skerm

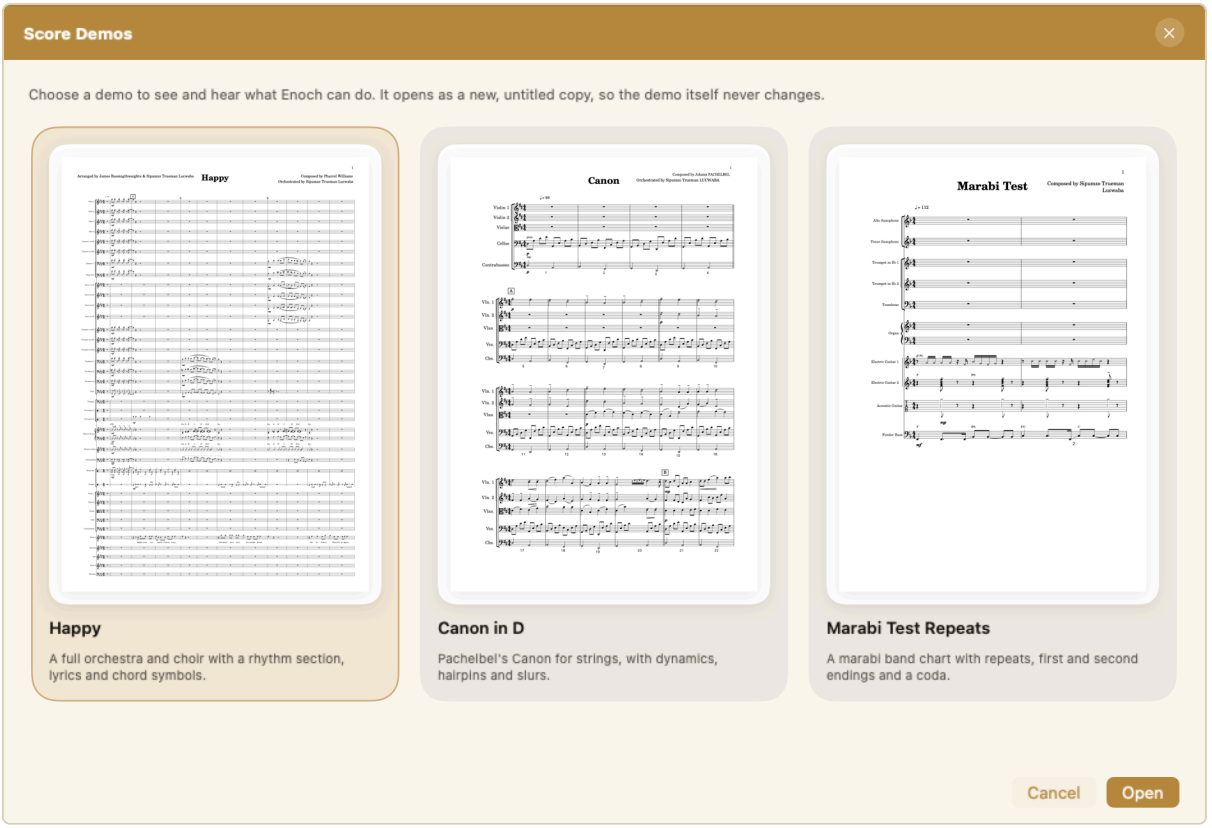
Wanneer Enoch sonder ’n partituur oopmaak, wys dit die Welkom-skerm. Elke kaart begin ’n ander manier van werk:

- **Skep nuwe partituur** maak die sjabloongalery oop (sien hieronder).
- **Maak partituur oop** maak ’n bestaande `.enoch`-lêer oop.
- **Onlangse lêers** lys die partiture waaraan jy die onlangste gewerk het.
- **Voer MIDI in** maak van ’n `.mid`-lêer ’n nuwe partituur. Note word op ’n sestiendenootrooster gekwantiseer.
- **Aan die gang** maak die Hulp-paneel oop by sy inleiding vir nuwe gebruikers.
- **Partituurdemo's** maak ’n galery van voltooide partiture oop om na te kyk, te speel en te verken. Elke demo maak oop as ’n nuwe, naamlose kopie, sodat niks wat jy daarin verander die oorspronklike kan raak nie.

Die Welkom-skerm.

Die Welkom-skerm, die sjabloongalery en die partituurinligting-skerm volg die ligte of donker voorkoms wat jy laas in enige partituur gekies het (sien Ligte en donker voorkoms).

Partituurdemo's: klik op ń partituur om sy eerste bladsy te sien, klik dan op Maak oop.

’n Nuwe partituur skep

Kies **Skep nuwe partituur** op die Welkom-skerm, **Lêer › Nuut** in die NavBar, of druk Cmd N.

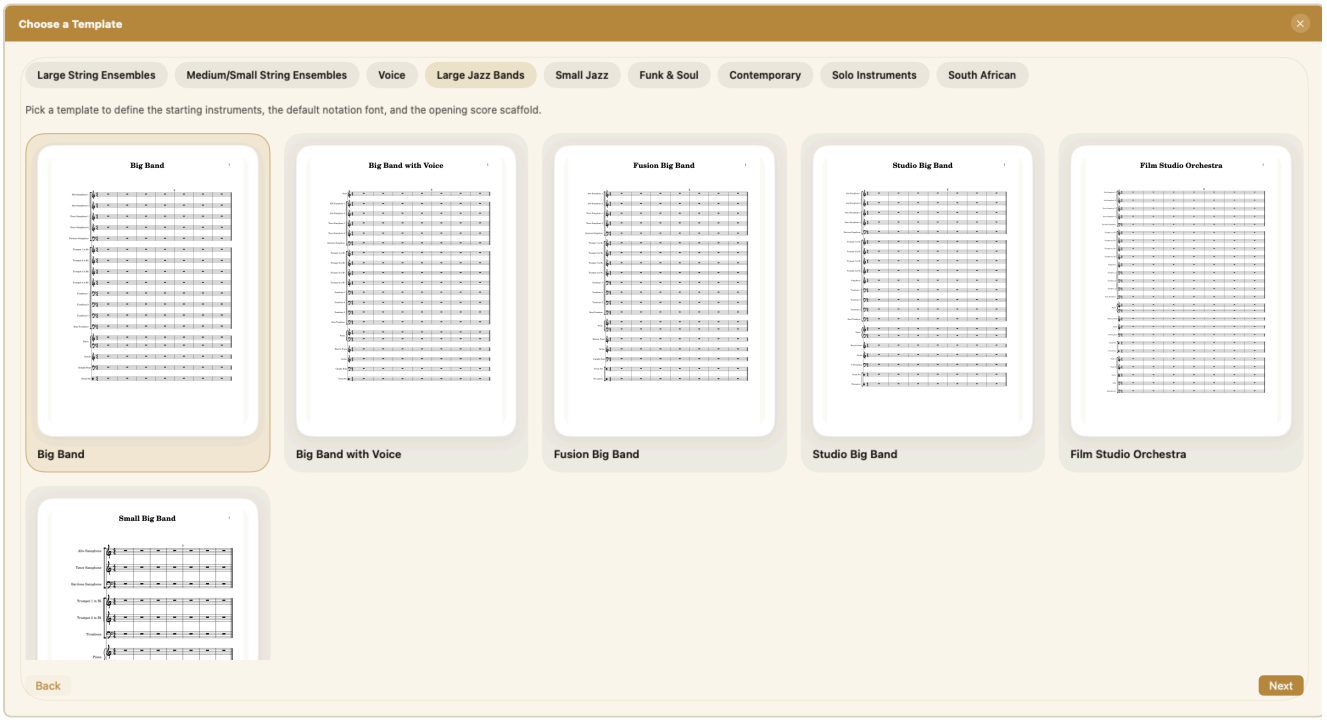
Stap 1: kies ’n sjabloon

’n Sjabloon bepaal met watter instrumente jy begin, hul volgorde op die bladsy, die notasie-lettertipe en hoe die eerste mate uitgelê word. Daar is 79 sjablone, gegroepeer volgens die soort ensemble:

Groep	Sjablone
Groot strykerensembles	Groot orkes, Groot orkes met klavier, Groot filmorkes, Groot filmorkes met stemme, Orkes en ritmeseksie, Funk-orkes
Medium/klein strykerensembles	Kamerorkes, Chamber Concerto, Chamber Suite, Strykorkes, Strykkwartet, String Serenade, Intimate Score, Pastoral Score, Vocal Film Score, Choral Film Score, en vier barokensembles
Stem	Klavier en solostem, SATB, Klavier en koor, Orrel en koor, Cantata, Eight-Part Choir, Contemporary Choir, Groot koor met strykers, Gospel, Gospelkoor, Gospel Production, Vocal Jazz, Contemporary Vocal Jazz, Jazz-standaarde
Groot jazzorkeste	Big Band, Bigband met stem, Fusion Big Band, Ateljee-bigband, Film Studio Orchestra, Small Big Band
Klein Jazz	Jazz Trio, Guitar Jazz Trio, Jazz Quartet, Cool Jazz Quartet, Jazz Quintet, twee soul-jazz-orreltrio's, en vier Manouche-groepe (gypsy jazz)

Groep	Sjablone
Funk & Soul	Funk-groep, Groot funk-groep, Klub-funk, Electro Funk, Funk-rock-groep, Groot funk-rock-groep, Afrobeat
Kontemporêr	Pop Song, R&B, Pop Rock, Neo-soul, Groot neo-soul-groep, Symphonic Pop, Grand Pop Production
Solo-instrumente	Leeg, Soloklavier
Suid-Afrikaans	Marabi Jazz Band, twee Modern Marabi Jazz Bands, drie kwela-groepe, twee mbaqanga-groepe, en vier Kaapse jazzgroepe

Klik bo op ’n groep, dan op ’n sjabloon om ’n voorskou van sy eerste bladsy te sien, en klik op **Volgende**.

Die sjabloongalery, met ’n voorskou van die gekose sjabloon.

> **Wenk:** Niks aan ’n sjabloon is vas nie. Jy kan op die volgende skerm, en enige tyd daarna, instrumente byvoeg, verwyder en herrangskik.

Stap 2: partituurinligting

Die tweede skerm stel die besonderhede van die nuwe partituur:

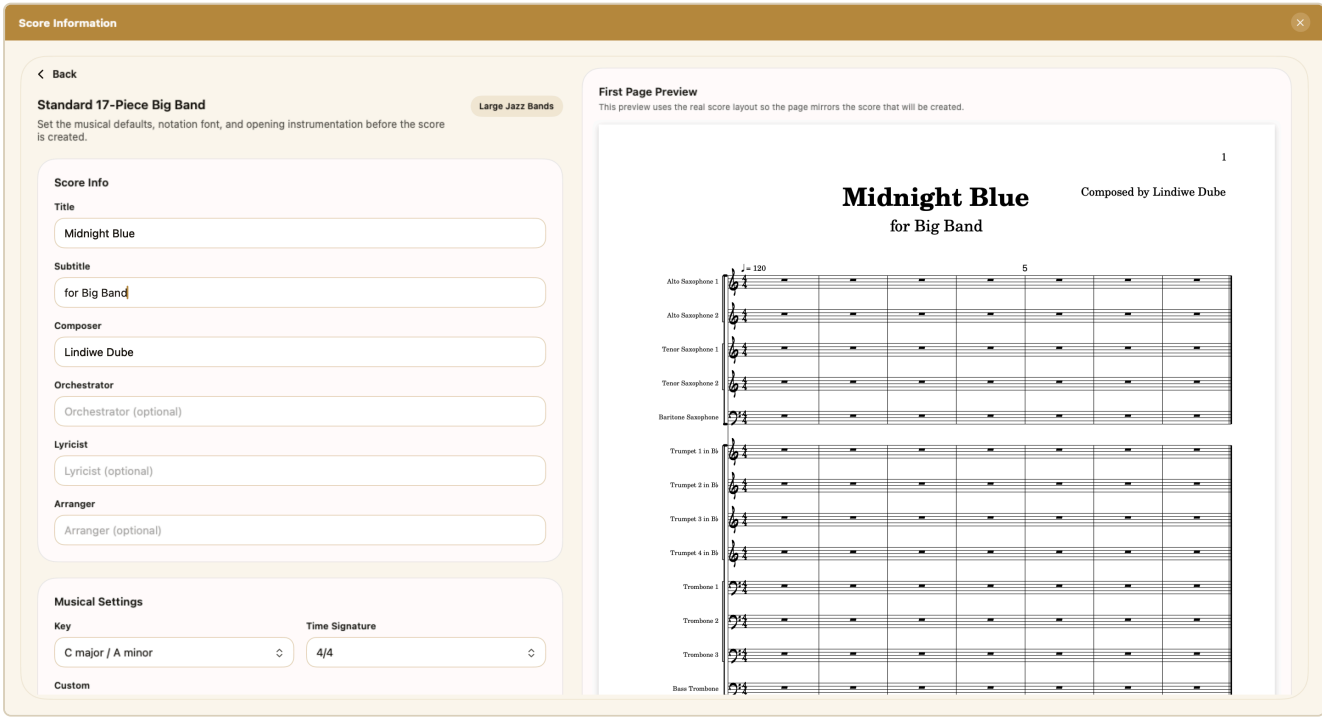
- **Titel, Subtitel, Komponis, Liriekskrywer, Arrangeerder en Orkestreerder.** Dit word op die eerste bladsy gedruk, en die titel staan ook bo-aan latere bladsye. ’n Lang vermelding word vir jou gebreek; om self te kies waar ’n reël breek, druk Shift Return op daardie plek. ’n Vermelding soos *Tradisioneel* of *Anoniem* word gedruk soos jy dit tik, sonder “Composed by”.
- **Toonsoort** en **Maatteken.** Die maattekenkieslys sluit gewone tyd en alla breve in, en ’n **Pasgemaak**-opsie vir enige maatsoort.
- **Tempo.** Die slae per minuut en die nootwaarde wat die slag kry (byvoorbeeld ’n gepunteerde kwartnoot in 6/8). Skakel **Wys noot- en BPM-tempoaanduiding** aan om ’n metronoomaanduiding

soos ♩ = 120 bo die eerste maat te druk. **Tempoteks** voeg ’n woord soos *Allegro* of *Swing* by.

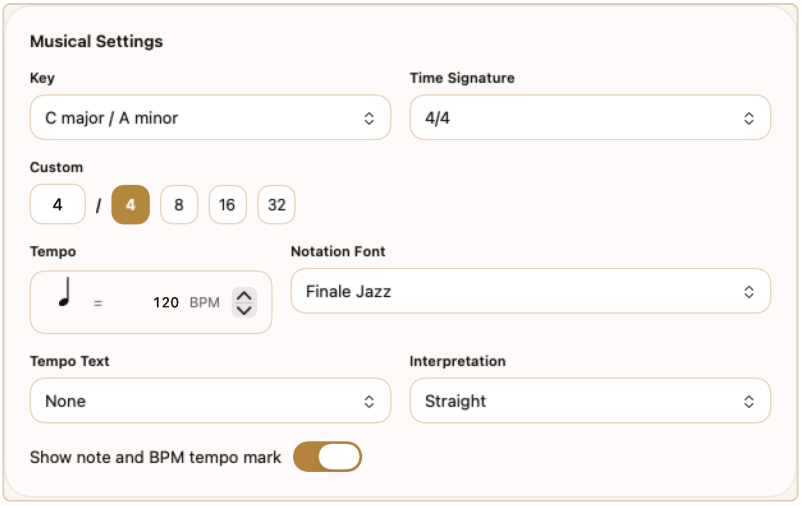
- **Interpretasie.** Die terugspeelstyl van die partituur, soos Straight, Swing of Marabi (sien Interpretasie en uitvoeringstyle).
- **Notasie-lettertipe.** Die musieklettertipe waarin die partituur gegraveer word.
- **Instrumente.** Die lys wat die sjabloon gekies het. **Redigeer instrumente…** maak die volledige instrumentredigeerder oop, waar jy hulle kan byvoeg, verwyder en herrangskik voordat die partituur geskep word.
- **Sluit kopiereg op elke bladsy in.** Druk jou kopieregkennisgewing, gesentreer onderaan elke musiekbladsy.
- **Sluit titelblad in.** Voeg ’n voorblad voor bladsy 1 by. Die titel, subtitel en vermeldings kom uit die velde hierbo; voeg ’n **Opdrag** by, die **Instrumentasie** (soos *vir strykkwartet*), ’n **Datum of opus**, **Uitgawe-notas**, die **Uitgewer**, ’n **Kopiereg**-reël en ’n opsionele adres en kontakbesonderhede. Kies ’n **Uitleg** vir die bladsy (**Gesentreer**, **Modern** of **Program**) en of die titelblad ook saam met die partye gedruk word.

’n **Voorskou van eerste bladsy** langs die vorm wys die eerste bladsy presies soos dit geskep sal word, en werk op terwyl jy tik.

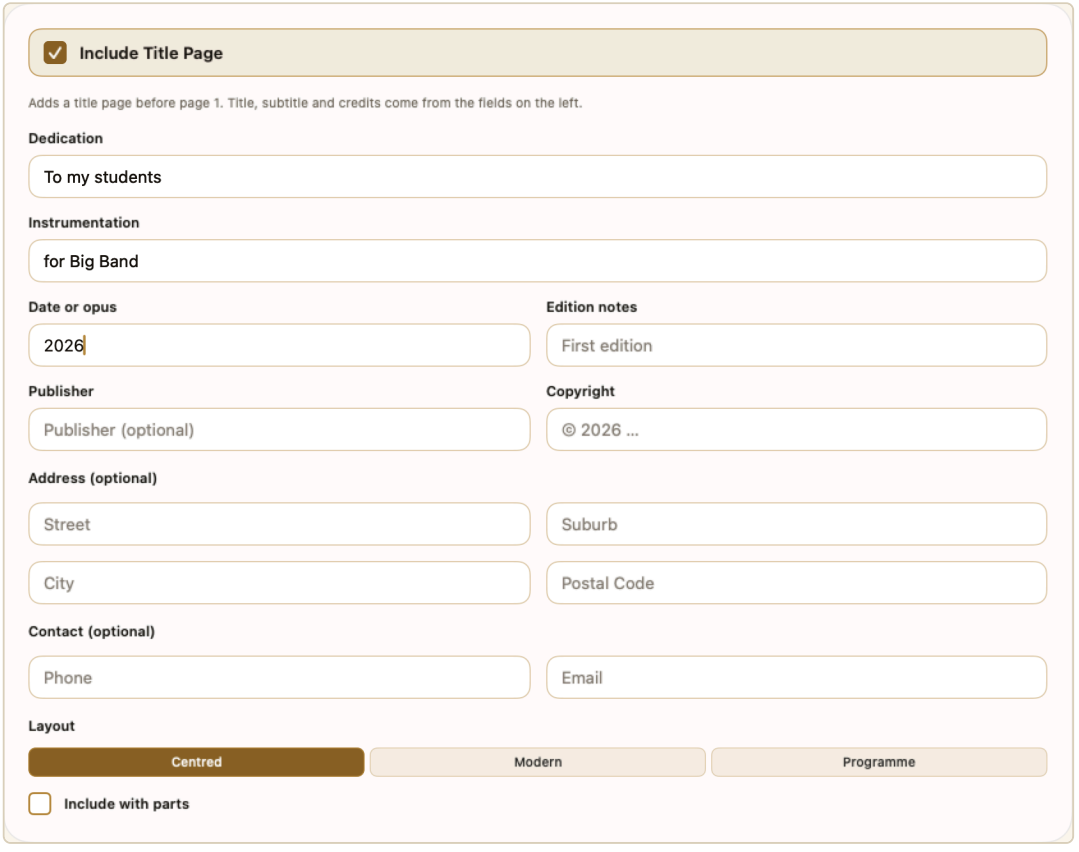
Klik op **Skep** en die partituur maak oop, gereed vir note.

Die partituurinligting-skerm. Die voorskou regs is die werklike eerste bladsy.

Musikale instellings: toonsoort, maatteken, tempo, notasie-lettertipe, tempoteks en interpretasie.

Die opsionele titelblad.

Partiture oopmaak

- **Lêer › Maak oop**, of Cmd O, maak enige .enoch-lêer oop.
- **Lêer › Onlangs** lys onlangse partiture. Dubbelklik op een om dit oop te maak. **Verwyder** haal ’n partituur van die lys af sonder om aan die lêer te raak, en **Maak lys skoon** maak die lys leeg.

Elke partituur maak in sy eie venster oop. Om ’n tweede partituur oop te maak, vervang nooit die een wat reeds oop is nie. Die partituur in die voorste venster is die een wat speel en jou wysigings ontvang; bring ’n ander venster na vore om daarin te werk.

Om een partituur in twee vensters te sien, druk Cmd Option N.

Stoor

- **Lêer › Stoor** (Cmd S) skryf die partituur terug na sy lêer.
- **Lêer › Stoor as** (Shift Cmd S) stoor ’n kopie onder ’n nuwe naam of op ’n nuwe plek.

Outostoor, in die macOS-kieslys **Lêer**, is by verstek aan. Elke twee minute skryf dit ongestoorde veranderinge terug na die partituur se lêer, sodat ’n omval of kragonderbreking jou hoogstens ’n paar minute se werk kos. ’n Nuwe partituur word outomaties gestoor sodra jy dit met **Stoor** ’n naam en ’n plek gegee het. Wanneer jy ’n venster toemaak of Enoch met ongestoorde veranderinge verlaat, vra Enoch of dit gestoor moet word.

Ontdoen en herdoen

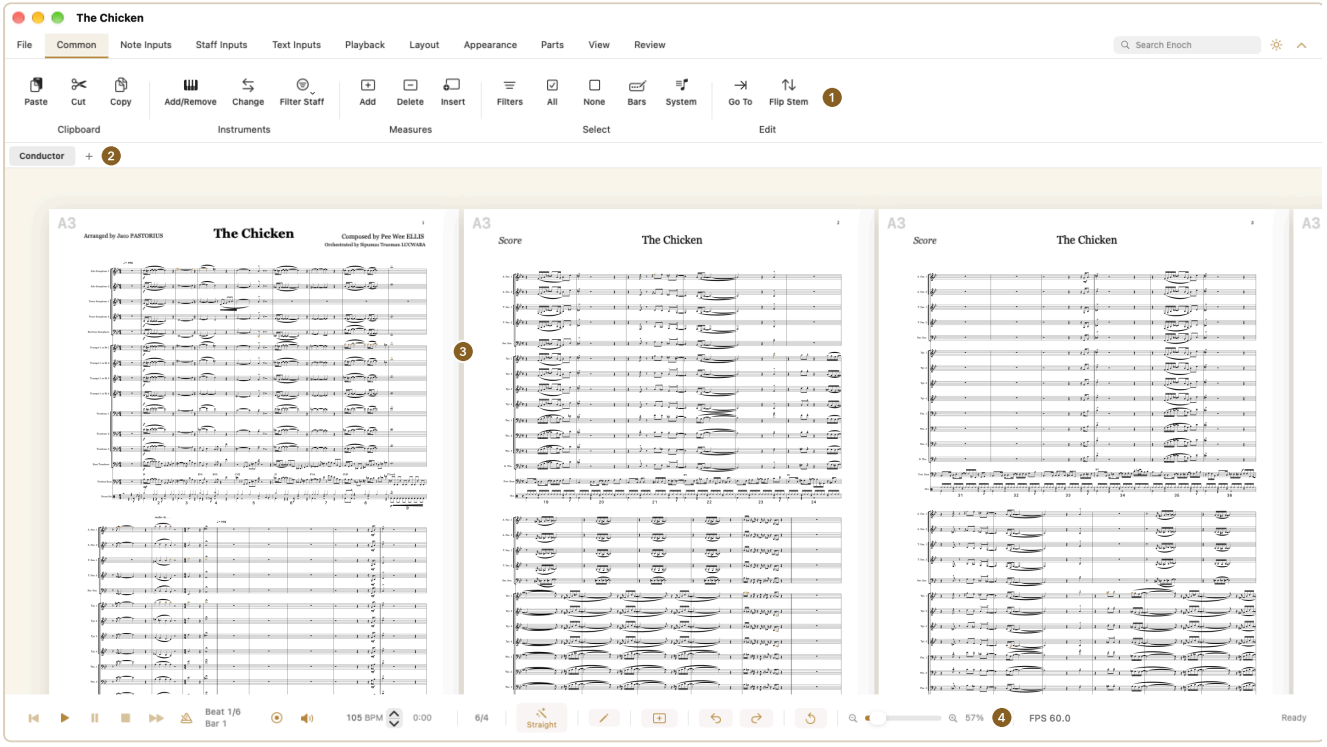
Elke verandering aan ’n partituur kan met Cmd Z ontdoen en met Shift Cmd Z herdoen word, soveel stappe terug as wat jy wil. ’n Opdrag wat baie dinge tegelyk verander, soos om ’n passasie te plak of ’n seleksie te transponeer, word in een stap ontdoen.

Hulp binne Enoch

- **Lêer › Hulp** maak die Hulp-paneel oop. Sy onderwerpe dek elke deel van die toepassing, en dit het sy eie soekveld.
- **Deursoek Enoch**, regs bo in die venster, vind enige opdrag volgens sy naam. Tik twee of meer letters, klik dan op ’n resultaat of gebruik die pyltjiesleutels en druk Return.
- Hou die wyser oor ’n knoppie in die NavBar of die Staffpad om sy naam te sien en wat dit doen.

HOOFSTUK 3

Die werkruimte

Die Enoch-venster: die NavBar (1), die party-oortjies (2), die partituur (3) en die Infobalk (4).

Die Enoch-venster het vier areas, van bo na onder:

1. **Die NavBar.** Oortjies met opdragte, gegroepeer volgens taak. Klik op ’n oortjie se naam om sy knoppies te wys.
2. **Die party-oortjies.** Wissel tussen die volle partituur (**Conductor**) en die individuele partye.
3. **Die partituur.** Jou musiek, as bladsye of as een deurlopende strook.
4. **Die Infobalk.** Die vervoerkontroles, die tempo, die nootinvoerkontroles, zoem en die statusreël.

Die **Staffpad**, die **Menger** en ander panele maak langs of oor die partituur oop wanneer jy hulle nodig het.

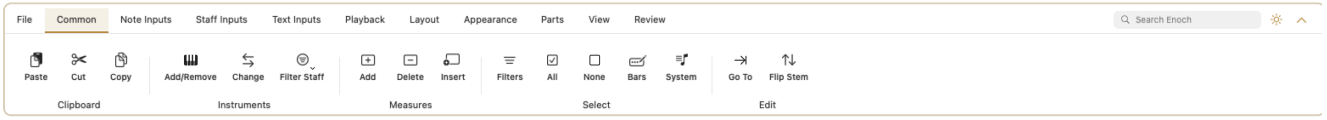
Die NavBar

Die NavBar loop oor die bokant van die venster. Elke oortjie versamel die gereedskap vir een soort taak:

Oortjie	Waarvoor dit is
Lêer	Nuut, oopmaak, stoor, druk, deel, invoer en uitvoer, Hulp en Voorkeure.
Algemeen	Die knipbord, instrumente, mate byvoeg en skrap, kies, Gaan na en Draai stert om.
Nootinvoere	Nootinvoer, tuplette, stemme, intervalle, oorbalknote, opname en transformasies.

Oortjie	Waarvoor dit is
Notebalkinvoere	Sleutels, toonsoort- en maattekens, maatstrepe, bindboë, haarnaalde, die Notasiepalet, balke en hakies.
Teksinvoere	Teks-lettertipes en -style, partituurtaal, lirieke, akkoordsimbole, repetisiemerke en maatnommers.
Terugspeel	Die vervoerkontroles, die metronoom, die Menger, tempotik, vertolkingstyle, video en verwysingsklank.
Uitleg	Konsert- of getransponeerde toonhoogte, bladsy-opstelling, balkgrootte, spasiëring, balksigbaarheid, breuke en formatering.
Voorkoms	Graveerreëls, instrumentname, balkgroepe, die ligte of donker werkruimte, en zoem.
Partye	Pasgemaakte partye, party-voorkoms en die terugstel van ’n party se ontwerp.
Aansig	Bladsy- of deurlopende aansig, wat versteek is, panele, die toetsaanslagvertoning en die Infobalk.
Hersiening	Kommentaar en uitlig.

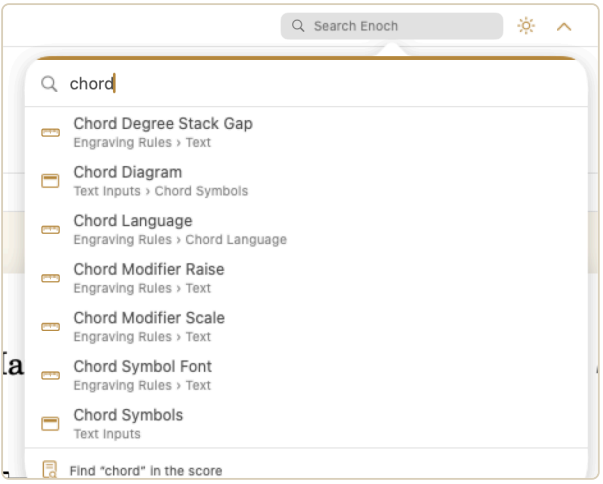
Klik op die pyltjie heel regs van die NavBar om dit tot net die oortjiename in te vou en die partituur meer ruimte te gee. Klik weer daarop om die knoppies terug te bring.

Die Algemeen-oortjie van die NavBar.

Deursoek Enoch

Die **Deursoek Enoch**-veld regs bo vind enige opdrag volgens sy naam, selfs een wat jy nog nooit gebruik het nie. Tik twee of meer letters: ooreenstemmende opdragte verskyn saam met die oortjie waarop hulle is. Klik op een, of gebruik die pyltjiesleutels en druk **Return**, en Enoch voer dit uit of neem jou daarheen.

Deursoek Enoch vind opdragte terwyl jy tik.

Knoppies wat ’n seleksie nodig het

Baie knoppies werk op wat gekies is: ’n noot, ’n maat, ’n passasie. As niks geskiks gekies is nie, doen die knoppie niks, en die statusreël in die Infobalk sê wat jy eers moet kies. Knoppies vir funksies wat aan Enoch Composer behoort, word in Enoch Play grys geteken.

Die party-oortjies

Onder die NavBar wys **Conductor** die volle partituur. Elke party wat jy oopmaak, kry sy eie oortjie daarlangs. Klik op **+** om ’n party oop te maak, en klik op die **×** op ’n party se oortjie om dit toe te maak.

’n Party het sy eie uitleg (bladsybreuke, balkgrootte, mate per reël), maar deel die musiek met die volle partituur: ’n noot wat in ’n party verander word, is in die partituur verander, en andersom. Sien Partye.

Die partituur

Die partituur vul die middel van die venster. Jy kan dit op twee maniere wys (sien Bladsy-aansig en deurlopende aansig):

- **Bladsy-aansig** wys die partituur as gedrukte bladsye, dwars oor die venster, af in die venster, of twee bladsye langs mekaar.
- **Deurlopende aansig** wys die musiek as een ononderbroke strook, ideaal om note in te voer.

Rol met ’n spoorblok of muiswiel. Zoem met ’n knypgebaar, met **Cmd** en die rolwiel, of met die zoemkontroles in die Infobalk.

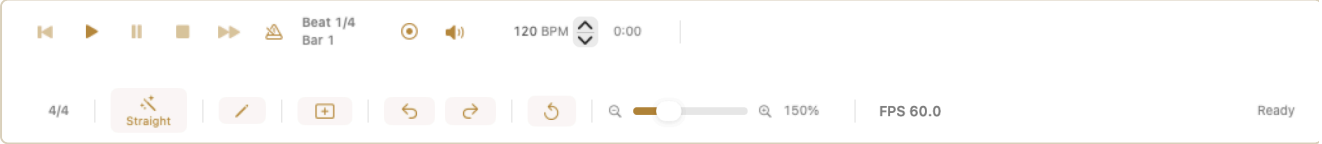
Die Infobalk

Die balk onderaan die venster versamel die kontroles wat jy die meeste gebruik terwyl jy skryf en luister:

Kontrole	Wat dit doen
Spoel terug, Speel, Pouse, Stop, Spoel vorentoe	Vervoerkontroles. Spoel vorentoe spring vyf sekondes vorentoe, ook wanneer terugspeel gestop is.
Terugspeelposisie	’n Skuifbalk vir die hele partituur, van die eerste maat tot die einde (of tot die einde van ’n aangehegte fliek, as dié langer is). Sleep dit en die terugspeellyn beweeg deur die partituur, en die fliek se beeld saam. Speel begin waar jy dit los; Stop en Spoel terug gaan terug na die begin.
Metronoom	Skakel die klik aan of af vir terugspeel en opname.
Neem op	Begin of stop opname vanaf ’n MIDI-klawerbord. **Enoch Composer**
Terugspeelopstelling	Maak die instellings vir klankuitset en MIDI-invoer oop.
Tempo	Die partituur se tempo in slae per minuut. Gebruik die pyltjies, of dubbelklik op die getal en tik ’n nuwe een.
Tydhouer	Die terugspeeltyd. Dubbelklik daarop om tussen verstreke en oorblywende tyd te wissel.

Kontrole	Wat dit doen
Maatteken	Die maatteken by die invoegteken of speelkop.
Interpretasie	Die terugspeelstyl wat gehoor word waar jy werk. Klik om die Uitvoering-paneel oop te maak.
Nootinvoer	Wys of nootinvoer aan is, en die nootwaarde en punte gereed vir die volgende noot.
Voeg maat by	Voeg ’n maat aan die einde van die partituur by.
Ontdoen, Herdoen	Dieselfde as Cmd Z en Shift Cmd Z.
Zoem	Die zoemskuifbalk en persentasie. Klik op die persentasie vir voorafinstellings.
Status	’n Eenreëlboodskap oor wat pas gebeur het, of wat Enoch van jou nodig het. Hou die wyser daaroor om ’n lang boodskap volledig te lees.
Wyserbesonderhede	Die invoegteken se maat en slag en die aktiewe oktaaf. Aanvanklik af: merk **Caret Details** in **Aansig › Infobalk › Items**.

Jy kan kies watter hiervan verskyn in **Aansig › Infobalk**.

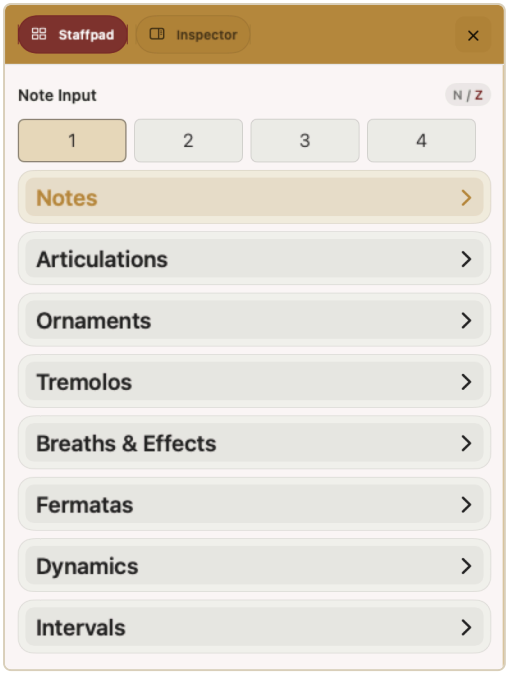
Die Infobalk.

Die Staffpad

Die Staffpad is ’n paneel met nootwaardes, artikulasies, dinamiek en ander tekens, uitgelê soos ’n syferblok. Sy sleutels volg jou rekenaar se syfersleutels, sodat jy musiek met een hand op die letters en die ander op die syferblok kan invoer en redigeer.

- Wys of versteek dit met **Aansig › Staffpad**, of Cmd Option K.
- Terwyl dit vasgemeer is, wys N sy nootinvoer-aansig en Z sy nootaanpassing-aansig. Die kapsule bo-aan lees **N** en **Z**; die letter van die modus waarin jy is, brand, en jy kan op enige letter klik om te wissel.

Die Staffpad het ’n aansig vir elke soort teken: note, artikulasies, versierings, tremolo's, fermates, dinamiek, asemtekens en toevallige tekens. Hou die wyser oor enige sleutel om sy naam te sien. Die Staffpad word volledig beskryf in Die Staffpad.

Die Staffpad, vasgemeer langs die partituur.

Panele

Ander panele maak oop soos jy hulle nodig het. Elkeen kan in die venster vasgemeer word of daarbo sweef:

- **Menger** (Option M). Volume, pan, stil en solo vir elke instrument, klanke, effekte en stuurverbindings.
- **Inspekteur** (Shift Cmd D). Eienskappe van die gekose noot of maat.
- **Klawerbord.** ’n Klavierklawerbord op die skerm om note in te voer. **Enoch Composer**
- **Notasiepalet** (Option E). Elke teken wat Enoch kan plaas, in een rolbare paneel.

Met verskeie partiture werk

Elke partituur maak in sy eie venster oop, en jy kan soveel oop hê as wat jy wil. Net die partituur in die voorste venster speel, en wysigings en sneltoetse gaan altyd na die voorste venster. As jy ’n venster toemaak, word net oor daardie partituur se ongestoorde veranderinge gevra.

Ligte en donker voorkoms

Die werkruimte volg by verstek die ligte of donker voorkoms van macOS. **Voorkoms › Werkruimte-voorkoms** laat jou dit net vir Enoch op lig of donker vasstel, en die ronde knoppie langs Deursoek Enoch wissel tussen die drie instellings. Die bladsy self bly in albei wit, soos dit gedruk sal word.

Die instelling behoort aan Enoch, nie aan een partituur nie: elke oop partituur verander daarmee saam, die Welkom-skerm en die nuwe-partituur-skerms volg dit, en Enoch onthou dit die volgende keer wanneer dit oopmaak.

HOOFSTUK 4

Note invoer

Enoch gee jou verskeie maniere om note op die bladsy te kry, en jy kan hulle vrylik meng:

- **Die rekenaarklawerbord.** Letters vir toonhoogtes, syfers vir nootwaardes. Vir die meeste mense die vinnigste manier.
- **Die muis.** Klik op die balk waar die noot moet kom.
- **Die Staffpad.** Nootwaardes, toevallige tekens en ander tekens onder jou syfersleutels.
- **'n MIDI-klawerbord.** Speel note een vir een in, of neem intyds op. **Enoch Composer**
- **Die klawerbord op die skerm.** Klik op klaviersleutels om toonhoogtes in te voer. **Enoch Composer**

Nootinvoer en die invoegteken

Om note in te voer, moet Enoch in **nootinvoer** wees. Dan wys 'n gekleurde **invoegteken** waar die volgende noot sal kom, 'n groen **Nootinvoer**-etiket onderaan die partituur wys die invoegteken se maat en slag (byvoorbeeld *M5 · 3/4*: maat 5, na drie slae), en die Infobalk wys die nootwaardes, met die een wat gereed is uitgelig.

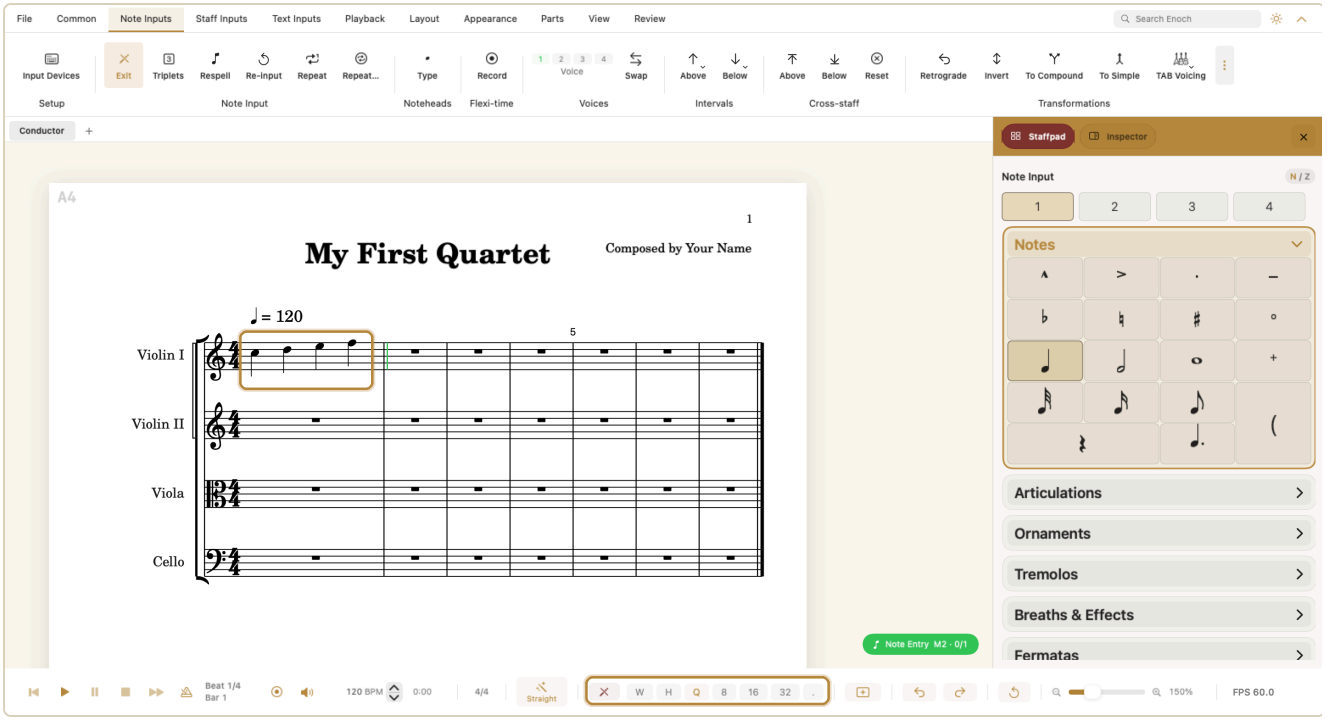
Om nootinvoer te begin, doen enige van die volgende:

- Kies 'n noot of 'n rus en klik op **Nootinvoere › Input Notes**. Die invoegteken begin daar, en die Staffpad maak langs die partituur oop. (**Input Notes** word **Exit** terwyl jy note invoer.)
- Druk N terwyl die Staffpad vasgemeer is.
- Kies **Partituur › Nootinvoer** in die macOS-kieslysbalk.
- Druk 'n nootwaardesleutel (1 tot 6) wanneer niks gekies is nie en die Staffpad toe is. Nootinvoer begin waar jy laas was, of aan die begin van die partituur.

Om nootinvoer te verlaat, druk Esc of klik op **Exit**.

Sodra jy in nootinvoer is, skryf 'n klik op 'n balk daar 'n noot (sien Note met die muis invoer).

> **Wenk:** Jy kan ook reguit in 'n leë maat skryf sonder om nootinvoer te begin: klik op sy heelmaatrus (die rus self, nie die leë spasie langsaan nie) en tik 'n letter. Die maat kry 'n heelnoot van daardie toonhoogte, wat jy dan kan verkort.

Nootinvoer: die invoegteken staan ná die laaste ingevoerde noot, en die Infobalk wys die nootwaarde wat gereed is.

Toonhoogtes invoer

In nootinvoer:

1. Kies ’n nootwaarde met die syfersleutels (sien die tabel hieronder).
2. Tik ’n letter van A tot G. Die noot word by die invoegteken geskryf, en die invoegteken skuif aan.

Elke noot word in die oktaaf geplaas wat die naaste is aan die vorige noot op daardie balk, sodat ’n melodie wat stapsgewys of met klein spronge beweeg, sonder hulp reg uitkom. As dit nie so is nie:

- Cmd ↑ of Cmd ↓ skuif die noot wat pas ingevoer is ’n oktaaf op of af.
- ↑ of ↓ skuif dit een trap op of af in die toonsoort.

Letters volg die toonsoortteken: in D majeur skryf F ’n Fis. Om ’n ander toevallige teken te skryf, hou ’n wysigersleutel in terwyl jy die letter tik:

Hou in	Toevallige teken
Shift	Kruis
Control	Mol
Shift Control	Dubbelkruis
Shift Option	Dubbelmol

Jy kan ook 7 (mol), 8 (herstelteken) of 9 (kruis) voor die letter druk. Die toevallige teken geld net vir die volgende noot.

Nootwaardes

Sleutel	Nootwaarde
1	Twee-en-dertigstenoot
2	Sestiendenoot
3	Agtstenoot
4	Kwartnoot
5	Halfnoot
6	Heelnoot
.	Voeg ’n punt by die volgende noot. Druk weer vir ’n dubbelpunt.

Die numeriese syferblok werk net soos die syferry. Korter waardes (64ste-, 128ste- en 256ste-note) en die brevis is op die Staffpad (sien Die Staffpad).

’n Waarde bly gekies totdat jy ’n ander kies, so ’n reeks agtstes het net een 3 nodig.

Russe

Druk 0 in nootinvoer om ’n rus van die huidige waarde by die invoegteken te skryf. Wanneer niks gekies is nie en jy nie in nootinvoer is nie, maak 0 ’n rus gereed: klik in die partituur om dit te plaas.

’n Maat waarin jy nog nie geskryf het nie, wys ’n heelmaatrus. Jy kan daardie rus kies en daaroor skryf soos oor enige ander.

Punte en verlengingsboë

- . punteer die volgende noot in nootinvoer, of voeg ’n punt by ’n gekose noot of haal dit weg. ’n Punt laat ’n noot die helfte langer duur.
- T verbind die gekose noot met die volgende noot van dieselfde toonhoogte. As daar nog geen volgende noot is nie, skryf Enoch een waarheen die boog kan reik. Druk T weer om die boog te verwyder.

Wanneer ’n noot te lank is vir die spasie wat in die maat oorbly, verdeel Enoch dit by die maatstreep en verbind die twee helftes.

Akkoorde

Om ’n akkoord in nootinvoer te bou, tik die eerste noot en voeg dan note daarby:

- Druk ’n syfer terwyl die noot gekies is om ’n interval **bo** dit te stapel: 2 voeg ’n sekonde by, 3 ’n terts, ensovoorts tot 9 (’n noon); 0 voeg ’n desiem by, en 1 verdubbel die noot. Hou Shift in om die interval **onder** by te voeg.
- Of gebruik **Nootinvoere › Intervalle › Bo** of **Onder** en kies die interval.

- Die Staffpad se **Intervalle**-aansig bou hele drieklanke, septiemakkoorde en uitgebreide akkoorde vanaf die gekose noot met een sleuteldruk.

Intervalle word in die toonsoort gemeet: ’n terts bo C in C majeur is E, en in c mineur is dit Es.

Stemme

’n Balk kan tot vier onafhanklike **stemme** dra, elk met sy eie ritme: ’n melodie en ’n begeleiding op een klavierbalk, of twee fluite wat een reël deel. Stem 1 het stingels op, stem 2 stingels af. Elke stem word in sy eie kleur geteken terwyl jy redigeer, sodat jy kan sien watter is watter; die kleure word nooit gedruk nie.

- Om in ’n ander stem te skryf, kies dit in **Nootinvoere › Stemme › Stem** voordat jy die note invoer.
- **Ruil** ruil stemme 1 en 2 om in die maat by die invoegteken.

Tuplette

’n Tuplet pas ’n aantal note in die tyd van ’n ander aantal: drie agtstes in die tyd van twee (’n triool), vyf sestiendes in die tyd van vier (’n kwintool), ensovoorts.

Om ’n tuplet in nootinvoer te skryf:

1. Kies die nootwaarde van die tuplet se note, byvoorbeeld 3 vir agtstes.
2. Druk Cmd en die aantal note wat jy wil hê: Cmd 3 vir ’n triool, Cmd 5 vir ’n kwintool, Cmd 7 vir ’n septool. Cmd 2 tot Cmd 9 werk almal, en **Nootinvoere › Triole** maak ’n triool.
3. Tik die note. Die tuplet vul op, en die invoegteken verlaat dit sodra dit vol is.

’n Tuplet begin altyd op sy eie slag. As jy halfpad deur ’n kwartnootslag vir ’n triool agtstes vra, neem die triool die hele slag, en note wat reeds in daardie slag is, word sy eerste note. Russe vul wat jy leeg laat, en die tuplet kry ’n hakie tensy een balk reeds al sy note verbind.

Tuplette in Enoch: triole van agtstes, kwintole, septole van sestiendes, triole van kwartnote en triole van halfnote.

Voorslagnote

Voorslagnote is op die Staffpad se **Versierings**-aansig: **Appoggiatura** (1) en **Acciaccatura** (2). Kies een en tik dan die voorslag se toonhoogte; dit word aan die volgende hoofnoot geheg wat jy invoer. Kies 'n voorslagnoot om dit te skuif, sy waarde te verander of dit te skrap.

Hervoer

Gewoonlik word 'n noot wat by die invoegteken getik word, ingevoeg, en die musiek daarna bly waar dit is. Met **Hervoer** aan (**Nootinvoere › Hervoer**, of Option I in nootinvoer) **vervang** elke noot wat jy tik eerder die noot by die invoegteken, en die ritme bly behoue. Gebruik dit om toonhoogtes reg te maak in 'n passasie waarvan die ritme reeds reg is.

Note met die muis invoer

Klik in nootinvoer op die balk om 'n noot van die huidige waarde op daardie toonhoogte en slag te skryf. Terwyl jy die wyser beweeg, wys 'n grys voorskounoot presies wat 'n klik sal skryf, met enige hulplyne wat nodig is. Russe vul enige gaping wat jy voor die noot laat.

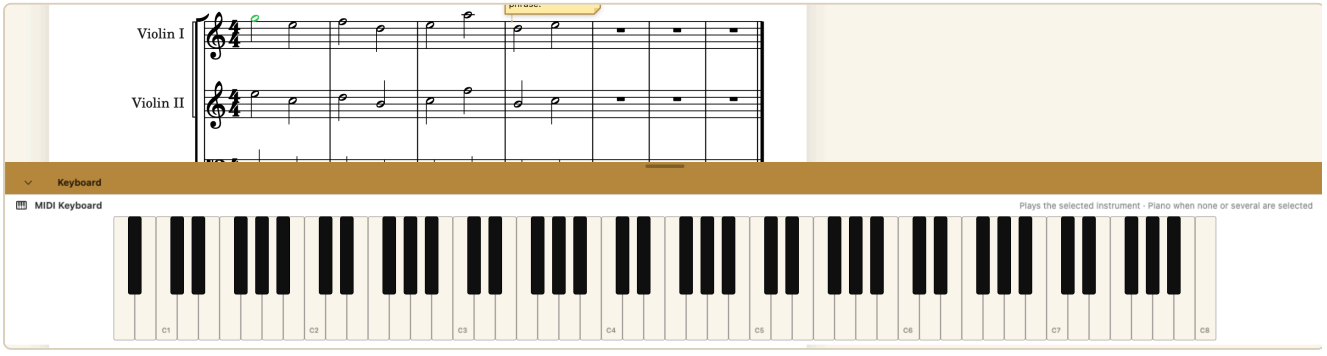
Note vanaf 'n MIDI-klawerbord invoer

Enoch Composer. Koppel 'n MIDI-klawerbord en kies dit in **Nootinvoere › Opstelling › Invoertoestelle** (of **Terugspeel › Stel op**). Dan:

- **Stapinvoer.** Speel in nootinvoer 'n noot of akkoord in plaas daarvan om letters te tik. Die nootwaarde is die een wat gekies is, en akkoorde word in een slag ingevoer. Note word in die toonsoort gespel, en vir transponerende instrumente word die geskrewe toonhoogte vir jou uitgewerk.
- **Opname.** Sien Opname vanaf 'n MIDI-klawerbord.

Die klawerbord op die skerm

Enoch Composer. Aansig › Panele › Klawerbord wys 'n klavierklawerbord onder die partituur. Klik in nootinvoer op 'n sleutel om daardie toonhoogte in te voer. Dit speel die klank van die instrument waarvoor jy skryf, of 'n klavier wanneer geen instrument gekies is nie.

Die klawerbord op die skerm.

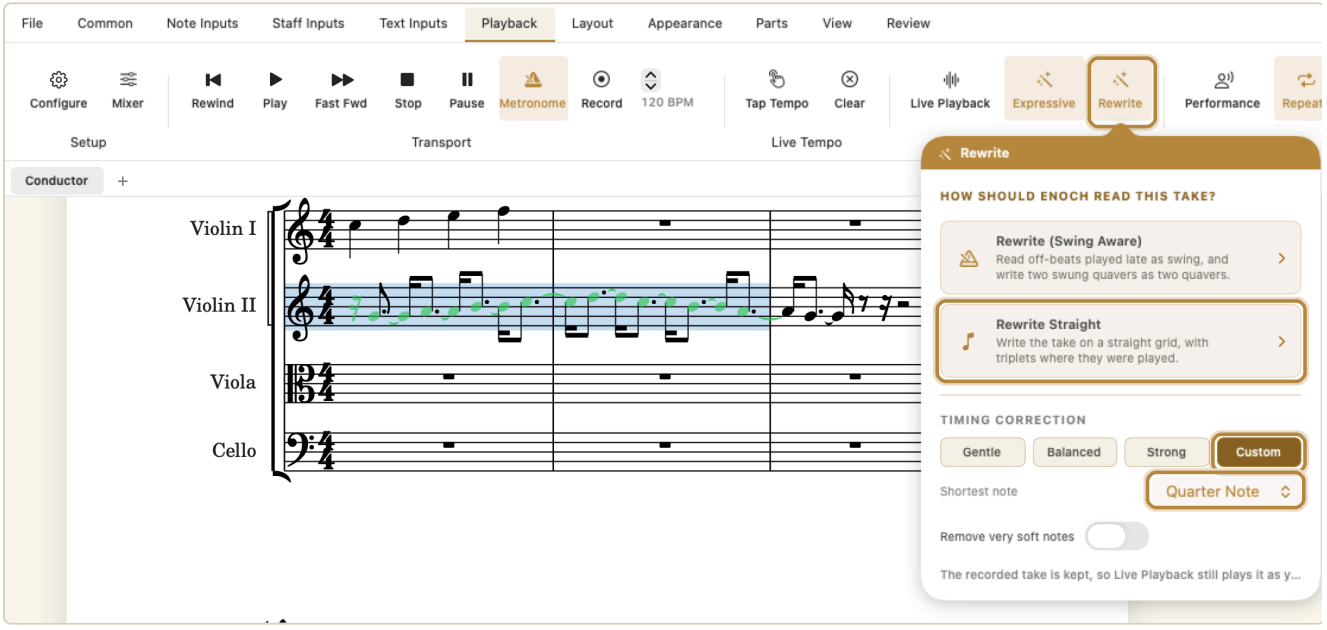
Opname vanaf ’n MIDI-klawerbord

Enoch Composer. Enoch kan intyds neerskryf wat jy speel.

1. Koppel jou MIDI-klawerbord en kies **MIDI-klavier** in **Nootinvoere › Invoertoestelle** (of **Terugspeel › Stel op**).
2. Klik op die balk of maat waar die opname moet begin.
3. Klik op **Nootinvoere › Neem op**, die opnameknoppie in die Infobalk, of druk Shift Option R.
4. Enoch tel jou met die metronoom een maat lank in en neem dan op. Die musiek verskyn maat vir maat op die bladsy terwyl jy speel, en die partituur word verleng as jy verby die einde speel.
5. Druk Space of Return om te stop.

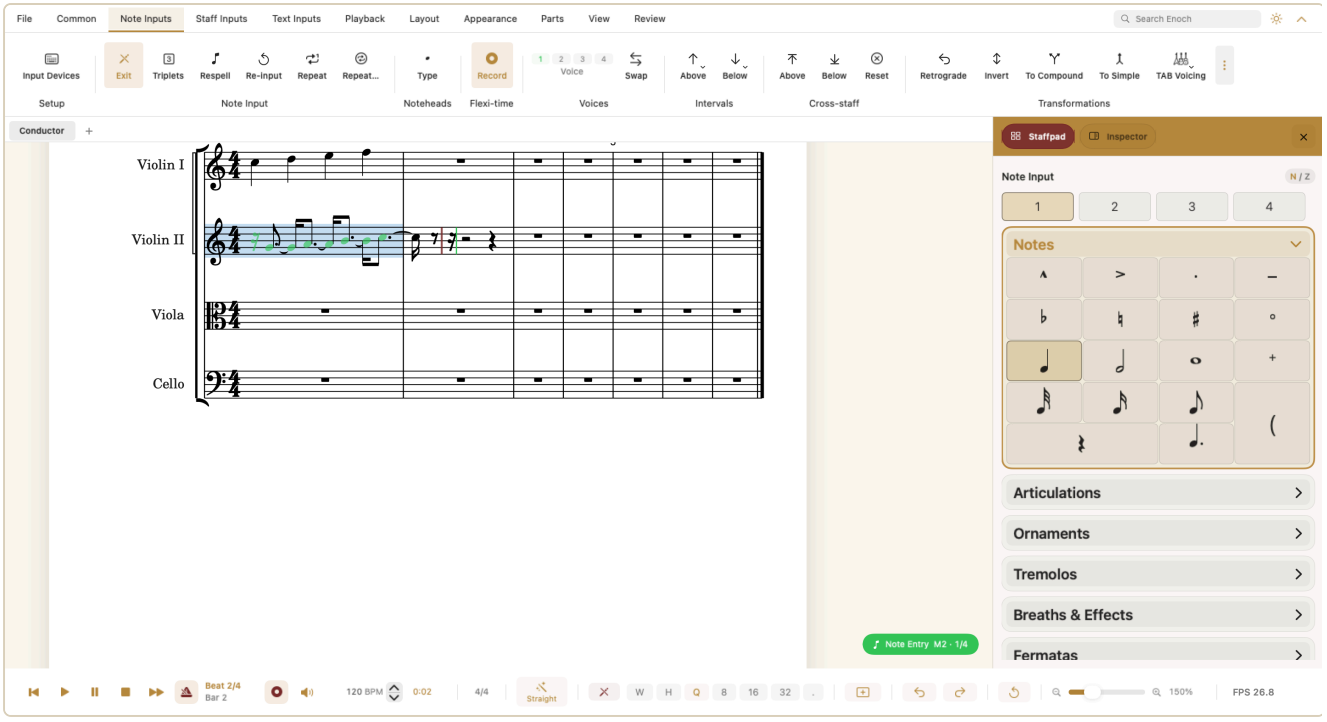
Enoch noteer jou spel op ’n sinvolle ritmiese rooster, spel die note in die toonsoort en skryf hulle op die korrekte geskrewe toonhoogte vir transponerende instrumente. Dit hou ook die uitvoering self: skakel **Terugspeel › Lewendige terugspeel** aan om die opname presies te hoor soos jy dit gespeel het.

Niemand speel presies op die rooster nie, so ’n opname kan gepunteerde note, verlengingsboë en kort russe kry waar jy eenvoudige slae bedoel het. Kies die mate en klik op **Terugspeel › Herskryf**: kies onder **Timing Correction Sterk**, of **Pasgemaak** en die kortste noot wat jy wou speel, dan **Herskryf (swingbewus)**. Dit skryf afslae wat jy ’n bietjie laat gespeel het as gewone agtstes, so dit pas die meeste opnames, geswing of nie; **Herskryf reguit** is vir musiek met triole wat jy wil behou soos gespeel. Die note word in daardie ritme herskryf; die uitvoering self word vir Lewendige terugspeel behou.

Terugspeel › Herskryf, gestel op kwartnote.

In **Terugspeel › Stel op** skakel **Intel voor opname** die intel aan of af, en **Klank tydens opname** kies wat jy hoor terwyl jy speel. Die klikke word nooit in die partituur geskryf nie.

Opname: die note verskyn soos hulle gespeel word.

Die Staffpad

Die Staffpad lê nootwaardes en tekens uit in die vorm van ’n syferblok. Elke sleutel wys sy simbool; hou die wyser oor ’n sleutel om sy naam te sien.

Dit het twee modusse, wat deur die kapsule bo-aan gewys word:

- **N: Note Input** (koper). Die sleutels berei die volgende noot voor wat jy invoer: sy waarde, toevallige teken, punte, artikulasie.
- **Z: Adjustment** (osbloed). Die sleutels verander die noot of passasie wat gekies is.

Druk N of Z om te wissel, of klik op die letter. Die knoppies **1** tot **4** onder die titel kies die stem waarin jy werk.

Daaronder is die Staffpad se agt **aansigte**, elk onder sy eie opskrif. Klik op ’n opskrif om daardie aansig oop of toe te maak; verskeie kan tegelyk oop wees. Die aansig wat jy laas gebruik het, stuur die syfersleutels, en dit het ’n gekleurde rand sodat jy altyd weet wat die sleutels sal doen.

Aansig	Wat dit bevat
Note	Die vier algemeenste artikulasies, mol, herstelteken en kruis, oop (flageolet) en gedemp, nootwaardes van heel tot twee-en-dertigste, die rus, die punt en die verlengingsboog.
Artikulasies	Staccato, tenuto, aksent, marcato en elke kombinasie daarvan, staccatissimo, beklemtoning en ontbeklemtoning, die sagte aksente, laissez vibrer en die flageolet.
Versierings	Herhalingstekens van een, twee en vier mate, glissando's, fermates, opstreek en afstreek, dubbelkruise en dubbelmolle, appoggiatura- en acciaccatura-voorslae, die brevis, die 64ste noot en die dubbelpunt.

Aansig	Wat dit bevat
Tremolo's	Kruis-, ruit-, driehoek- en vierkantnootkoppe, triller, doppelslag, omgekeerde doppelslag en mordent, tremolo's van een tot vyf strepe en die buzz roll, stiknote, die driedubbele punt en die 128ste noot.
Asemhalings en effekte	Asemtekens, sesure en die curlew-teken, die jazz-effekte (scoop, plop, fall, doit), en die arpeggio-tekens.
Fermate	Elke fermate van baie kort tot baie lank, insluitend die Henze-vorme, Draai stert om, koperblaaseffekte, arpeggio's, gekombineerde toevallige tekens en die 256ste noot.
Dinamiek	Die dinamiek op drie bladsye: **Sag** (*pppppp* tot *mp*), **Hard** en **Aanslag** (*sfz*, *fp* ensovoorts). Die pyltjies, of [en], blaai om.
Intervalle	Akkoorde op die gekose noot gebou, op drie bladsye: **Drieklanke**, **Sevenths** en **Extended**. Kies die omkering (**Grondnoot**, **1st**, **2nd**, **3rd**) en die soort (**Maj**, **Min**, **dim**, **aug**, **sus2**, **sus4**, **5**). ↓ bou die akkoord onder die noot in plaas van bo; ✕ vee die keuse uit.

Die Note-aansig

Sleutel	Note Input-modus	Adjustment-modus
1 – 6	Volgende nootwaarde, twee-en-dertigste tot heel	Verander die gekose noot se waarde
7 8 9	Mol, herstelteken, kruis vir die volgende noot	Stel daardie toevallige teken op die gekose noot
0	Rus by die invoegteken	Rus by die invoegteken (nootinvoer begin as dit nie aan is nie)
.	Punteer die volgende noot	Voeg 'n punt by of haal dit weg
Return	Verlengingsboog	Verbind die gekose noot vorentoe

Die Artikulasies-aansig

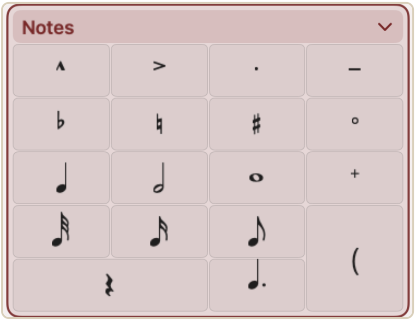
Sleutel	Artikulasie	Sleutel	Artikulasie
1	Staccato	0	Laissez vibrer
2	Tenuto	-	Beklemtoning
3	Aksent	[	Ontbeklemtoning
4	Marcato	]	Marcato en tenuto
5	Staccatissimo	/	Sagte aksent
6	Marcato en staccato	*	Sagte aksent en staccato
7	Aksent en staccato	=	Sagte aksent en tenuto
8	Tenuto en staccato (louré)	.	Sagte aksent, tenuto en staccato
9	Tenuto en aksent	Return	Flageolet (oop)

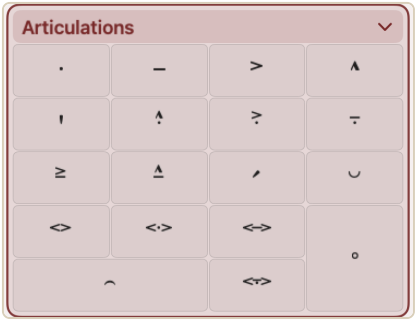
Die Staffpad in Note Input-modus (links) en Adjustment-modus (regs).

Die agt aansigte

Elke aansig is ’n afdeling van die Staffpad; klik op sy naam om dit oop te maak. Hier is hulle in Adjustment-modus.

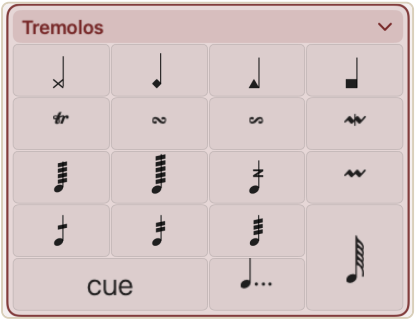
Note.

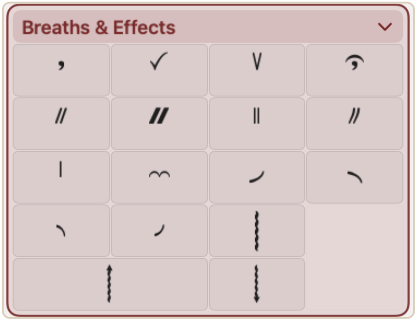
Artikulasies.

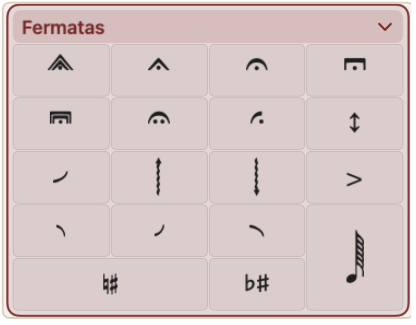
Versierings.

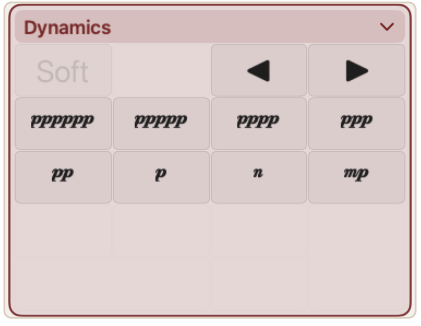
Tremolo's.

Asemhalings en effekte.

Fermate.

Dinamiek, Sag-bladsy.

Intervalle, Drieklanke-bladsy.

HOOFSTUK 5

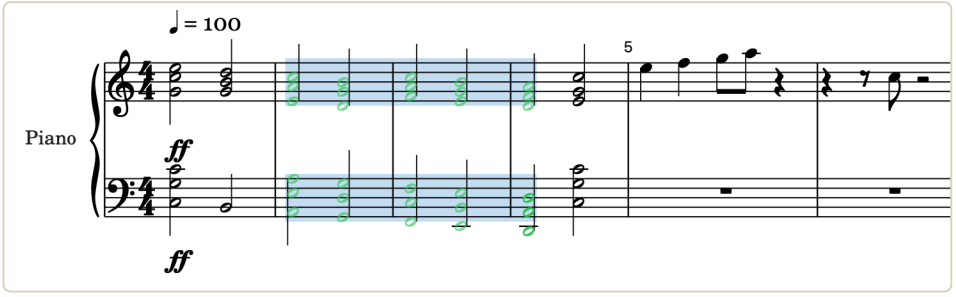
Kies en redigeer

Die meeste redigering in Enoch volg een patroon: kies iets, en sê dan vir Enoch wat om daarmee te doen. Hierdie hoofstuk dek kies, en die opdragte wat verander wat jy gekies het.

Kies

Om te kies	Doen dit
’n Noot, rus of akkoord	Klik daarop.
Een noot van ’n akkoord	Klik op daardie nootkop.
Verskeie nootkoppe van een akkoord	Cmd-klik op elke nootkop.
’n Maat	Klik op ’n leë deel van die maat, tussen die note.
’n Reeks mate	Klik op die eerste maat en Shift-klik dan op die laaste. Die reeks kan oor verskeie balke strek.
’n Passasie van een noot na ’n ander	Klik op die eerste noot en Shift-klik dan op die laaste. Enoch kies elke balk tussen die twee, van die eerste noot se slag tot die laaste noot se slag.
’n Teken	Klik op die dinamiek, artikulasie, bindboog, haarnaald, teks, liriek of lyn.
Een slag meer of minder	Shift → of Shift ← brei die seleksie met ’n slag uit.
Niks	Druk Esc, of klik op ’n leë deel van die bladsy.

Gekose note kry die kleur van hul stem. ’n Reeks mate of ’n passasie word met ’n getinte band agter die musiek gewys.

’n Passasie gekies met Shift-klik, oor twee balke.

Die Kies-knoppies

Enoch Composer. Algemeen › Kies het knoppies vir groter seleksies:

- **Alles** (Cmd A) kies elke maat van elke balk.
- **Geen** maak die seleksie skoon.

- **Mate** kies elke maat van die instrument waaraan jy werk, van die eerste maat tot die laaste. As verskeie balke gekies is, neem dit almal.
- **Sisteem** kies elke maat op die huidige sisteem, op elke balk.

Seleksiefilters

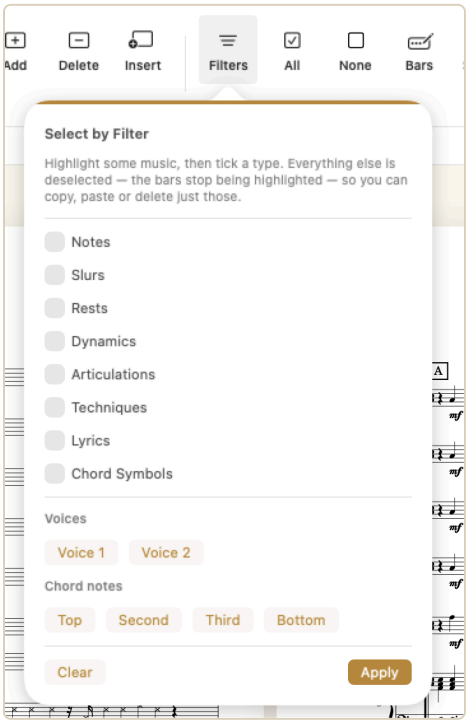
Enoch Composer. Filters haal spesifieke dinge uit 'n seleksie: net die dinamiek in 'n passasie, net een stem, net die boonste noot van elke akkoord.

1. Kies die passasie waaraan jy wil werk.
2. Klik op **Algemeen › Kies › Filters**.
3. Kies wat om te hou:
   - **Types:** Note, Bindboë, Russe, Dinamiek, Artikulasies, Tegnieke, Lirieke, Akkoordsimbole. Merk een of meer.
   - **Stemme:** Stem 1 of Stem 2 kies net daardie stem se note en russe.
   - **Akkoordnote:** Top, Second, Third of Bottom kies daardie een noot van elke akkoord.

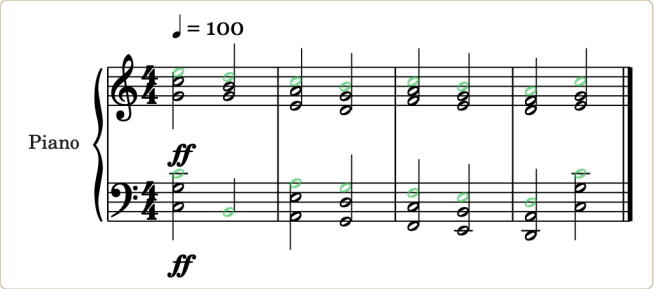
Alles anders word ontkies, en net wat die filter uitgehaal het, is gekleur. Jy kan dit dan kopieer, knip, skrap of verander:

- Met **Top** skuif die pyltjiesleutels net die boonste note, 'n toevallige teken gaan net op die boonste note, en **Kopieer** kopieer net die boonste lyn, gereed om elders as 'n melodie te plak.
- Met **Artikulasies** gemerk, verwyder Delete die artikulasies en laat die note, dinamiek en alles anders met rus.

'n Tweede filter verfyn dieselfde passasie, sodat jy reguit van Dinamiek na Artikulasies kan gaan sonder om weer te kies. **Maak skoon** gee jou die hele passasie terug. 'n Klik op 'n noot beëindig die filter.

Algemeen › Kies › Filters.

Filters: die boonste noot van elke akkoord gekies.

Knipbord

Opdrag	Sneltoets	Wat dit doen
Kopieer	Cmd C	Kopieer die seleksie: note, russe en alles wat daaraan geheg is, soos dinamiek, artikulasies, tegnieke, bindboë en lirieke.
Knip	Cmd X	Kopieer die seleksie en verwyder dit, in een ontdoen-stap.
Plak	Cmd V	Plak by die invoegteken of die gekose maat.

Geplakte musiek hou sy slag: iets wat van slag 3 gekopieer is, land op slag 3. Om op 'n ander instrument te plak, behou die konserttoonhoogte, sodat 'n passasie wat van 'n trompet na 'n fluit gekopieer word, dieselfde klink.

- **Herhaal** (R) kopieer die seleksie na die volgende beskikbare plek: 'n noot na die volgende slag, 'n maat na die volgende maat. Druk R weer om aan te gaan.
- Option -klik op 'n maat om die seleksie met een gebaar daarheen te kopieer. As niks gekies is nie, plak Option -klik wat ook al op die knipbord is.

Skrap

- Delete verwyder wat gekies is. 'n Noot word 'n rus; die note in gekose mate word skoongemaak en die mate bly; 'n gekose teken, liriek of teks word verwyder. In nootinvoer verwyder Delete die noot voor die invoegteken.
- Cmd Delete, of **Algemeen › Mate › Skrap**, verwyder die gekose mate self uit elke balk.

Toonhoogte verander

Met note gekies:

- ↑ en ↓ skuif hulle een trap op of af in die toonsoort.
- Cmd ↑ en Cmd ↓ skuif hulle 'n oktaaf.
- Om 'n letter van A tot G te tik, verander die gekose noot na daardie toonhoogte.
- J herspel 'n noot enharmonies (Gis word As), of gebruik **Nootinvoere › Herspel**.
- Die toevallige-teken-sleutels van die Staffpad se Note-aansig stel 'n kruis, mol of hersteltekken.

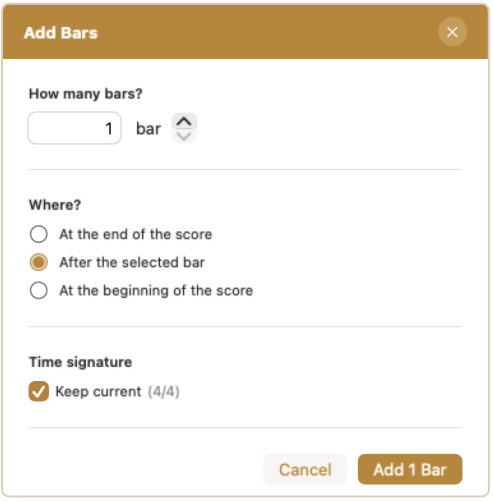
Wanneer een nootkop van ’n akkoord gekies is, skuif net daardie noot.

Ritme verander

- Kies ’n noot, maak die Staffpad in Adjustment-modus (Z) op sy Note-aansig oop, en druk 1 tot 6 om die noot ’n nuwe waarde te gee. Met die Staffpad toe voeg die syfersleutels eerder intervalle by ’n gekose noot (sien Akkoorde).
- . voeg ’n punt by of haal dit weg.
- **Verdubbel** en **Halveer** (**Nootinvoere › Transformasies › Meer**) skryf elke gekose noot teen twee keer of die helfte van sy waarde. **Enoch Composer**

Mate byvoeg

- **Algemeen › Mate › Voeg by** maak ’n blad oop: kies hoeveel mate, waar hulle kom (aan die einde van die partituur, ná die gekose maat of aan die begin) en hul maatteken.
- **Voeg in** voeg een maat voor die gekose maat in.
- **Voeg maat by** in die Infobalk, of Cmd M, voeg ’n maat aan die einde by.

Die Voeg mate by-blad.

Stingels, balke en stemme

- X, of **Algemeen › Redigeer › Draai stert om**, draai ’n stingel die ander kant toe. Vir ’n gebalkte groep draai die hele balk om.
- **Nootinvoere › Kruisbalk › Bo** of **Onder** skuif die gekose note na die aangrensende balk van dieselfde instrument, soos in klaviermusiek waar die hande kruis. **Herstel** sit hulle terug. Die note klink dieselfde.
- **Nootinvoere › Stemme › Ruil** ruil stemme 1 en 2 om in die maat.

Transformasies

Enoch Composer. Nootinvoere › Transformasies werk ’n gekose passasie om:

Opdrag	Wat dit doen
Retrograde	Speel die passasie agteruit.
Inverteer	Spieël elke interval: op word af. Die eerste noot bly waar dit is.
Na saamgesteld	Herskryf die mate in die saamgestelde eweknie van hul maatsoort (2/4 na 6/8, 3/4 na 9/8), met dieselfde klank.
Na eenvoudig	Die omgekeerde van Na saamgesteld.
Verdubbel / **Halveer**	Verdubbel of halveer elke nootwaarde.
TAB-ligging	Vinger akkoorde op 'n kitaartabulatuurbalk opnuut, vanaf die snaar wat jy kies.

Gaan na

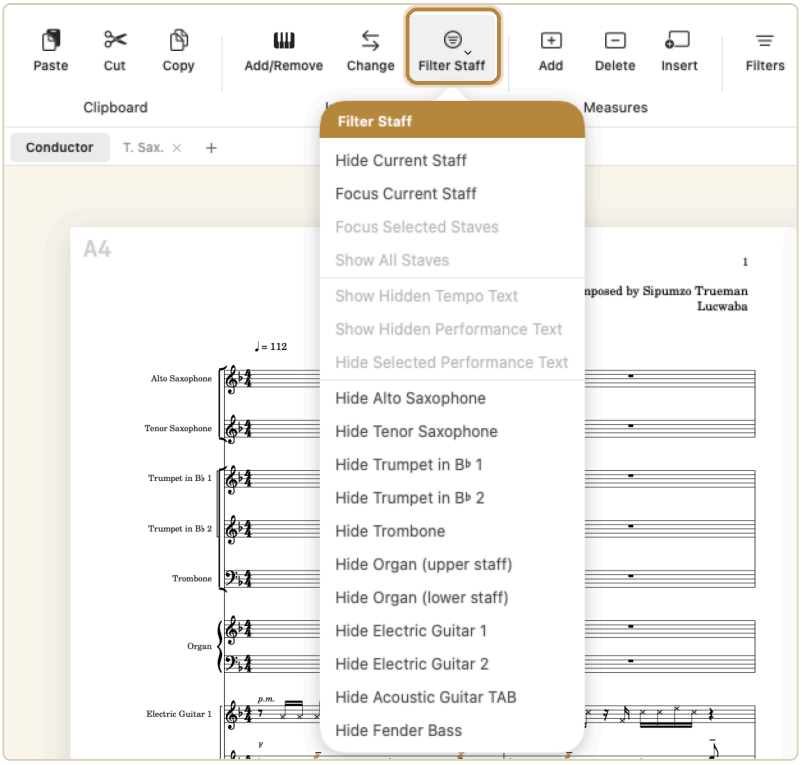
Algemeen › Redigeer › Gaan na (Cmd G) spring na 'n maatnommer en kies daardie maat.

Balke versteek en fokus

Algemeen › Instrumente › Filtreer balk verander watter balke jy sien terwyl jy werk. Moenie dit met **Algemeen › Kies › Filters** verwar nie (sien Seleksiefilters): Filters haal dinge uit 'n seleksie sodat jy daarop kan werk; Filtreer balk kies niks en verander net wat op die skerm is. Dit is net 'n aansiginstelling: dit verander nie die partituur nie, word nie gestoor nie en word nie gedruk nie.

- **Versteek huidige balk** versteek die balk waarop die invoegteken is.
- **Fokus huidige balk** wys net daardie balk; **Fokus gekose balke** wys net die balke in die seleksie.
- **Wys alle balke** bring alles terug.
- Die lys onder hierdie opdragte wys of versteek elke instrument volgens naam.
- **Wys versteekte tempoteks** en **Wys versteekte vertolkingsteks** bring tempo- en stylwoorde terug wat jy versteek het.

'n Grys merker aan die linkerkant van die sisteem wys waar balke versteek is.

Algemeen › Instrumente › Filtreer balk.

Tekens skuif

Elke teken wat Enoch plaas (dinamiek, haarnaalde, bindboë, teks, tempo-aanduidings, repetisiemerke, voltas, akkoordsimbole, lirieke) het ŉ standaardposisie wat Enoch uitwerk. Sleep dit om dit elders te sit. Enoch onthou jou posisie en hou die teken weg van ander dinge rondom dit.

Ontdoen

Elke wysiging kan met <kbd>Cmd</kbd> <kbd>Z</kbd> ontdoen en met <kbd>Shift</kbd> <kbd>Cmd</kbd> <kbd>Z</kbd> herdoen word.

HOOFSTUK 6

Notasie

Hierdie hoofstuk dek alles wat jy by die note voeg: sleutels, toonsoorte en maatsoorte, maatstrepe en herhalings, bindboë en haarnaalde, dinamiek en artikulasies, tempo-aanduidings, lyne, versierings en die res. Die meeste hiervan is op die **Notebalkinvoere**-oortjie en in die **Notasiepalet**.

Hoe tekens geplaas word

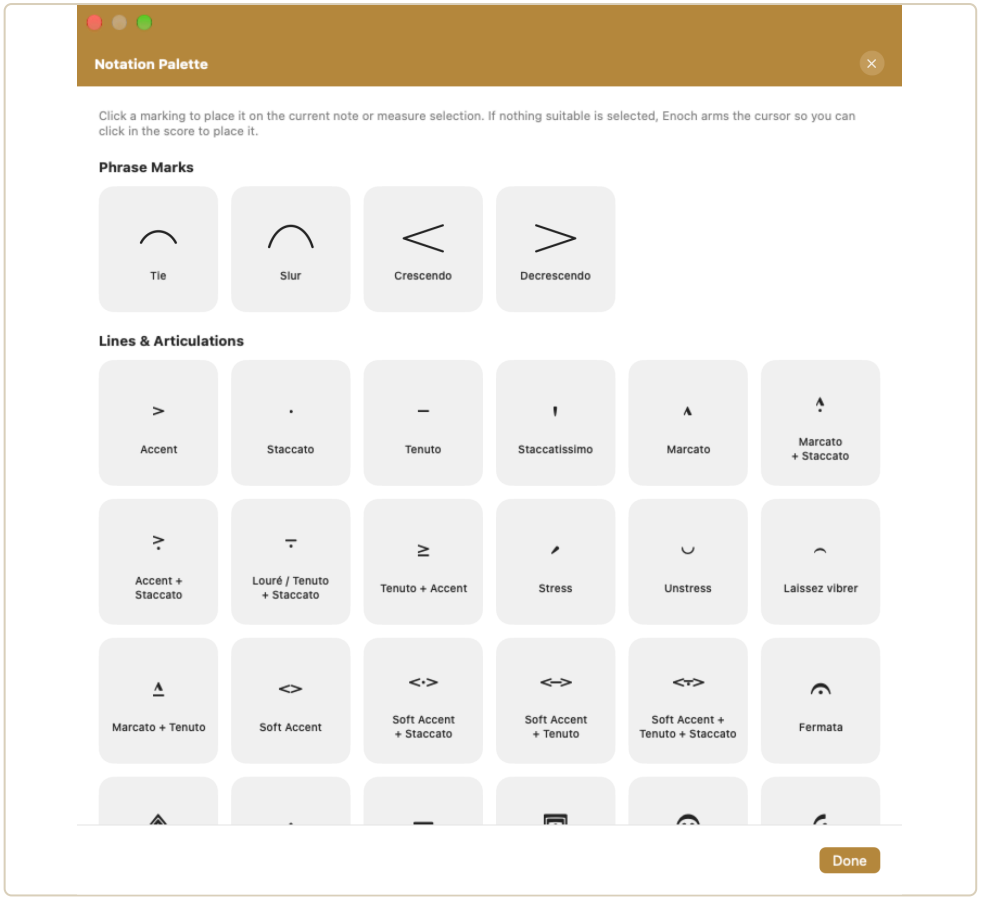
Enoch plaas ŉ teken op een van twee maniere, afhangende van wat gekies is wanneer jy dit kies:

- **Iets is gekies.** Die teken gaan reguit op die gekose noot, note of mate. ŉ Crescendo oor ŉ gekose passasie loop van sy eerste noot tot sy laaste.
- **Niks is gekies nie.** Die teken word *gewapen*: die wyser verander, en die volgende klik in die partituur plaas dit. Vir ŉ bindboog of haarnaald, klik op die eerste noot en dan op die laaste. Druk Esc om te kanselleer.

Elke teken word geplaas waar graveerkonvensie dit sit en weg van die note en ander tekens gehou. Sleep dit as jy dit elders wil hê; Enoch onthou jou posisie.

Die Notasiepalet

Notebalkinvoere › Lyne en artikulasies › Meer, of Option E, maak die Notasiepalet oop. Dit bevat elke teken wat Enoch kan plaas, gegroepeer as: frasetekens, lyne en artikulasies, herhalings en navigasie, herhalingseindes, dinamiek, simbole, en meer simbole. Klik op ŉ teken om dit op die seleksie toe te pas, of om dit te wapen.

Die Notasiepalet.

Sleutels

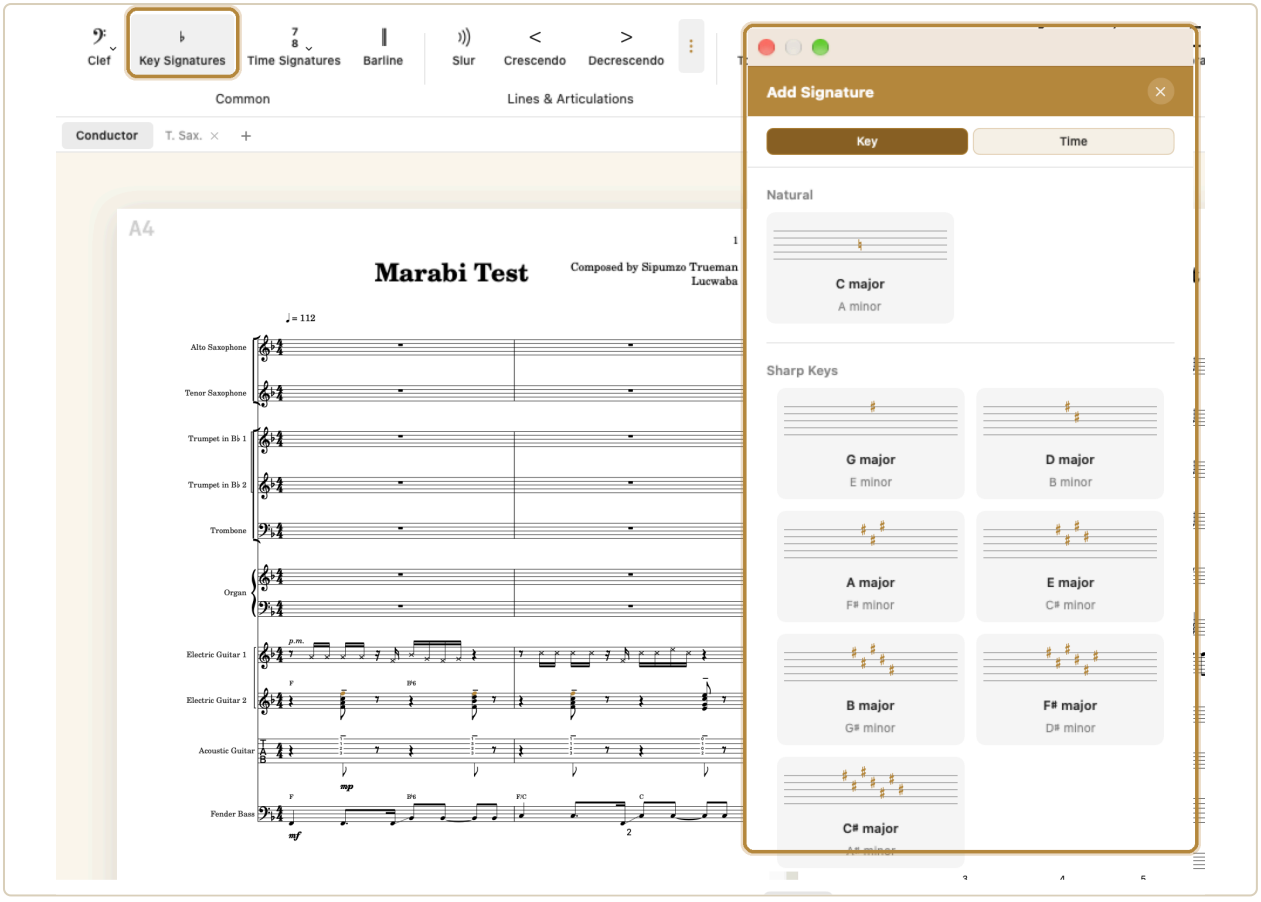
Notebalkinvoere › Algemeen › Sleutel wys elke sleutel soos dit geteken sal word: diskant, bas, alt, tenoor, en die oktaafsleutels (diskant 8vb soos vir kitaar en tenoorstem, diskant 8va, bas 8vb, bas 8va). Kies een om die sleutel vanaf die gekose maat te verander. Jy kan ook op ’n sleutel in die partituur dubbelklik om dit te verander.

’n Sleutelverandering verander nooit hoe die musiek klink nie: die note word in die nuwe sleutel op dieselfde toonhoogte oorgeteken.

Toonsoorttekens

Notebalkinvoere › Algemeen › Toonsoorttekens (of Q) maak die **Voeg toonsoortteken by**-paneel oop. Kies ’n toonsoort uit die lys van majeur- en mineurtoonsoorte, of **Herstelteken** (geen kruise of molle nie), en klik op **Pas toe**. Die toonsoort geld vanaf die gekose maat, of die maat by die invoegteken, tot die volgende toonsoortverandering.

Vir transponerende instrumente skryf Enoch elke party outomaties in sy eie geskrewe toonsoort.

Die Voeg toonsoortteken by-paneel.

Maattekens

Notebalkinvoere › Algemeen › Tydmaattekens lys die algemene maatsoorte: gewone tyd (𝄴), alla breve (𝄵), 4/4, 2/2, 3/4, 2/4, 5/4, 6/4, 6/8, 7/8, 9/8 en 12/8. **Pasgemaak…** laat jou enige getal slae oor 4, 8, 16 of 32 tik.

Die nuwe maatsoort geld vanaf die gekose maat. As net sommige mate gekose is, gaan die maat daarna terug na die maatsoort wat dit gehad het. Die musiek word volgens die nuwe maatsoort herindeel: note wat nie meer in 'n maat pas nie, word verdeel en oor die maatstreep verbind. Die mate wat verander, word kortliks uitgelig sodat jy kan sien wat geskuif het.

Maatstrepe

Notebalkinvoere › Algemeen › Maatstreep maak die Maatstrepe-paneel oop: enkel, dubbel, slot, begin herhaling, einde herhaling, begin-en-einde herhaling, gestreep, gestippel, kort en regmerkie. Kies een en klik dan op die maatstreep om te verander.

Herhalings en eindes

Herhalingsmaatstrepe

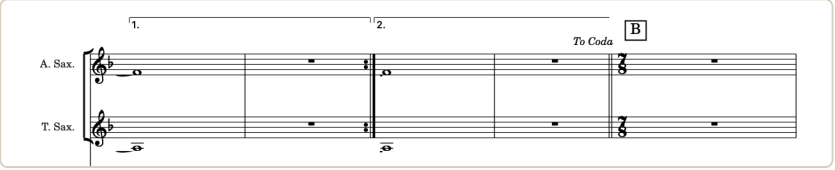
'n Begin- en 'n eindherhalingsmaatstreep omsluit 'n passasie wat twee keer gespeel word. Om dit meer kere te speel, stel **Play count** in die maat se **Maat-eienskappe** (regsklik op die maat). Terugspeel volg herhalings, sodat wat jy hoor ooreenstem met wat 'n speler sou doen.

Eerste en tweede eindes

Eindes (ook voltas of eerste- en tweedekeer-mate genoem) is die genommerde hakies bo die mate wat by elke deurgang verskil.

1. Kies die maat of mate wat die einde dek.
2. Maak die Notasiepalet (Option E) of die herhalingkieser (Shift Cmd R) oop, en kies uit **1ste einde**, **2de einde**, **3de einde**, **4de einde**, **1.–2. einde** (dieselfde mate vir die eerste twee kere) of **Oop einde** (geen sluithaak nie, vir die laaste einde).

'n Einde staan altyd bo alles op sy balk, insluitend hoë note, sleutels, akkoordsimbole, teks en tempo-aanduidings, en raak nooit aan die balk nie. Wanneer 'n einde verby die einde van 'n reël loop, gaan dit op die volgende sisteem voort sonder om sy nommer te herhaal. Eindes wat by mekaar aansluit, soos 'n eerste einde gevolg deur 'n tweede, staan op dieselfde hoogte.

Eerste en tweede eindes oor 'n herhaling.

Segno, Coda en die spronginstruksies

Hierdie sê vir die speler om na 'n ander plek in die musiek te spring. Kies hulle uit die Notasiepalet se **Herhalings en navigasie**-afdeling, of die herhalingkieser (Shift Cmd R):

Teken	Betekenis	Waar dit geteken word
Segno (𝄋)	'n Plek om na terug te spring.	Aan die begin van sy maat.
Coda (𝄌)	Die begin van die slotdeel.	Aan die begin van sy maat.
To Coda, **al Coda**, **To Sign**	By die laaste deurgang, spring aan die einde van hierdie maat na die Coda.	Aan die einde van sy maat, regsbelyn met die maatstreep.
D.C. (Da Capo)	Gaan terug na die begin.	Aan die einde van sy maat.
D.C. al Fine	Gaan terug na die begin en stop by *Fine*.	Aan die einde van sy maat.
D.C. al Coda	Gaan terug na die begin en neem die To Coda-sprong.	Aan die einde van sy maat.
D.S. (Dal Segno)	Gaan terug na die Segno.	Aan die einde van sy maat.
D.S. al Fine, **D.S. al Coda**	Soos hierbo, vanaf die Segno.	Aan die einde van sy maat.

Teken	Betekenis	Waar dit geteken word
Fine	Die einde van die stuk, by die laaste deurgang.	Aan die einde van sy maat.

Elke instruksie kan afgekort (*D.S. al Coda*) of voluit (*Dal Segno al Coda*) geskryf word; die palet bied albei, en hulle speel dieselfde. Terugspeel volg elke sprong.

'n Dowwe gestreepte lyn op die skerm wys by watter maatstreep elke instruksie werk. Dit is 'n redigeerhulpmiddel en word nooit gedruk nie.

Bindboë en verlengingsboë

- **Bindboog** (S, of **Notebalkinvoere › Lyne en artikulasies › Bindboog**). Met 'n noot gekies, begin die boog daar: klik op die laaste noot. Met 'n passasie gekies, dek die boog dit. Met niks gekies nie, klik op die eerste noot en dan op die laaste.
- 'n Bindboog oor verskeie balke tegelyk word een boog op elke balk.
- Sleep 'n boog se punte om hulle na ander note te skuif, en sleep sy middel om sy kromming te verander.
- **Verlengingsboë** verbind note van dieselfde toonhoogte: druk T (sien Punte en verlengingsboë).

Haarnaalde

- **Crescendo** (H of <) en **Decrescendo** (Shift H of >), ook op **Notebalkinvoere › Lyne en artikulasies**.
- Oor 'n seleksie loop die haarnaald van die eerste noot tot die laaste. Met niks gekies nie, klik op die begin- en eindnote.
- 'n Haarnaald tussen twee dinamiektekens pas tussen hulle in en lê in lyn met hulle.

Dinamiek

Cmd E maak die dinamiek-invoerveld by die gekose noot, maat of invoegteken oop. Tik 'n dinamiekteken soos *mf*, *ff*, *sfz* of *fp* en druk Return, of kies een uit die lys. Die Staffpad se **Dinamiek**-aansig het die volle stel op drie bladsye: sagte, harde en aanslagdinamiek. Met mate op verskeie balke gekies, gaan 'n dinamiekteken wat uit die Staffpad of die Notasiepalet gekies word, op elkeen van hulle.

Dinamiektekens staan onder die balk, behalwe op sangbalke, waar hulle bo staan sodat die lirieke onder die note bly. Terugspeel volg hulle: 'n *f* speel harder as 'n *p*, en haarnaalde verander die volume geleidelik.

Artikulasies

Staccato, tenuto, aksent, marcato en die res gaan op die gekose note. Gebruik die Staffpad se **Artikulasies**-aansig (sien Die Artikulasies-aansig) of die Notasiepalet. Om 'n artikulasie toe te pas wat 'n noot reeds het, verwyder dit. Artikulasies beïnvloed terugspeel: staccato-note is korter, aksente harder.

Fermates, asemtekens en sesure

- **Fermates:** gewoon, baie kort, kort, lank, baie lank, en die lang en kort Henze-fermates. ’n Fermate kan oor ’n noot of ’n rus staan, en terugspeel hou dit aan.
- **Asemtekens:** komma, regmerkie, opstreekstyl en Salzedo.
- **Sesure:** gewoon, dik, kort, gebuig en enkelstreep, en die curlew-teken.

Versierings

Triller, kort triller, mordent, doppelslag en omgekeerde doppelslag, op die Staffpad se **Tremolo's**-aansig en in die Notasiepalet.

Tremolo's

Enkelnoot-tremolo's van een tot vyf strepe deur die stingel, en die buzz roll, vanaf die Staffpad se **Tremolo's**-aansig. Terugspeel herhaal die noot teen die spoed wat die strepe aandui.

Jazz- en koperartikulasies

Scoop, plop, fall en doit, uit die Notasiepalet se **Simbole**-afdeling.

Arpeggio's en glissando's

- **Arpeggio**, **Arpeggio op** en **Arpeggio af** teken ’n golwende lyn langs die akkoord, so hoog soos die akkoord.
- **Glissando** (Option G): kies die eerste noot, druk Option G, en klik dan op die noot waarheen die glissando gly.

Oktaaflyne

8va, **8vb**, **15ma alta** en **15ma bassa**, uit die Notasiepalet. Kies eers die passasie en die lyn dek dit, oor sisteembreuke heen as dit nodig is. Die note onder ’n 8va klink ’n oktaaf hoër as geskryf (8vb ’n oktaaf laer, 15ma twee oktawe), en terugspeel volg die lyn. Sleep die lyn om dit as een stuk te skuif.

Tempo-aanduidings

Shift Cmd T maak die Tempo-aanduiding-paneel oop:

- **Tempowoorde** met hul gewone spoed: Grave, Largo, Lento, Adagio, Andante, Andantino, Moderato, Allegretto, Allegro, Vivace, Presto, Prestissimo.
- **Geleidelike veranderinge:** rit., accel., rall., en hul poco- en molto-vorme. ’n Geleidelike verandering word met ’n gestreepte lyn tot by die maat waar dit eindig geteken, en terugspeel vertraag of versnel oor daardie mate.
- **a tempo**, om na die vorige spoed terug te keer.
- ’n Metronoomaanduiding (soos ♩ = 96) met enige slageenheid, insluitend gepunteerde note.

Die begintempo word saam met die partituur gestel (sien ’n Nuwe partituur skep) en bo-aan die eerste maat gewys. Dubbelklik op die getal van enige metronoomaanduiding om ’n nuwe een te tik.

Om Delete op ’n tempo-aanduiding te druk, vra of dit **versteek** of **geskrap** moet word. ’n Versteekte tempo speel steeds teen sy spoed maar word nie gedruk nie; bring versteekte tempoteks terug met **Algemeen › Instrumente › Filtreer balk › Wys versteekte tempoteks**.

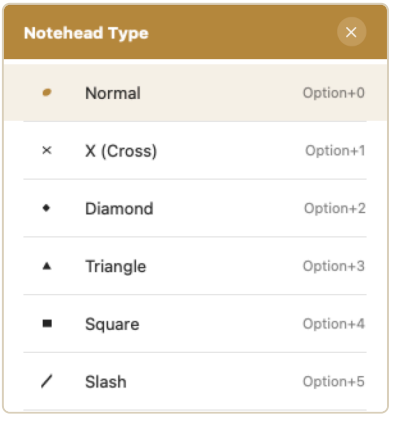
Die Tempo-aanduiding-paneel.

Tegniekteks

Cmd T (of Option T) maak die tegniekveld oop. Tik ’n instruksie soos *pizz.*, *arco*, *con sord.*, *senza sord.*, *slap*, *mute* of *ord.*, of kies ’n algemene een. Terugspeel verstaan baie daarvan: ná *pizz.* speel ’n strykparty pizzicato tot by *arco*.

Nootkoppe

Option 0 tot Option 5 stel die nootkop van die gekose noot, of wapen dit vir die volgende noot wat jy invoer: gewoon, kruis (X), ruit, driehoek, vierkant en skuinsstreep. Soos gewone nootkoppe is die ruit, driehoek, vierkant en skuinsstreep oop vir ’n halfnoot of langer en gevul vir ’n kwartnoot of korter; Enoch kies die regte een volgens die noot se lengte. **Nootinvoere › Nootkoppe › Tipe** lys elke nootkop wat Enoch het, insluitend omsirkelde en stiknootvorme.

Die Nootkop-tipe-paneel.

Toevallige tekens

Behalwe kruise, molle, herstelle en hul dubbeles het die Notasiepalet kwarttoon-tekens: kwartkruis en -mol, driekwartkruis en -mol, en die herstel-kruis- en herstel-mol-kombinasies. Om 'n toevallige teken te wys wat die toonsoortteken onnodig maak ('n hoflikheidsteken), kies die noot en pas die teken toe wat dit reeds het.

Aanwysnote en klein note

Aanwysnote op die Staffpad se Tremolo's-aansig skakel invoer in aanwysgrootte aan: die note wat jy volgende invoer, word klein geteken. Gebruik dit vir aanwysings uit 'n ander instrument en vir opsionele note.

Maatherhalings en skuinsstrepe

- **Herhaal 1 maat**, **Herhaal 2 mate** en **Herhaal 4 mate** in die Notasiepalet vul mate met die maatherhalingsteken (𝄇), wat beteken "speel die vorige maat (of mate) weer".
- **Skuinsstreepnotasie**: regsklik op 'n maat en kies **Skuinsstreep-opsies…** om 'n speler se mate as ritmiese skuinsstrepe te wys, tipies vir 'n ritmeseksie-party. Die geskrewe note word onder bewaar en speel steeds. Jy kies of akkoordsimbole, dinamiek, tegniek en ander teks bo die skuinsstrepe sigbaar bly, en kan 'n tweede skuinsstreepstem byvoeg.

Balke

Enoch balk note volgens die slag van die maatsoort. **Notebalkinvoere › Balke** verander hoe balke met russe werk:

- **Na/Van rustes** laat 'n gebalkte groep met 'n rus begin of eindig.
- **Oor rustes** laat 'n balk oor 'n rus in die middel van die groep voortgaan.
- **Stingeltjies** teken kort stingels van die balk af na russe daaronder.

Met russe gekies, geld elke knoppie net vir daardie russe. Met niks gekies nie, verander dit die reël vir die hele partituur. **Voorkoms › Nootstyle › Balkgroepe** stel hoe elke maatsoort sy balke groepeer, insluitend onreëlmatige maatsoorte soos 7/8 (2+2+3 of 3+2+2). **Enoch Composer**

Hakies en akkolades

Enoch Composer. Notebalkinvoere › Hakie/Akkolade teken 'n **Bracket**, **Brace** of **Sub-bracket** links van die sisteem. Kies een en klik dan op die eerste en laaste balke wat dit moet verbind. Klik op 'n hakie en druk Delete om dit te verwyder.

Multirustes

'n Reeks leë mate in 'n party word gewys as een maat met 'n getal: 'n multirus. Skakel hulle aan of af in **Uitleg › Breuke › Meer › Multirustes**. **Verdeel multirustes** breek een by die gekose maat op, byvoorbeeld waar 'n repetisiemerk val.

HOOFSTUK 7

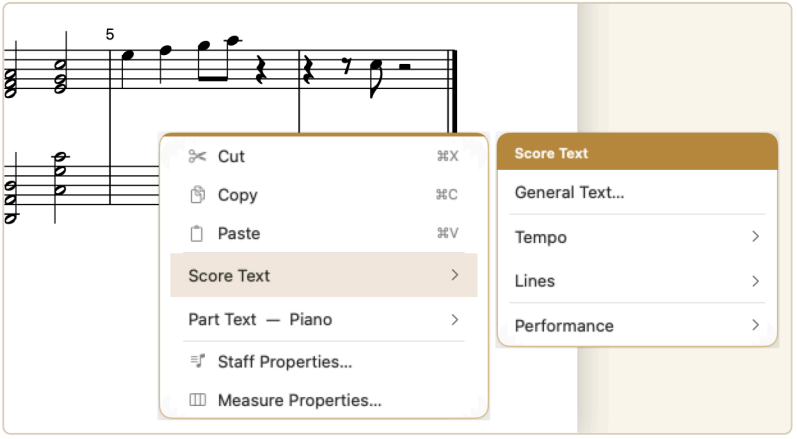
Teks, lirieke en akkoordsimbole

Partituurteks en partyteks

Regsklik op ’n maat om teks daarby te voeg:

- **Partituurteks** verskyn een keer, bo die boonste balk, en in elke party: tempo-aanwysings, algemene instruksies, uitvoeringstyle en slotreëls. Sy subkieslys bied **General Text…**, **Tempo**, **Lyne** en **Uitvoering**.
- **Partyteks** behoort aan een speler en verskyn net oor daardie speler se balk en in sy party: **Custom Text…**, **Chord Symbol…**, **Technique Text** en **Lyne en artikulasies**.

Teks word reguit op die bladsy getik. Druk Return om klaar te maak of Esc om te kanselleer. Dubbelklik op bestaande teks om dit te redigeer, en sleep dit om dit te skuif.

Regsklik op ’n maat vir Partituurteks en Partyteks.

Teks formateer

Kies ’n teksitem en gebruik **Teksinvoere › Teksformaat** om sy **Font**, **Styl** (gewoon, kursief, vet) en **Grootte** te verander.

Teksinvoere › Notasiestyle stel die lettertipes vir die hele partituur:

Kieslys	Wat dit stel
Music font	Die notasie-lettertipe vir nootkoppe, russe, sleutels en elke simbool.
Dynamics font	Die lettertipe vir dinamiektekens soos *p*, *f* en *sfz*.
Chord font	Die lettertipe vir akkoordsimbole.
Technique font	Die lettertipe vir tegniekteks soos *pizz.* en *con sord.*

Verstek gee ’n rol terug aan Enoch se eie keuse, en **Match system** gebruik die stelsellettertipe.

Partituurtaal

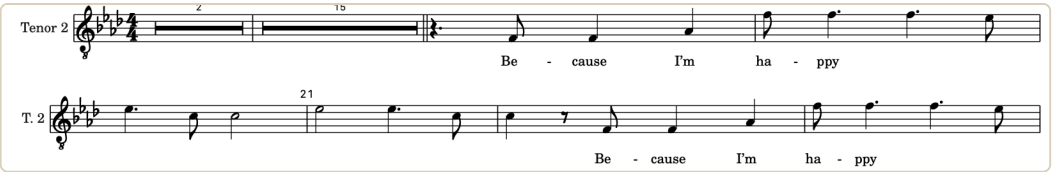
Teksinvoere › Partituurtaal stel die taal van instrumentname en ander etikette wat in die partituur gedruk word (byvoorbeeld *Violin* of *Viool*), onafhanklik van die taal van Enoch self. Verander dit wanneer jy ’n partituur voorberei vir musikante wat ’n ander taal lees.

Lirieke

1. Kies die eerste noot wat woorde het.
2. Druk L (of Control L). ’n Teksveld maak onder die noot oop.
3. Tik die eerste lettergreep, dan:
   - Space of Tab skuif na die volgende noot vir die volgende woord.
   - - (koppelteken) beëindig ’n lettergreep in die middel van ’n woord; Enoch teken die koppelteken tussen die note.
   - _ (onderstreep) hou ’n lettergreep oor die volgende noot (’n melisma); Enoch teken ’n verlengingslyn.
4. Druk Esc of Return om klaar te maak.

Teksinvoere › Lirieke › Bo en **Onder** stel aan watter kant van die balk die lirieke staan. **Lyne** voeg verdere verse (Line 2, Line 3, Line 4) onder dieselfde note by, vir ekstra verse of ’n refrein. ’n Vers bly op een basislyn oor die sisteem, selfs wanneer ’n lae noot een lettergreep sou afdruk, en lettergrepe word so gespasieer dat hulle nooit bots nie.

Klik op ’n liriek-lettergreep om dit te kies; Delete verwyder dit.

Lirieke onder ’n sangparty, met koppeltekens tussen lettergrepe.

Akkoordsimbole

Akkoordsimbole invoer

1. Kies die noot of maat waar die eerste akkoord kom.
2. Druk Cmd K, of klik op **Teksinvoere › Akkoordsimbole**.
3. Tik die akkoord, byvoorbeeld Cmaj7, F#m7b5, Bb7(#11) of D/F#.
4. Druk Space om na die volgende slag te gaan, of Return om klaar te maak.

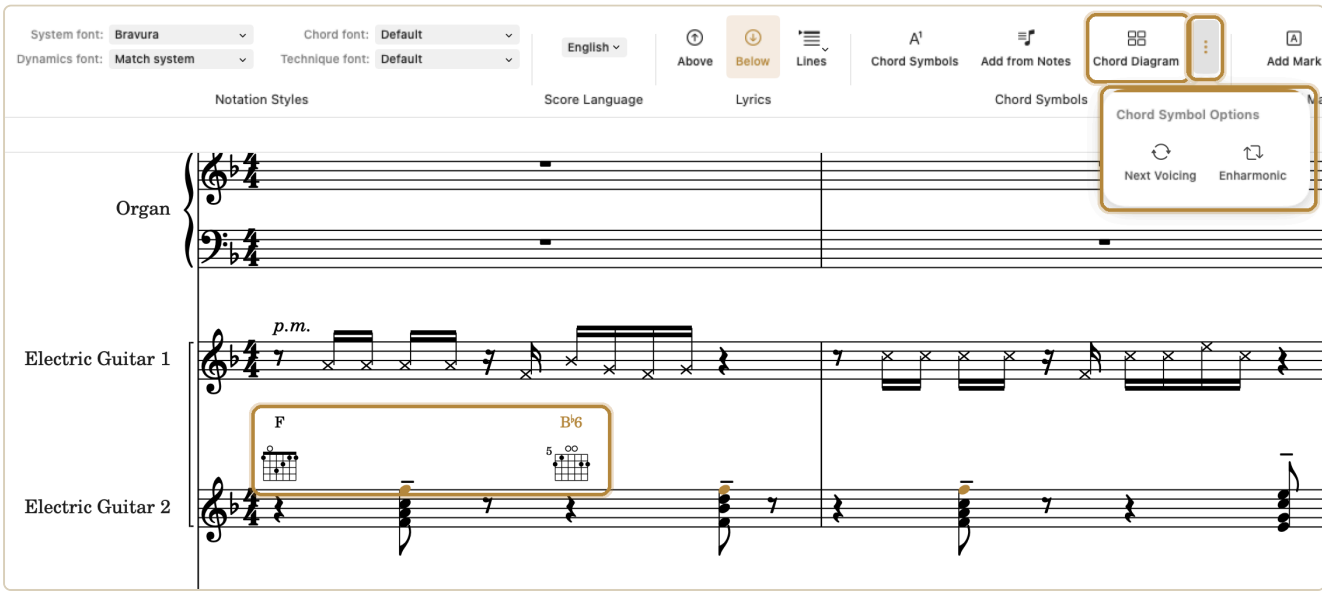
Enoch verstaan al die gewone maniere om ’n akkoord te tik en druk elke simbool in een konsekwente spelling. Kies daardie spelling in **Voorkoms › Graveringsreëls › Akkoordtaal** (ook bereikbaar vanaf **Voorkeure › Gravering**): Pop/Rock (die verstek) skryf f-mineur-septiem as *Fm7*, terwyl die jazzstyle *F−7* skryf en die driehoek vir groot septieme gebruik (*F△9*). Om die taal te verander, spel elke akkoordsimbool in die partituur oor.

Akkoordsimbole uit die note

Voeg by vanaf note kyk na die note wat jy gekies het en skryf die akkoordsimbool wat hulle spel bo hulle. Kies ’n passasie om elke akkoord daarin te benoem.

Akkoorddiagramme

Kies ’n akkoordsimbool en klik op **Teksinvoere › Akkoordsimbole › Akkoorddiagram** (die roosterikoon) om ’n kitaar-akkoorddiagram daarbo te teken in sy eerste speelbare ligging. Die ⋮-knoppie langs Akkoorddiagram hou nog twee: **Volgende stemverdeling** gaan na die volgende manier om dieselfde akkoord te speel, en **Enharmonies** spel die simbool self oor (Dis word Es). Klik op ’n diagram en druk Delete om die diagram te verwyder en die simbool te hou.

Akkoorddiagram, die ⋮-knoppie met Volgende stemverdeling en Enharmonies, en diagramme op ’n kitaarparty.

Repetisiemerke

Enoch Composer. Kies ’n maat en klik op **Teksinvoere › Repetisiemerke › Voeg merk by**, of druk Cmd R. Die merk kry die volgende letter of getal in die reeks. Kies die reeksstyl op dieselfde plek: **Letters** (A, B, C…), **Numbers** (1, 2, 3…) of **Letter + Number** (A1, A2, A3…). Enoch hernommer elke merk outomaties wanneer jy een vroeër in die partituur byvoeg, en ’n merk staan altyd aan die begin van sy maat, weg van die maatnommer en die tempo.

Maatnommers

Teksinvoere › Maatnommers beheer hoe mate genommer word:

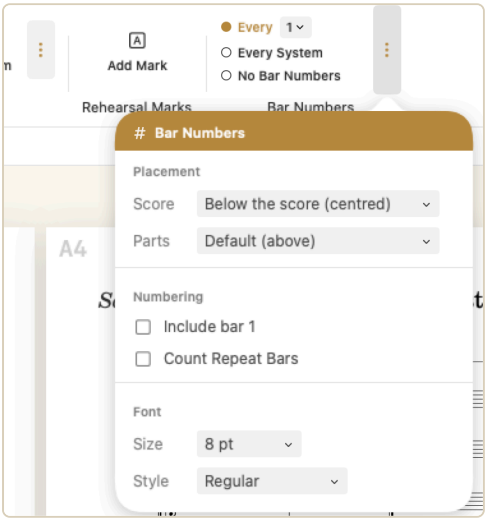
- **Elke** druk ’n nommer elke soveel mate (stel die getal daarlangs).
- **Elke sisteem** nommer die eerste maat van elke reël.
- **Geen maatnommers** skakel hulle af.

Die ⋮-knoppie langsaan hou meer opsies. **Enoch Composer**

- **Plasing:** waar die nommers in die partituur staan (byvoorbeeld onder die partituur, gesentreer) en, apart, in die partye.

- **Sluit maat 1 in:** nommer ook die eerste maat.
- **Tel herhalingsmate:** tel ŉ herhaalde passasie elke keer dat dit gespeel word, eerder as een keer.
- **Font:** die grootte en styl van die nommers.

Maatnommers hou weg van alles anders op die bladsy. Om ŉ afdeling weer by maat 1 te begin, of om ŉ opmaat uit die telling te laat, gebruik die maat se **Maat-eienskappe** (regsklik op die maat).

Maatnommer-opsies.

HOOFSTUK 8

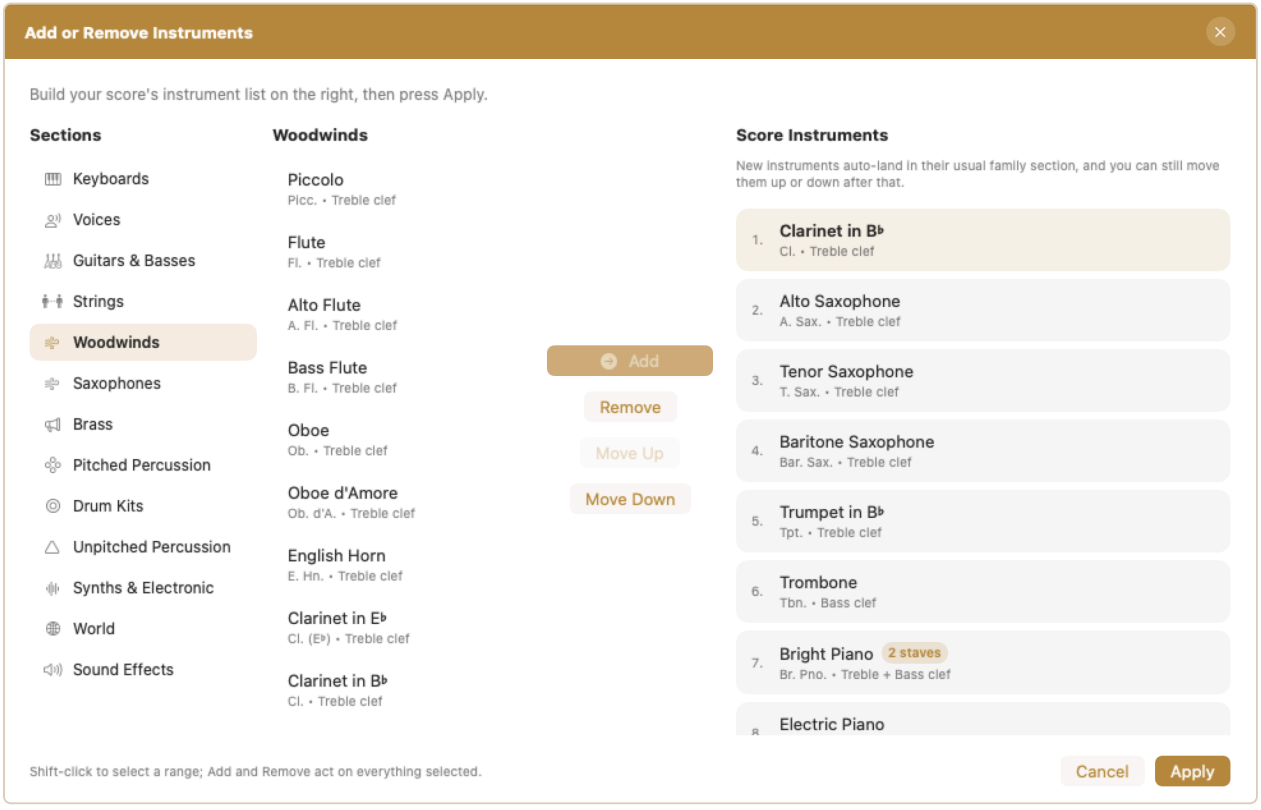
Instrumente, balke en partye

Instrumente byvoeg, verwyder en verander

Algemeen › Instrumente › Voeg by/Verwyder (of I) maak die Instrumente-paneel oop.

- Die instrumentlys is volgens familie gegroepeer: houtblasers, koperblasers, slagwerk, klawerinstrumente, getokkelde snaarinstrumente, stemme, strykers en meer. Deursoek dit volgens naam.
- Klik op **Voeg by** om ’n instrument by die partituur te voeg. Dit gaan op sy gebruiklike plek in die partituurvolgorde.
- Kies ’n instrument in die partituurlys en klik op **Verwyder** om dit uit te haal. As daar musiek in is, vra Enoch eers, en die verwydering kan ontdoen word.
- **Skuif op** en **Skuif af** verander die volgorde.

Verander (Shift Cmd I) ruil die gekose speler se instrument vir ’n ander en hou die musiek. Die nuwe instrument bring sy eie sleutel, transposisie, omvang en klank.

Die Instrumente-paneel.

Transponerende instrumente en konserttoonhoogte

Instrumente soos die B♭-klarinet, die altsaksofoon of die horing in F word op ’n ander toonhoogte geskryf as wat hulle klink. Enoch hanteer dit vir jou: jy voer die note in en hoor hulle op die regte toonhoogte, watter aansig jy ook al gebruik.

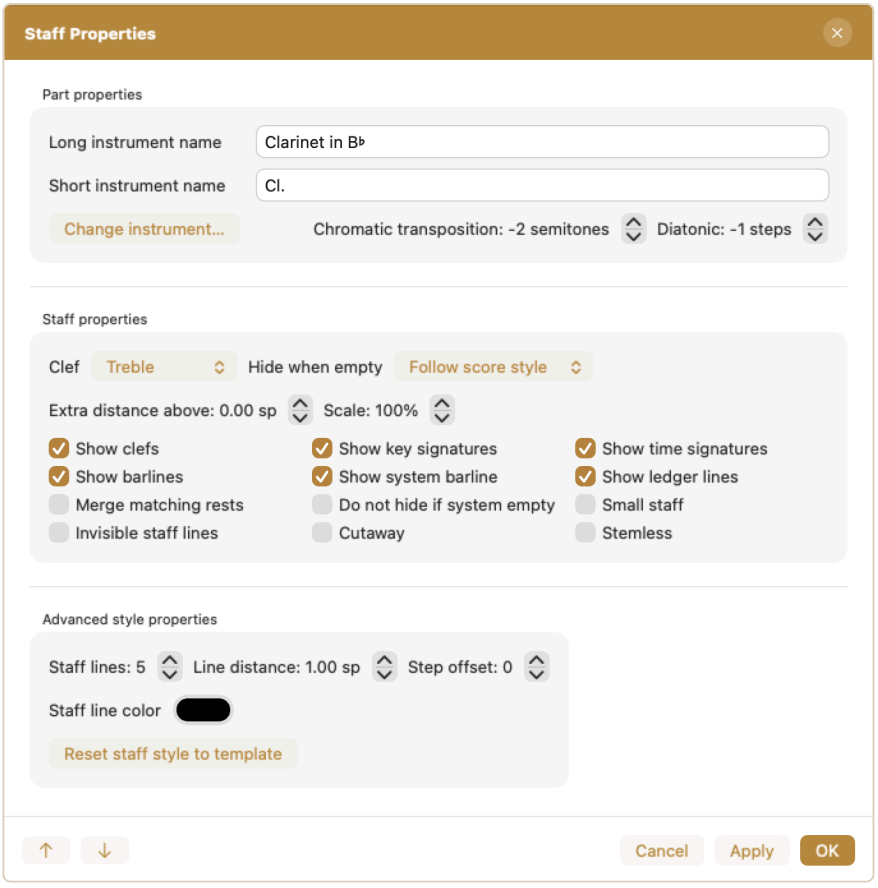
Uitleg › Partituuraansig wissel die volle partituur tussen die twee aansigte: **Concert** wys elke instrument op die toonhoogte wat dit klink, en **Transposed** wys die geskrewe toonhoogte wat elke speler lees. Partye is altyd getransponeer. **Enoch Composer**

Oktaaftransponerende instrumente, soos die kitaar, die kontrabas en die piccolo, word in albei aansigte ’n oktaaf van hul klank af geskryf, soos spelers verwag.

Balkeienskappe

Regsklik op ’n balk en kies **Notebalk-eienskappe…** om te verander hoe daardie speler se balk lyk:

- **Long** en **short instrument names**: die naam aan die begin van die eerste sisteem en die afkorting op latere sisteme.
- **Clef** en **transposition** (chromaties en diatonies).
- **Staff lines** (een tot vyf), **Line distance**, **Scale** en **Small staff**.
- **Show** of versteek **clefs**, **key signatures**, **time signatures**, **barlines**, **ledger lines** en die **system barline**.
- **Stamloos**-note en **invisible staff lines**.
- **Hide when empty**: laat die balk weg uit sisteme waar dit niks het om te speel nie.
- **Cutaway**: wys die balk net waar dit speel.
- **Merge matching rests** in verskeie stemme tot een.
- **Extra distance above** die balk.
- **Verander instrument…** vanaf ’n gegewe maat.

Balkeienskappe.

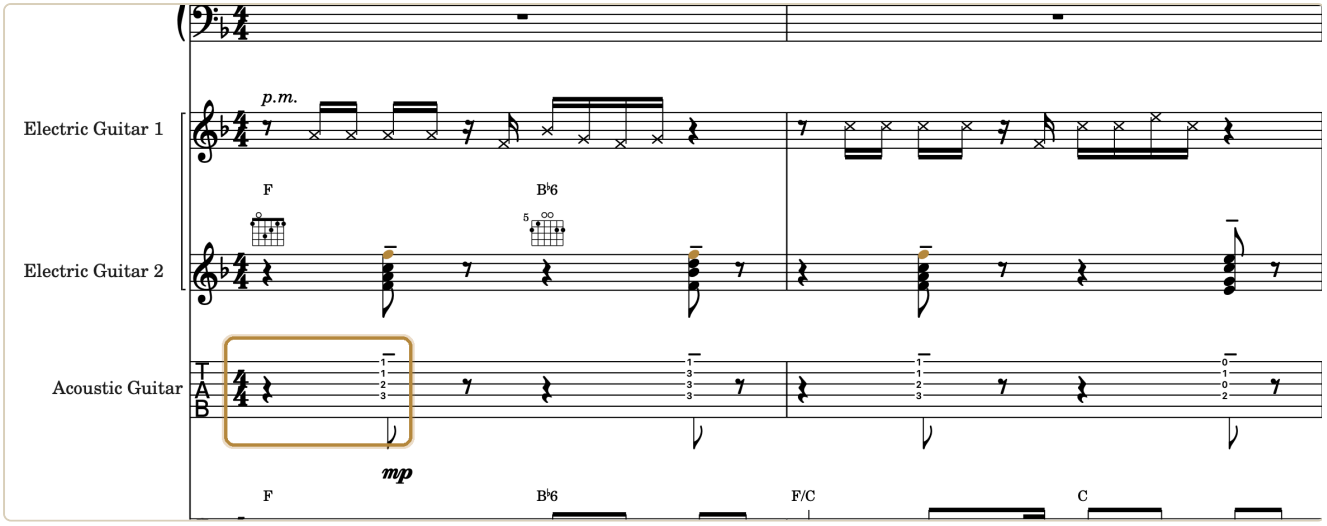
Maat-eienskappe

Regsklik op ’n maat en kies **Maat-eienskappe…** vir instellings wat aan daardie maat behoort:

- **Actual length** (teller en noemer), vir ’n maat wat korter of langer as sy maatteken is, soos ’n opmaat.
- **Sluit uit by maattelling**, sodat ’n opmaat nie ’n nommer kry nie, en **Add to measure number** om die nommering te verskuif.
- **Measure number mode**: wys of versteek hierdie maat se nommer.
- **Play count** vir ’n herhaalde afdeling.
- **Breek multimaatrus** by hierdie maat.
- **Layout stretch** om die maat wyer of smaller te maak as wat sy ritme nodig het.

Kitaar- en bastabulatuur

Kitaar, bas en ander instrumente met frets kan as standaardnotasie, as tabulatuur (TAB) of albei gewys word. Die frets word uit die note vir jou gekies; om ’n ander snaar te verkies, kies die akkoorde en gebruik **Nootinvoere › Transformasies › TAB-ligging**. **Enoch Composer**

Kitaar in standaardnotasie en tabulatuur.

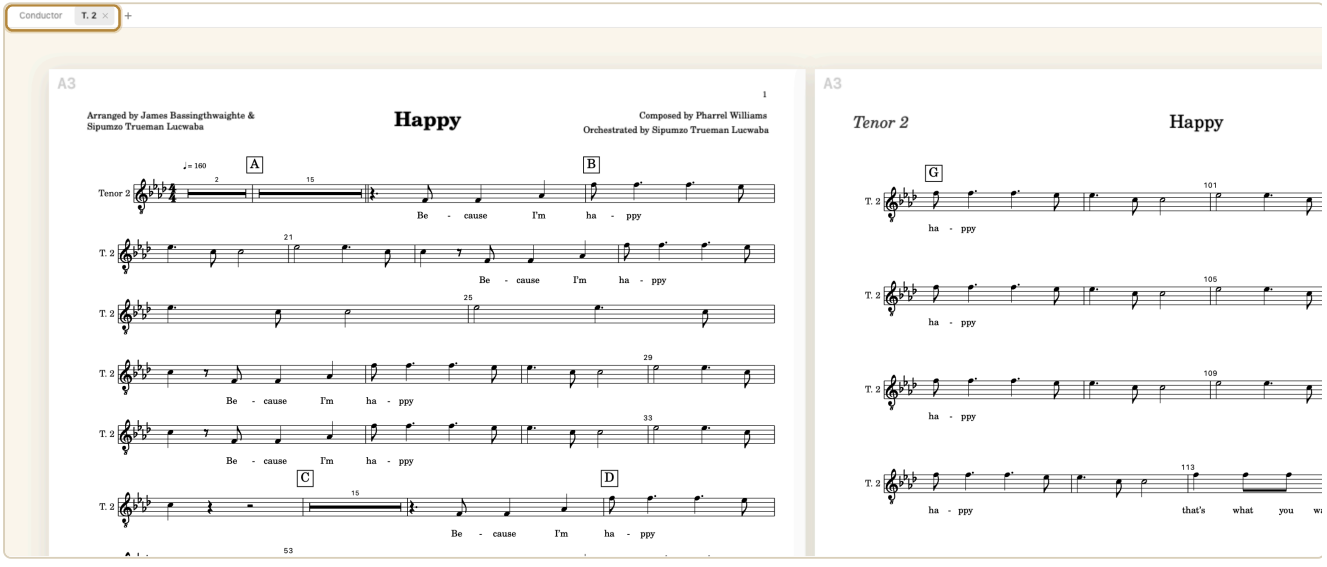
Slagwerk

Tromstelle en ander slagwerk sonder vaste toonhoogte gebruik 'n slagwerkbalk. Elke letter wat jy tik, gaan na sy eie instrument: F die groot trom, C die snaartrom, ensovoorts, en nootkoppe soos die kruis vir simbale en hi-hat (Option 1) speel die regte klank. 'n Tromstelbalk het twee stemme: hande met stingels op, voete met stingels af.

Partye

Elke instrument het 'n party wat outomaties geskep word. Die party deel sy musiek met die volle partituur maar het sy eie uitleg: sy eie bladsybreuke, balkgrootte, mate per reël en multirustes.

- Klik op **+** in die party-oortjies en kies 'n party om dit oop te maak. Klik op **Conductor** om terug te gaan na die volle partituur.
- 'n Noot wat in 'n party verander word, verander in die partituur, en andersom.

'n Party oop langs die partituur.

Pasgemaakte partye

Partye › Vervorm partye maak partye wat instrumente kombineer of verdeel, byvoorbeeld een party vir albei trompette, of ’n party met net die klavier se linkerhand:

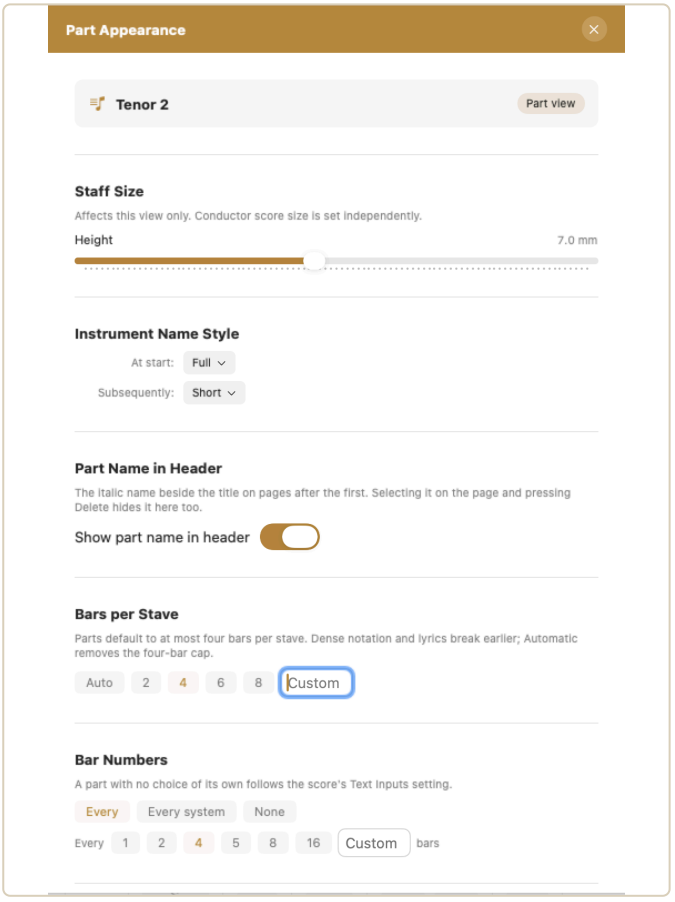
- **Nuut** maak die partybouer oop met die partituur se instrumente gelys en die nuwe party leeg. Voeg instrumente daarby, kies hul volgorde, gee dit ’n naam en klik op **Skep party**.
- **Transformeer** maak die bouer oop op die party wat jy bekyk, om dit te verander.
- **Skrap** verwyder ’n pasgemaakte party. Die instrumente daarin bly met hul musiek in die partituur.

Party-voorkoms

Partye › Party-voorkoms stel, vir een party of verskeie tegelyk:

- **Staff size**, onafhanklik van die volle partituur.
- **Bars per stave**: **Outomaties**, of ’n vaste aantal mate per reël.
- **Bar numbers**: elke maat, elke sisteem, of geen.
- **Instrumentname** aan die begin van die eerste sisteem en op latere sisteme, voluit of afgekort.
- **Wys deelnaam in kopstuk** op die bladsye ná die eerste.
- **Voer uitleg in** kopieer hierdie instellings uit ’n ander Enoch-partituur en pas partye volgens naam.

Partye › Herstel › Partituurontwerp stel ’n party terug na die volle partituur se ontwerp, en **Oorspronklike party** na Enoch se fabrieksontwerp vir die bladsygrootte. Nie een raak aan die musiek nie.

Party-voorkoms.

HOOFSTUK 9

Terugspeel en die menger

Enoch speel jou partituur met sy eie ingeboude instrumentklanke en volg alles op die bladsy: dinamiek, haarnaalde, artikulasies, tempoveranderinge, herhalings en spronge, en speeltegnieke soos *pizz.* en *con sord.*

Die partituur speel

Om	Doen dit
Van die begin af te speel, of van waar die terugspeelposisie-skuifbalk rus; of te pouseer en voort te gaan	Space
Vanaf die gekose noot te speel	P
Te stop en terug te gaan na die begin	**Stop** in die Infobalk of op **Terugspeel › Vervoer**
Terug te gaan na die begin	**Spoel terug**
Vyf sekondes vorentoe te spring	**Spoel vorentoe**
Na enige punt in die partituur te gaan	Sleep die terugspeelposisie-skuifbalk in die Infobalk of onder die fliek
Alles stil te maak, of terug te bring	Shift Cmd M (**Terugspeel › Demp alle afspeel** in die kieslysbalk)

Terwyl die musiek speel, beweeg ’n speelkop deur die partituur en die aansig volg dit, en blaai bladsye om in bladsy-aansig.

Tempo

- Die tempoveld in die Infobalk stel die partituur se tempo in slae per minuut. Dubbelklik daarop en tik ’n getal, of gebruik sy pyltjies.
- Tempo-aanduidings in die musiek verander die tempo waar hulle voorkom, en geleidelike veranderinge (*rit.*, *accel.*) verander dit gelykmatig oor hul lengte.
- **Tap Tempo** (**Terugspeel › Lewendige tempo**) stel die tempo op gevoel: tik Space in maat, en die tempo volg jou tik. **Maak skoon** vergeet die tikke tot dusver.

Die metronoom

Metronoom, in die Infobalk of op **Terugspeel › Vervoer**, skakel die klik aan of af. Die klik beklemtoon die eerste slag van elke maat en volg elke maatteken- en tempoverandering. Voor ’n opname tel dit jou in; die intel gaan nooit in die partituur nie.

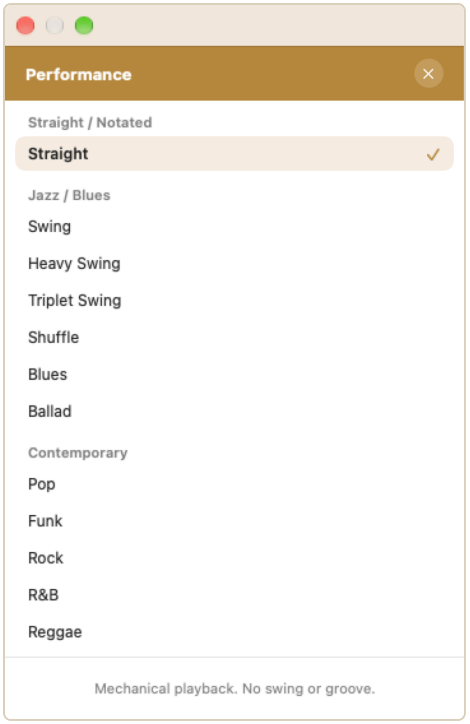
Interpretasie en uitvoeringstyle

Enoch Composer. ’n Uitvoeringstyl verander hoe die note gespeel word, nie hoe hulle geskryf is nie: agtstes wat reguit geskryf is, kan byvoorbeeld geswing gespeel word. Maak **Terugspeel › Interpretasie › Uitvoering** oop, of klik op die styl wat in die Infobalk gewys word:

Groep	Styl	Hoe dit speel
Straight	Straight	Meganiese terugspeel, sonder swing of groove.
Jazz / Blues	Swing	Trioolgebaseerde agtste-swing met ’n ontspanne agteroorleun, vir jazz-standaarde.
	Heavy Swing	Oordrewe 3:1-swing, vir grootorkes en bebop.
	Triplet Swing	’n Suiwer 2:1-trioolgevoel met ’n ronde, sangerige kwaliteit.
	Shuffle	Blues-shuffle met gepunteerde agtstes: ’n rou, harde groove.
	Blues	Stadige of medium blues met ’n swaar, agteroorleunende gevoel.
	Ballad	Stadig en ekspressief, met doelbewuste rubato.
Contemporary	Pop	Reguit agtstes, ’n effense stoot, backbeat op 2 en 4.
	Rock	Reguit agtstes, swaar op slae 2 en 4.
	Funk	’n Kortgeknipte sestiende-groove met spooknote en sinkopasie.
	R&B	’n Ontspanne sestiende-groove, glad en agter die slag.
	Reggae	One-drop-gevoel: klem op slag 3, ontspanne tempo.
	Gospel	Trioolgevoel, sterk op 2 en 4, sangerige frasering.
	House	Four on the floor, op ’n streng rooster.
African / World	Afro-beat	’n Poliritmiese groove wat 12/8 suggereer, bo-op die slag.
	Kwela	Swingende Suid-Afrikaanse straatjazz, bo-op die slag.
	Marabi / South African Jazz	Township-jazz: reguit en agteroor oor ’n sikliese groove.
Cinematic / Concert	Classical / Orchestral	Sagte vermensliking, geen groove nie, met respek vir elke teken.
	Film / Cinematic	Wye dinamiek en ’n effense neiging na legato.
	Choral	Lang note, amper geen staccato nie, sagte tydsvariasie.

’n Styl kan op die hele partituur van toepassing wees, of by ’n tempo-aanduiding verander sodat elke afdeling van ’n stuk sy eie gevoel het. Die woorde vir die styl (soos *Swing*) kan langs die tempo gedruk word.

Herhalings skakel of terugspeel herhalings en spronge volg, of reguit deurspeel.

Die Uitvoering-paneel.

Ekspressiewe terugspeel en lewendige terugspeel

Enoch Composer. Op **Terugspeel › Lewendige terugspeel**:

- **Ekspressief** (by verstek aan) vorm die terugspeel soos ŉ musikant sou: frases styg en daal, sterk slae word effens beklemtoon, gebonde note word verbind, en die tydsberekening asem ŉ bietjie. Dit verander nooit die note nie en raak nie aan opnames nie.
- **Lewendige terugspeel** speel ŉ opgeneemde opname presies soos jy dit gespeel het, met jou eie tydsberekening en dinamiek, in plaas van die notasie. Afgeskakel volg terugspeel die notasie.
- **Herskryf** notéer ŉ opgeneemde passasie opnuut sodat dit skoner lees vir die huidige uitvoeringstyl. Sy opsies laat jou die kortste nootwaarde stel en baie sagte dwaalnote verwyder. **Herskryf (swingbewus)** pas die meeste opnames; sien Opname vanaf ŉ MIDI-klawerbord.

Die menger

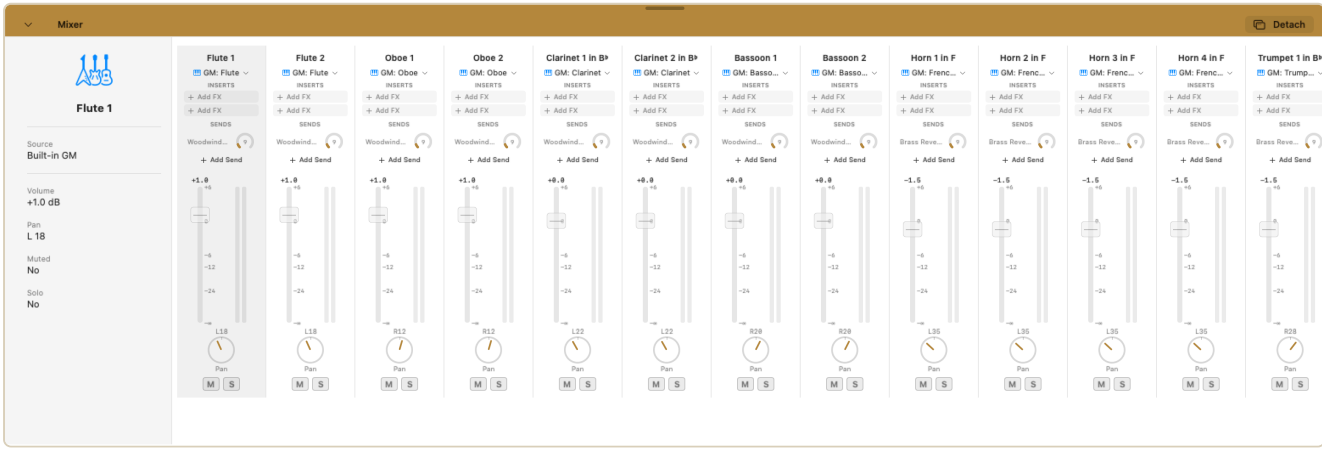
Maak die menger oop met **Terugspeel › Opstelling › Menger**, of Option M. Elke instrument het ŉ kanaalstrook:

- **Volume**-skuifknop en **Pan**-knop.
- **Mute** en **Solo**.
- **Sound**: die instrumentklank wat die kanaal speel. Regsklik op die kanaal om die klankbron te kies:
  - **Built-in GM**: Enoch se ingeboude General MIDI-klanke.
  - **Custom Sound Bank (.sf2/.dls)…**: ŉ eie SoundFont- of DLS-lêer. **Clear Custom Sound Bank** gaan terug na die ingeboude klanke.
  - **Hosted MIDI Instrument…**: ŉ Audio Unit-instrument wat op jou Mac geïnstalleer is, soos ŉ monsterbiblioteek. Apple se eie instrumente is gratis om te gebruik; derdeparty-inproppe is

Enoch Composer.

- **External MIDI**: stuur die kanaal oor MIDI na ’n hardewaresintetiseerder of ’n ander toepassing. **Enoch Composer**

- **Inserts**: verskeie effekte op die kanaal. Enoch se ingeboude effekte is **Reverb**, **Compressor** en **Noise Filter**; Audio Unit-effekte wat op jou Mac geïnstalleer is, kan ook gebruik word. Klik op ’n effek om dit te redigeer.
- **Sends** na aux-snitte, vir gedeelde effekte soos een galm vir die hele groep. Regsklik op die aux-area vir **Add Aux**; regsklik op ’n aux om dit te skrap.
- Die **Master**-strook beheer die algehele vlak.

Die menger met die musiek gestop.

Dieselfde menger terwyl die musiek speel: elke kanaal wys sy vlak.

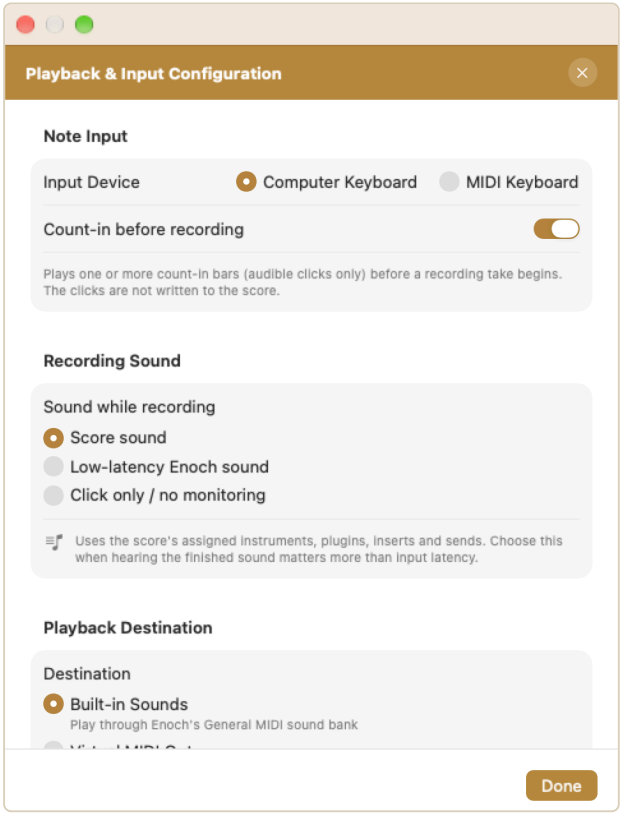
Artikulasiekaarte

Monsterbiblioteke wissel dikwels met sleutelskakelaars tussen speeltegnieke (staccato, pizzicato, gedemp). Die kanaal se besonderhedepaneel kan **Voer artikulasiekaart in…** uit ’n lêer, of **Vang artikulasiestel…** deur na die biblioteek te luister, sodat Enoch tegnieke wissel soos die partituur vra.

Terugspeel- en invoeropstelling

Terugspeel › Opstelling › Stel op (of die luidsprekerknoppie in die Infobalk) maak die opstellingspaneel oop:

Instelling	Wat dit doen
Uitsettoestel	Die luidsprekers, oorfone of klankkoppelvlak wat die klank speel.
Buffergrootte	Kleiner reageer vinniger; groter is veiliger op ’n besige Mac.
Bestemming	Waarheen terugspeel gaan: Enoch se eie klanke, of MIDI uit.
Globale klankbank	Die verstekklanke vir elke kanaal sonder ’n eie klank.
Invoertoestel	Die MIDI-klawerbord vir nootinvoer en opname.
Intel voor opname	’n Maat klikke voordat die opname begin.
Klank tydens opname	Wat jy hoor terwyl jy inspeel.

Terugspeel- en invoeropstelling.

Video

Enoch Composer. Terugspeel › Film › Video › Heg video aan… heg ’n fliek aan die partituur. Dit speel gelyk met die partituur, in die Inspekteur of in ’n eie venster (**Maak venster los**), sodat jy musiek by beeld kan skryf. **Wys in Finder** wys die lêer, en **Verwyder video** maak dit los. Die kontroles onder die fliek is die partituur se eie vervoer: **Spoel terug**, **Speel/Pouse**, **Stop**, **Spoel vorentoe** en dieselfde terugspeelposisie-skuifbalk as die Infobalk. Sleep enige van die twee skuifbalke en die terugspeellyn en die beeld beweeg saam deur die partituur. As jy die fliek se venster toemaak, gaan die fliek terug na die Inspekteur.

Verwysingsklank

Enoch Composer. Terugspeel › Klank › Audio Files › Heg oudiolêer aan… heg ’n opname aan, soos ’n demo of ’n verwysingsnit. **Voorskou** speel dit op sy eie, en dit kan saam met die partituur speel. **Verwyder verwysingsoudio** haal dit weg.

Tydsberekening-diagnostiek

Terugspeel › Wys tydsberekening-diagnostiek in die kieslysbalk wys hoe gelykmatig Enoch klank op jou Mac lewer. As terugspeel ooit hapert, gebruik **Kopieer tydsberekening-diagnostiek** of **Voer tydsberekening-diagnostiek uit…** en stuur die resultaat saam met jou verslag.

HOOFSTUK 10

Uitleg en gravering

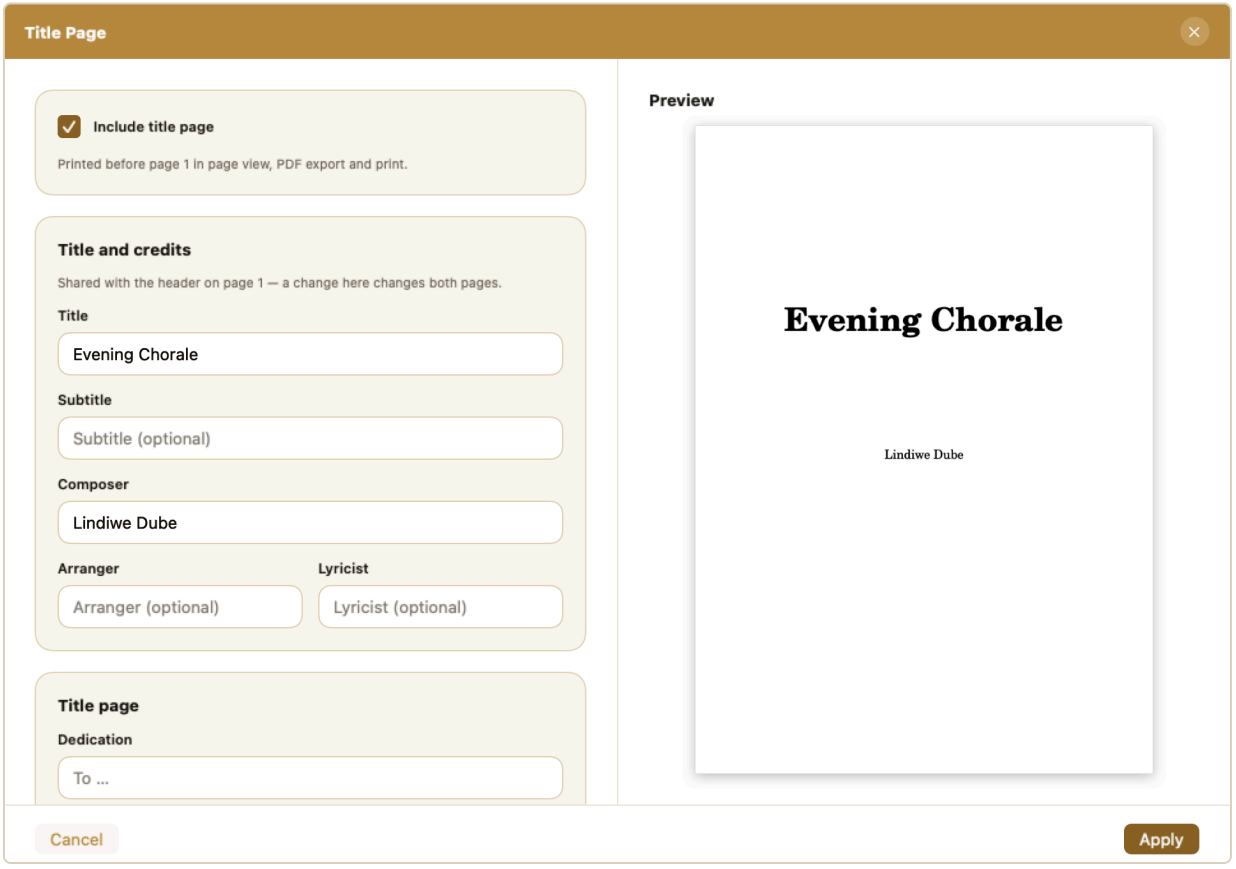
Enoch lê die bladsy vir jou uit terwyl jy skryf: dit spasieer die note, besluit hoeveel mate op elke reël kom, hou elke teken weg van die ander en pas die sisteme op die bladsy in. Hierdie hoofstuk dek die kontroles om daardie uitleg self te vorm.

Bladsy-opstelling

Uitleg › Dokumentopstelling:

- **Grootte**: die papiergrootte: A4, A3, A5, US Concert (9 × 12 duim, die gewone grootte vir orkes- en groeppartiture) of US Choral (6¾ × 10½ duim, die koor-oktavo).
- **Orientation**: Portrait (staande) of Landscape (liggende).
- **Balkgrootte**: die hoogte van die balk, wat die hele partituur skaal. Kleiner balke pas meer musiek op 'n bladsy.
- **Titelblad** voeg 'n voorblad by die partituur, en **Titelbladbesonderhede** stel wat dit wys.

Die partituur vloei op die nuwe bladsy oor sodra jy 'n instelling verander.

Titelbladbesonderhede.

Spasiëring tussen balke en sisteme

Uitleg › Balkspasiëring:

- **Balke** stel die gaping tussen die balke van ’n sisteem, en **Sisteme** die gaping tussen een sisteem en die volgende.
- Sleep ’n balk op of af in die partituur om daardie een gaping aan te pas.
- **Herstel spasiëring** gaan terug na outomatiese spasiëring.
- **Verbeter** voer die hele uitleg weer uit om oorblywende botsings op te los, en verklein die balkgrootte waar bladsye oorloop.

Balksigbaarheid

Uitleg › Balksigbaarheid het dieselfde kontroles as **Filtreer balk** op die Algemeen-oortjie: **Versteek** die huidige balk, **Fokus** daarop, of **Wys alles**. Dit is aansiginstellings en word nie gedruk nie. Om leë balke uit die gedrukte partituur te laat, gebruik **Hide when empty** in die balkeienskappe.

Breuke

Uitleg › Breuke:

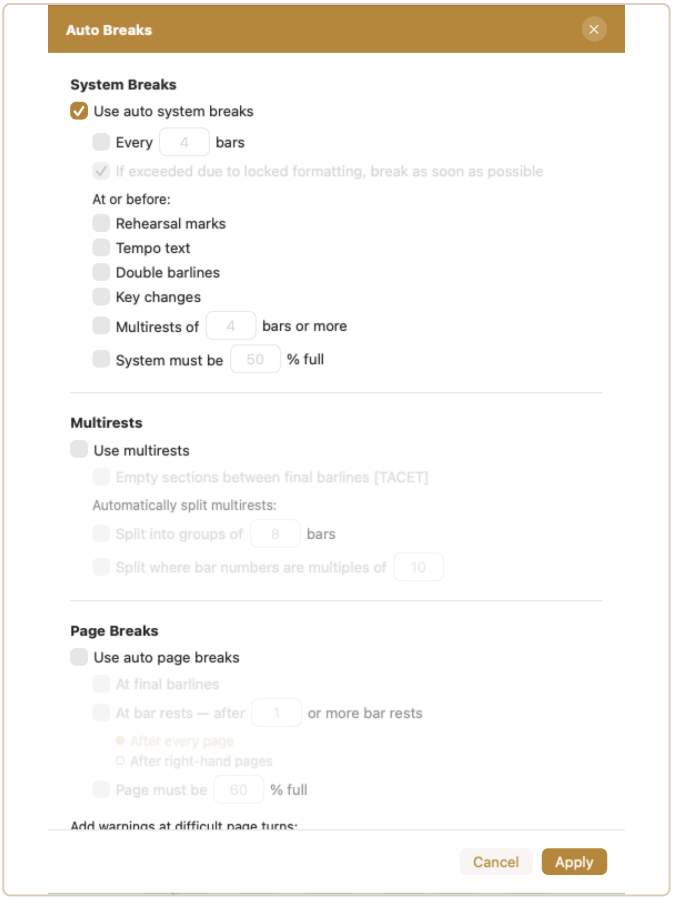
- **Sisteembreuk** begin ’n nuwe reël by die gekose maat. **Enoch Composer**
- **Bladsybreuk** begin ’n nuwe bladsy ná die sisteem wat die gekose maat bevat.
- **Outobreuke** maak die reëls oop wat Enoch volg wanneer dit self reëls en bladsye breek (sien hieronder).
- **Meer › Verdeel multirustes** breek ’n multirus by die gekose maat, en **Meer › Multirustes** skakel multirustes aan of af.

Kies die maat weer en klik op dieselfde knoppie om ’n breuk te verwyder.

Outobreuke

Die Outobreuke-paneel stel die reëls vir outomatiese reël- en bladsybreuke:

- **Gebruik outomatiese sisteembreuke**, met ’n vaste aantal mate per sisteem as jy een wil hê (**Elke** *n* mate).
- **System breaks at** repetisiemerke, tempoteks, dubbelmaatstrepe en toonsoortveranderinge, sodra ’n sisteem ten minste ’n gegewe persentasie vol is.
- **Multirustes**: aan of af, ’n sisteem vir hulself sodra hulle lank genoeg is, verdeel in groepe van ’n gegewe lengte, of verdeel waar die maatnommer ’n veelvoud van ’n gegewe getal is. Leë afdelings tussen slotmaatstrepe kan **TACET** gemerk word.
- **Gebruik outomatiese bladsybreuke**, by slotmaatstrepe, of ná rusmate (ná elke bladsy, of net ná regterbladsye), sodra ’n bladsy ten minste ’n gegewe persentasie vol is.
- **Page-turn warnings**: *V.S.* of ’n bril (👓) by moeilike bladsyomslae.

Die Outobreuke-paneel.

Formaat

Uitleg › Formaat:

- **Maak sisteem** plaas die gekose mate op ’n eie sisteem.
- **Maak bladsy** plaas die gekose mate op ’n eie bladsy.
- **Hou mate bymekaar** hou die gekose mate op dieselfde sisteem. **Enoch Composer**
- **Meer › Sluit formaat** vries die huidige uitleg, sodat latere wysigings nie verander watter mate op watter reël en bladsy staan nie; **Ontsluit formaat** los dit. **Enoch Composer**

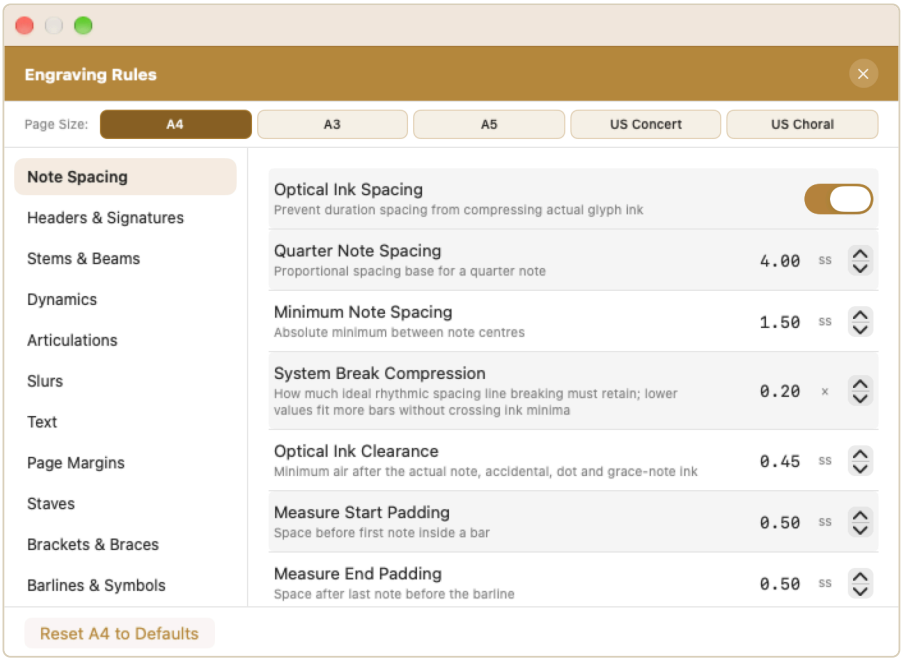
Graveringsreëls

Voorkoms › Werkruimtestyl › Graveringsreëls (of **Lêer › Graveringsreëls…** in die kieslysbalk) beheer die besonderhede van die gravering. Die reëls is gegroepeer:

Groep	Wat dit dek
Nootspasiëring	Hoe wyd note gespasieer word, en optiese spasiëring.
Opskrifte en tekens	Sleutels, toonsoort- en maattekens, en of maattekens op elke bladsy verskyn.
Stele en balke	Stingellengtes, balkdikte en hellings.
Dinamiek	Afstand van die balk en belyning van dinamiek en haarnaalde.

Groep	Wat dit dek
Artikulasies	Plasing van artikulasies.
Bindboë	Vorms van bind- en verlengingsboë.
Teks	Lettertipes en groottes van die titel, komponis, liriekskrywer en ander kopteks; subtitel op latere bladsye.
Bladsykantlyne	Bladsykantlyne, dubbelsydige kantlyne en die afstand van die kop tot die eerste balk.
Balke	Afstande tussen balke en sisteme.
Hakies en akkolades	Hul dikte en plasing.
Maatstrepe en simbole	Maatstreepdiktes, herhalingspunte en die grootte van segno- en coda-tekens.
Akkoordtaal	Hoe akkoordsimbole gespel word.
Bladsynommers	Of en waar bladsynommers gedruk word, en hul lettertipe.

Reëls word vir elke bladsygrootte bewaar, sodat ’n A4- en ’n US Concert-weergawe van dieselfde partituur elk na wens opgestel kan word. **Herstel** stel ’n bladsygrootte se reëls terug na die fabrieksverstek.

Graveringsreëls.

Balkgroepe

Enoch Composer. Voorkoms › Nootstyle › Balkgroepe kies hoe note in elke maatsoort gebalk word: die standaardgroepering, volgens die saamgestelde slag, een groep per slag, die hele maat, of ’n eie patroon soos 3+3+2 in 8/8.

Instrumentname

Voorkoms › Instrument-/balkname kies hoe instrumentname **At start** (die eerste sisteem), **Subsequently** (latere sisteme) en by ŉ **New section** gedruk word: voluit, afgekort, of glad nie. **Enoch Composer**

Botsingvermyding

Enoch hou elke element van die partituur weg van elke ander: dinamiek weg van note en haarnaalde, lirieke weg van mekaar, teks weg van die balk, eindes weg van alles daaronder, maatnommers weg van die tekens naby die maatstreep. Wanneer daar nie plek is nie, skuif Enoch die teken na buite of maak die spasie tussen balke oop. Jy hoef nooit ŉ botsing met die hand reg te maak nie, al kan jy altyd ŉ teken sleep waar jy verkies.

HOOFSTUK 11

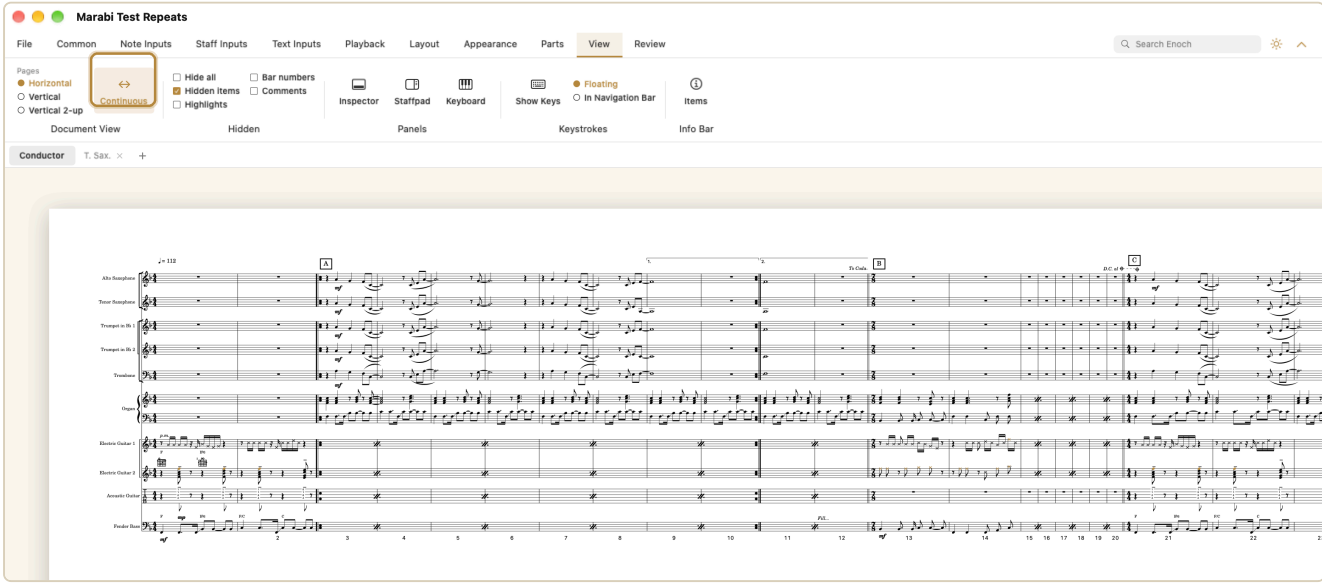
Die partituur bekyk

Niks in hierdie hoofstuk verander die partituur of hoe dit gedruk word nie; hierdie instellings verander net wat jy sien terwyl jy werk.

Bladsy-aansig en deurlopende aansig

Aansig › Dokumentaansig:

- **Horisontaal** lê die bladsye langs mekaar uit, van links na regs.
- **Vertikaal** stapel die bladsye onder mekaar.
- **Vertikaal 2-op** stapel hulle in pare, soos ’n oop boek.
- **Deurlopend** wys die musiek as een lang reël sonder bladsy- of sisteembreuke. Dit is die gemaklikste aansig om note in te voer, want die musiek spring nooit onder die invoegteken na die volgende reël nie.

Deurlopende aansig.

Zoem

- Knyp op ’n spoorblok, of hou Cmd in en rol.
- Gebruik die zoemskuifbalk in die Infobalk; klik op die persentasie vir voorafinstellings.
- **Voorkoms › Zoem** het dieselfde voorafinstellings op die NavBar.

Dinge wys en versteek

Aansig › Versteek:

- **Hide all** versteek elke annotasie en laat net die note oor, wat nuttig is om toonhoogtes en ritmes te proeflees.
- **Bar numbers** versteek of wys die maatnommers.
- **Hidden items** wys elemente wat jy onsigbaar gemaak het in grys, sodat jy hulle weer kan vind en kies, of laat hulle heeltemal weg.
- **Kommentaar** en **Uitligtings** wys of versteek hersieningskommentaar en uitligtings (sien ’n Partituur hersien).

Kleure op die skerm

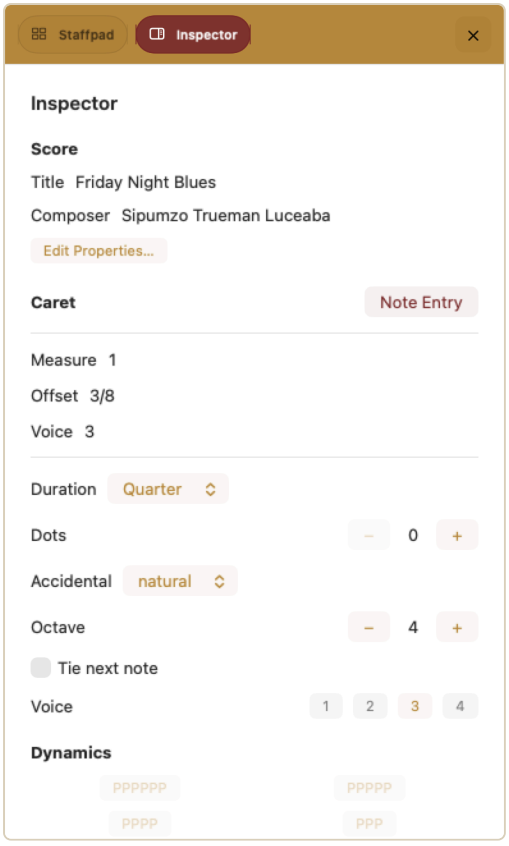
Terwyl jy redigeer, kleur Enoch sommige dinge in om jou te help, en druk die kleure nooit nie:

- Elke **stem** het sy eie kleur wanneer dit gekies is: stem 1 groen, stem 2 blou, stem 3 donkergroen en stem 4 pienk.
- Note **buite die gemaklike omvang** van hul instrument word in koper (net deur professionele spelers speelbaar) of osbloedrooi (heeltemal buite die instrument se omvang) gewys.
- Die **invoegteken** in nootinvoer kry die kleur van die stem waarin jy skryf.

Panele

Aansig › Panele wys of versteek die **Inspekteur** (Shift Cmd D), die **Staffpad** (Cmd Option K) en die **Klawerbord** (**Enoch Composer**).

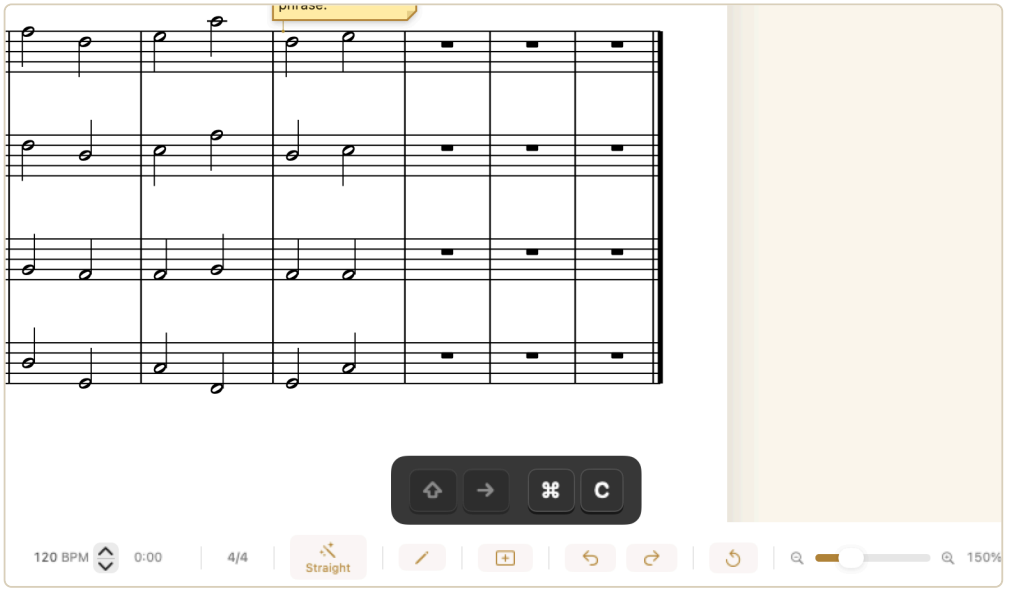
Die Inspekteur wys die eienskappe van wat gekies is, soos ’n noot se duur, toevallige teken, verlengingsboog en terugspeelsnelheid, en maak die Balk- en Maat-eienskappe-panele oop.

Die Inspekteur.

Die toetsaanslagvertoning

Aansig › Toetsaanslae › Wys sleutels vertoon elke sleutel wat jy druk, met sy wysigers, terwyl jy dit druk. Dit is gemaak vir onderrig, tutoriale en skermopnames, sodat kykers kan sien wat jy getik het. Kies waar dit verskyn: **Swewend** in sy eie klein venster wat jy enige plek kan sleep, of **In navigasiebalk** bo-aan die venster.

Die toetsaanslagvertoning.

Die Infobalk

Aansig › Infobalk › Items kies watter kontroles in die Infobalk onderaan die venster verskyn (sien Die Infobalk).

Lig, donker en temas

Voorkoms › Werkruimte-voorkoms stel die werkruimte op **Light**, **Dark** of **Sisteem** (volg macOS). Die keuse geld vir elke partituur en vir die Welkom- en nuwe-partituur-skerms, en word tussen sessies onthou. **Temas** bied alternatiewe kleurskemas vir die venster. Die partituurbladsy bly wit, soos dit gedruk sal word.

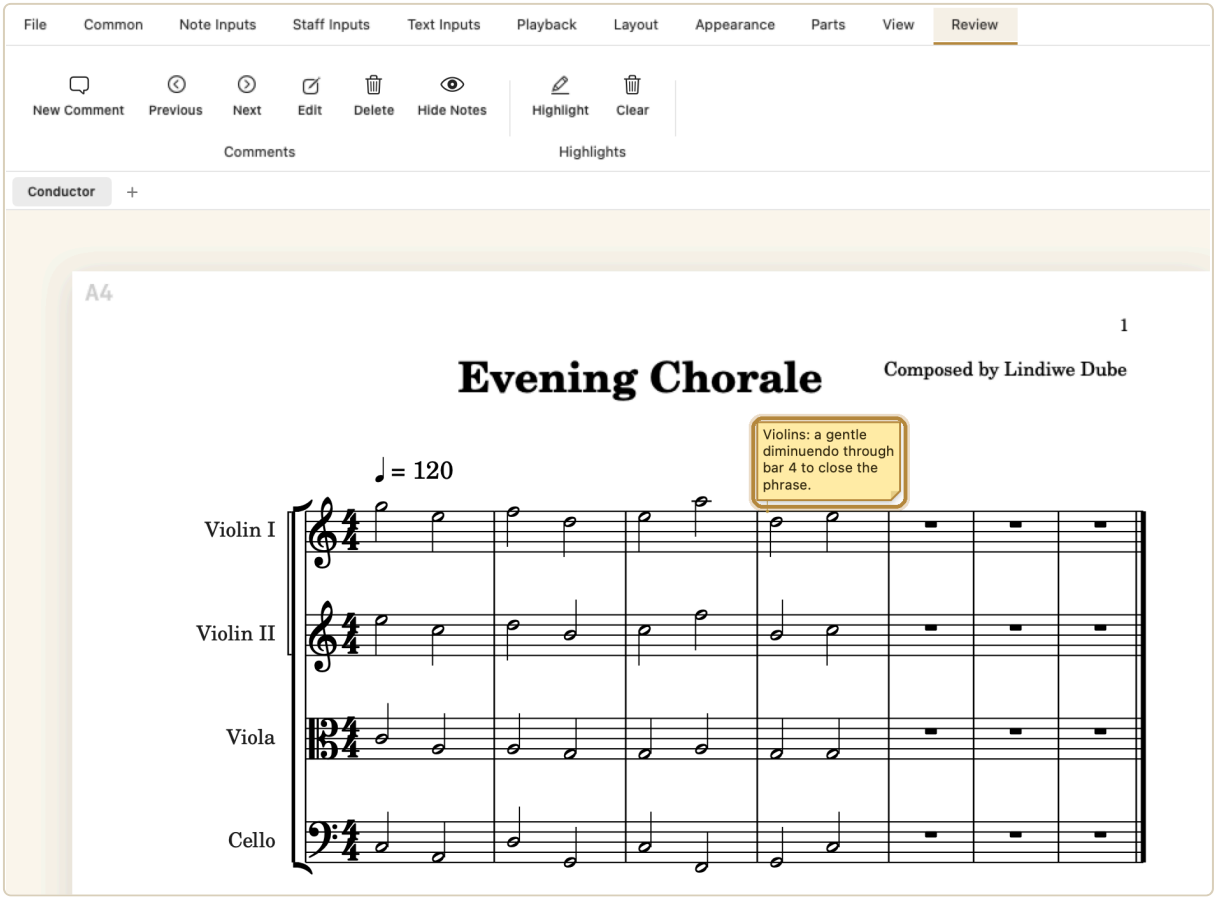
HOOFSTUK 12

’n Partituur hersien

Die **Hersiening**-oortjie bevat gereedskap om ’n partituur te merk terwyl jy dit nagaan, of terwyl iemand anders dit vir jou nagaan. Kommentaar en uitligtings word net op die skerm gewys en word nooit gedruk nie.

Kommentaar

- Kies ’n maat (of ’n balk binne ’n maat) en klik op **Hersiening › Kommentaar › Nuwe kommentaar**. Tik die kommentaar en klik op **Voeg by**. ’n Kommentaarmerker verskyn op die bladsy.
- Klik op ’n merker om sy kommentaar te lees. Sleep dit om dit te skuif.
- **Vorige** en **Volgende** stap deur die kommentaar in die partituur.
- **Redigeer** verander die gekose kommentaar; **Skrap** verwyder dit nadat dit gevra het.

’n Kommentaar in die partituur.

Uitligtings

Kies ’n passasie en klik op **Hersiening › Uitligtings › Lig uit** om dit met ’n gekleurde band te merk, byvoorbeeld om te wys waar iets nagegaan moet word. **Maak skoon** verwyder die uitligting uit die seleksie.

Aansig › Versteek › Kommentaar en **Uitligtings** versteek hulle almal terwyl jy die musiek lees.

HOOFSTUK 13

Druk, uitvoer en deel

Druk

Lêer › Druk (Cmd P) druk die partituur deur die macOS-drukdialoog. Elke bladsy word presies gedruk soos dit in bladsy-aansig verskyn, in swart: die skermkleure vir stemme, seleksies en note buite omvang word nooit gedruk nie.

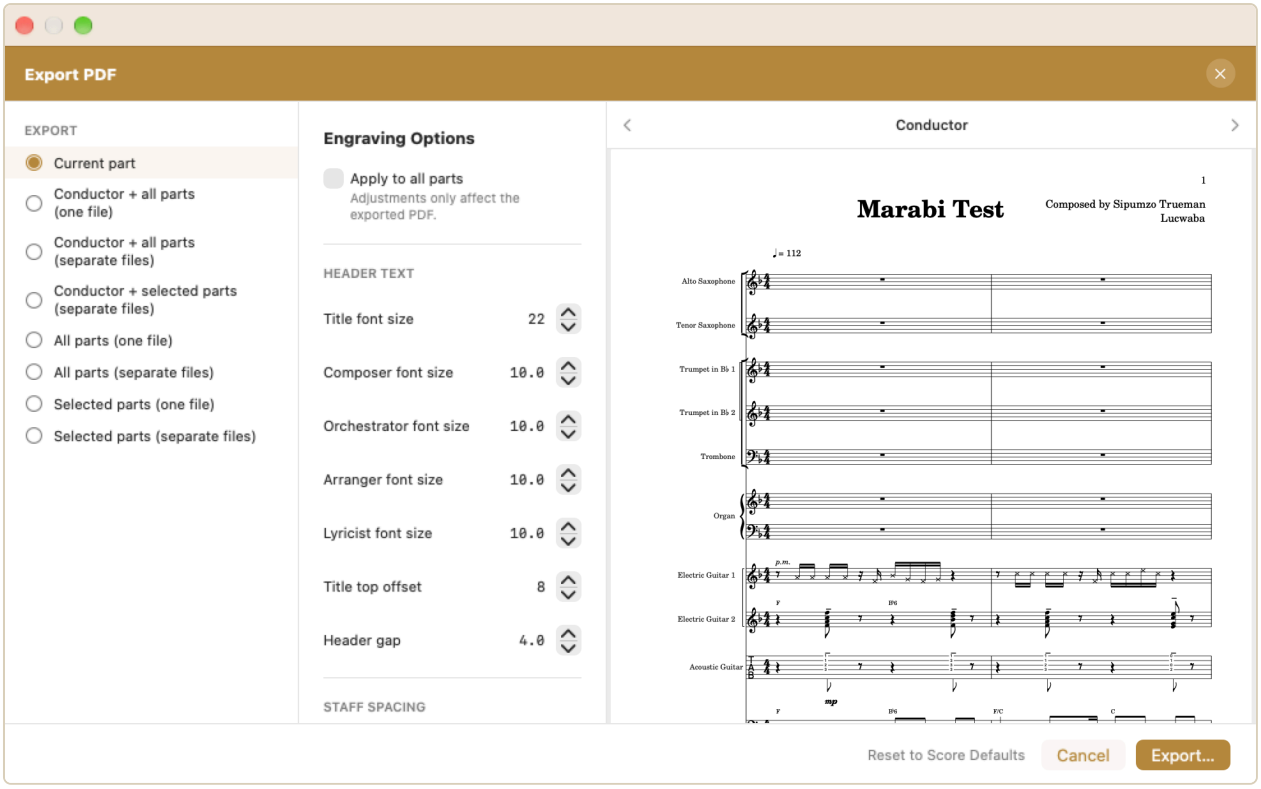
Om partye te druk, maak die party oop en druk dit, of kies **Druk** in die PDF-uitvoerpaneel se **Partye**-lys (sien hieronder).

’n PDF uitvoer

Lêer › Voer PDF uit (Shift Cmd E) maak die PDF-uitvoerpaneel oop, met ’n lewendige voorskou van die bladsye.

- **Voer uit:** die dirigentpartituur, alle partye, gekose partye, of die partituur en sy partye saam, as een lêer of as ’n aparte lêer vir elkeen.
- **Graveeropsies** verfyn net die uitgevoerde bladsye, sonder om die partituur te verander: die groottes van die titel-, komponis-, orkestreerder-, arrangeerder- en liriekskrywerteks, die titel se afstand van die bokant van die bladsy, die gapings in die kop, die afstande tussen balke en tussen partye, en die gaping van die kop tot die eerste balk.
- **Wys bladsynommers** en **Sluit titelblad in**.
- **Pas op alle partye toe** gebruik dieselfde opsies vir elke party. **Stel terug na partituurverstek** vee jou aanpassings uit.

Klik op **Voer uit…** en kies waar om te stoor.

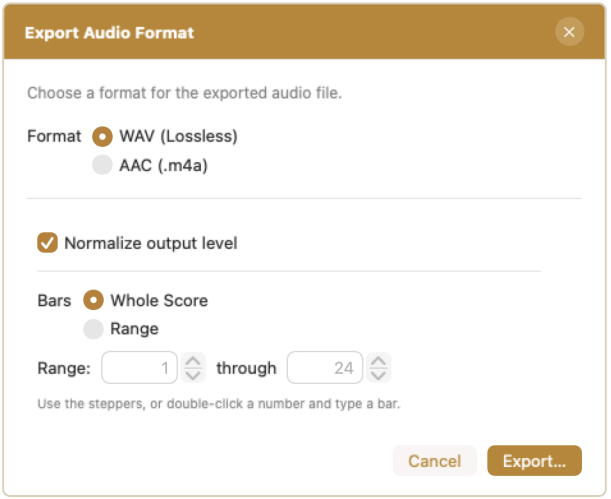
PDF-uitvoer.

Klank uitvoer

Lêer › Voer klank uit skryf die terugspeel na ’n klanklêer:

- **Formaat: WAV** (ongekompresseer, beste gehalte) of **AAC** (`.m4a`, baie kleiner).
- **Mate:** die **Hele partituur**, of ’n **Reeks** mate.
- **Normaliseer uitvoervlak** bring die hardste oomblik op tot volle vlak.

Alles wat jy in terugspeel hoor, is in die lêer: klanke, effekte, die mengerinstellings en die uitvoeringstyl.

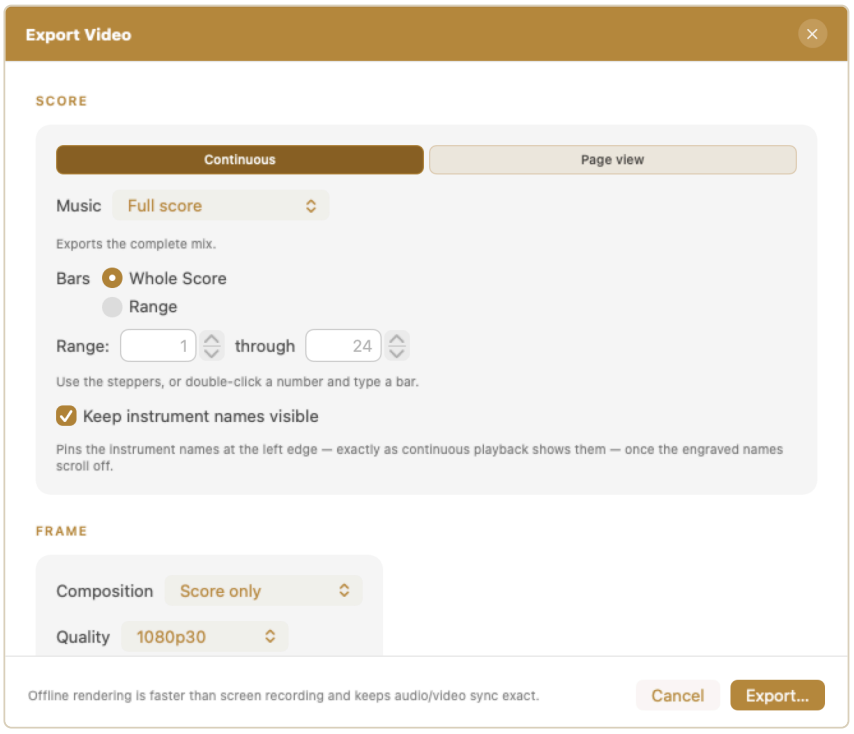

Voer klank uit.

Video uitvoer

Lêer › Voer video uit maak ’n fliek van die partituur wat speel, met die musiek wat in tyd met die klank rol: nuttig om ’n stuk aanlyn te deel of vir oefensnitte.

- **Uitleg:** die musiek as een rollende reël, of as bladsye wat omblaai. **Twee bladsye op ’n slag** wys ’n dubbelblad in elke raam.
- **Music:** die volle partituur of een party.
- **Hou instrumentname sigbaar** hou die name aan die linkerkant vas terwyl die musiek rol.
- **Composition:** wanneer ’n fliek aan die partituur geheg is, of die fliek, die musiek of albei gewys word.
- **Quality** en **Formaat:** die resolusie, raamtempo en lêertipe.

Voer video uit.

MIDI

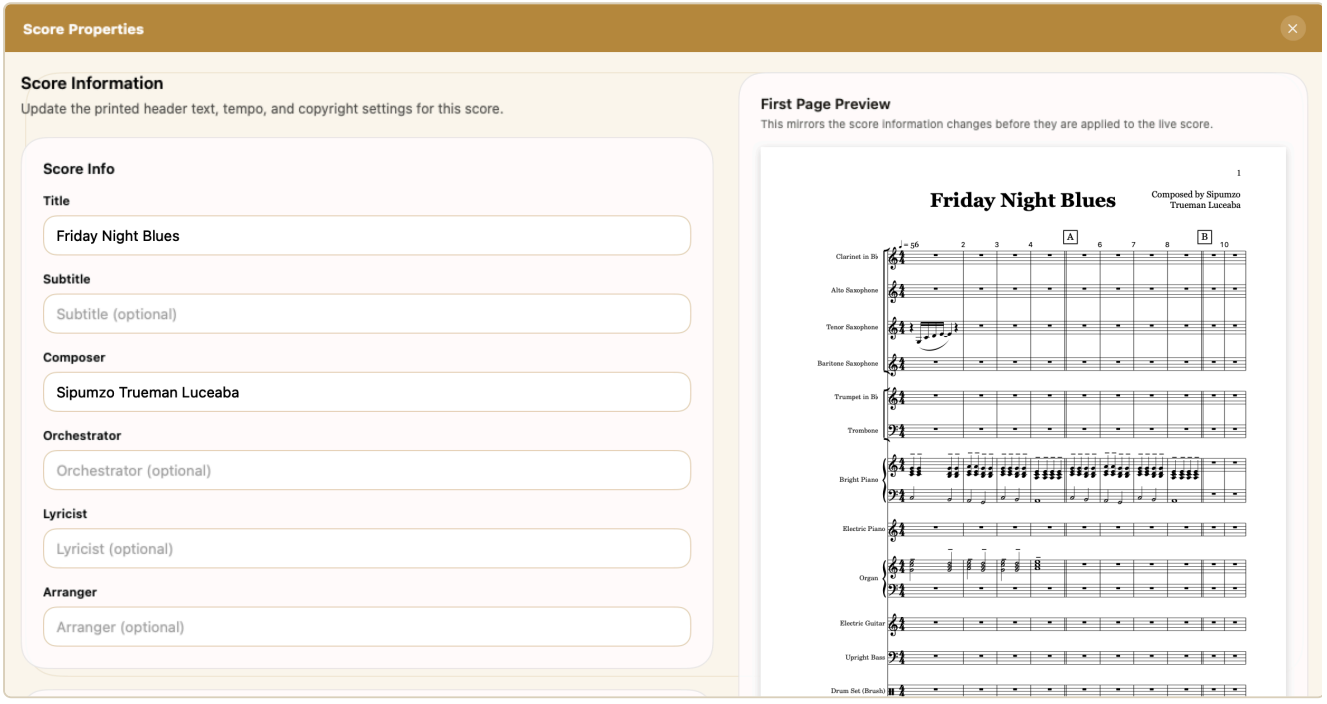
- **Lêer › Voer MIDI uit** skryf ’n standaard-MIDI-lêer van die partituur soos dit speel, vir gebruik in ’n digitale klankwerkstasie.
- **Lêer › Voer MIDI in** maak ’n nuwe partituur uit ’n MIDI-lêer. Enoch kies die instrumente uit die lêer se snitte en kwantiseer die note op ’n sestiendenootrooster sodat hulle skoon lees.
- **Lêer › Smelt MIDI saam** bring ’n MIDI-lêer in die partituur wat reeds oop is.

Deel

Lêer › Deel maak die macOS-deelblad vir die partituurlêer oop: stuur dit per Mail, Messages of AirDrop, of stoor dit in ’n ander toepassing.

Partituurinligting

Lêer › Partituurinfo maak die partituur se eienskappe oop: titel, subtitel, komponis, liriekskrywer, arrangeerder en orkestreerder; die kopieregkennisgewing en of dit op elke bladsy gedruk word; die toonsoort, maatteken en begin-tempo-aanduiding; die vertolkingstyl; die notasie-lettertipe; en die partituurtaal.

Partituureienskappe.

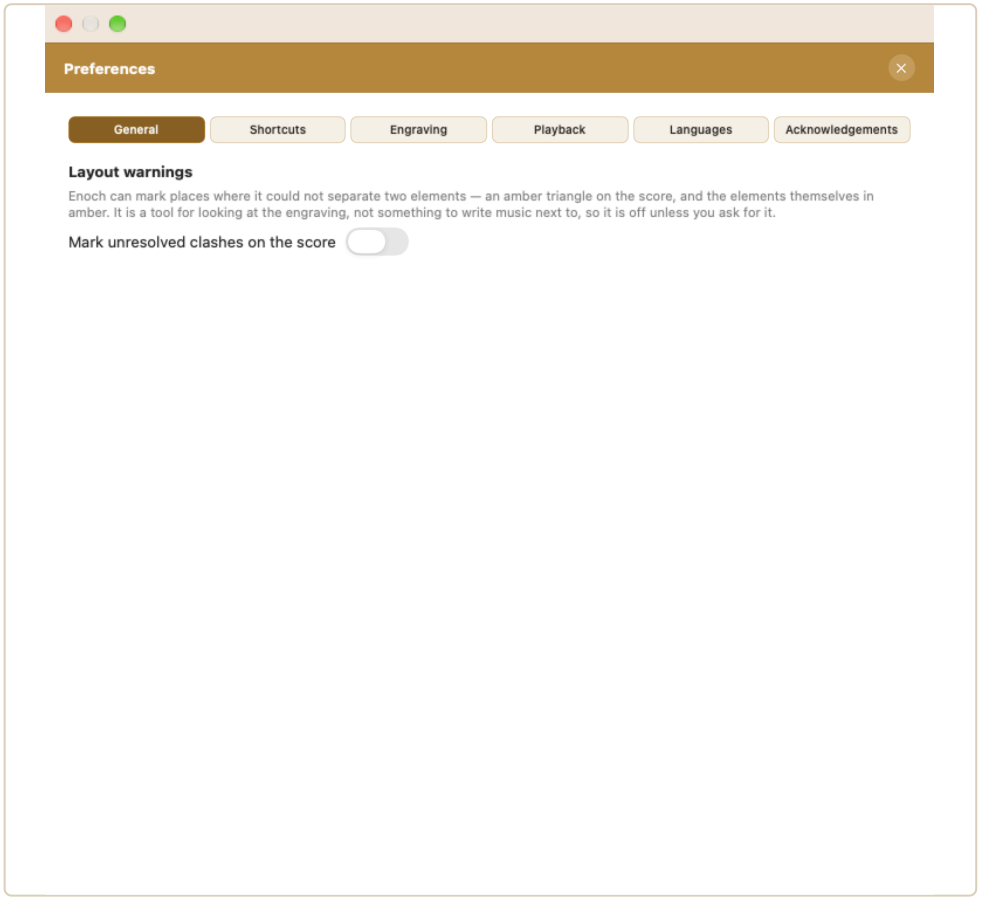
HOOFSTUK 14

Voorkeure

Lêer › Voorkeure (Cmd ,) bevat die instellings wat aan Enoch behoort eerder as aan een partituur. Kies ’n paneel bo-aan.

Algemeen

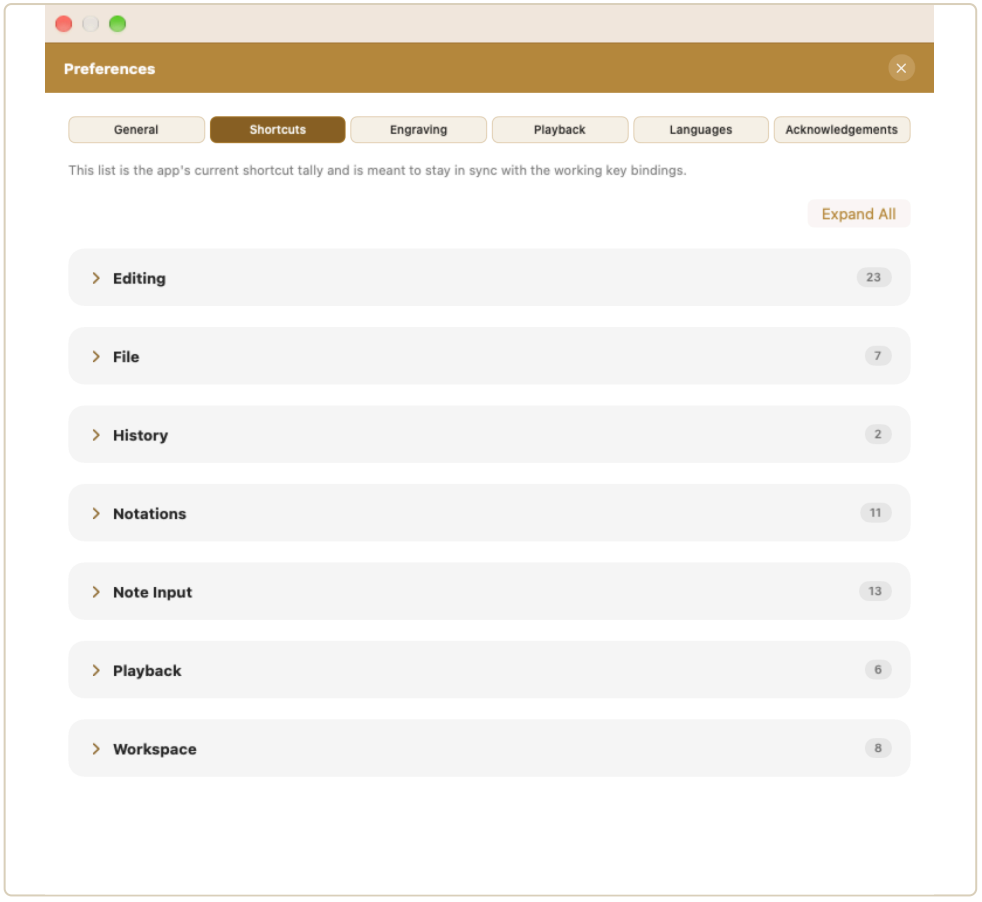
Uitlegwaarskuwings. Enoch hou elke teken weg van die ander. Wanneer dit nie kan nie, kan dit jou wys waar: **Merk onopgeloste botsings op die partituur** teken ’n amber driehoek langs die plek en kleur die twee elemente amber. Dit is ’n hulpmiddel om die gravering na te gaan en is by verstek af. Die merke word nooit gedruk nie.

Voorkeure › Algemeen.

Kortpaaie

Die volledige lys sneltoetse, gegroepeer volgens wat hulle doen: redigering, lêer, geskiedenis, notasie, nootinvoer, terugspeel en meer. Klik op ’n groep om dit oop te maak, of op **Vou alles oop**. Die lys word geneem uit die sneltoetse wat die toepassing werklik gebruik, so dit is altyd op datum. Die mees gebruikte sneltoetse is ook in die hoofstuk Sneltoetse.

Voorkeure › Kortpaaie.

Gravering

Maak **Graveringsreëls** oop, die volle stel graveerinstellings, wat ook op **Voorkoms › Werkruimtestyl › Graveringsreëls** is. Sy afdelings sluit in nootspasiëring, opskrifte en tekens, stele en balke, dinamiek, artikulasies, bindboë, teks, bladsykantlyne, balke, hakies en akkolades, maatstrepe, en **Akkoordtaal**, die spelling vir elke akkoordsimbool (sien Graveringsreëls).

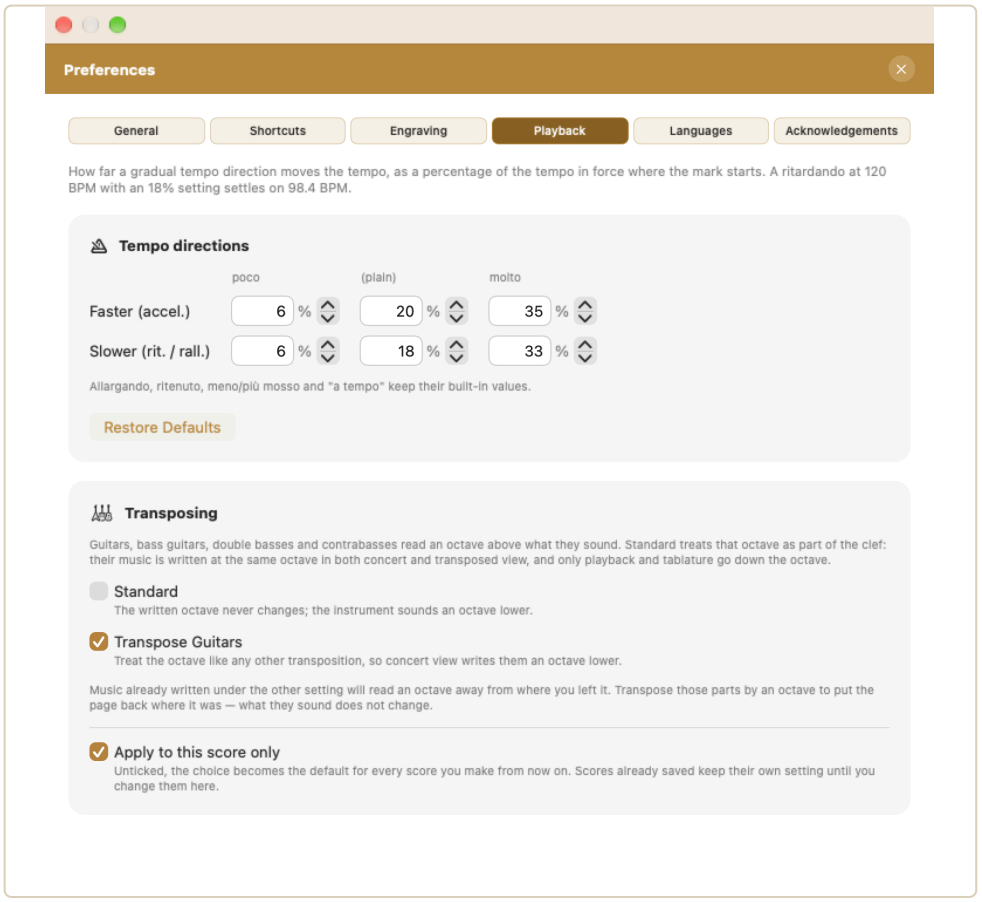
Terugspeel

Tempo-aanwysings. Hoe ver ’n geleidelike tempoverandering die tempo skuif, as ’n persentasie van die tempo waar die aanduiding begin, vir ’n *poco*-, ’n gewone en ’n *molto*-aanwysing, vinniger (*accel.*) en stadiger (*rit.*, *rall.*). ’n Ritardando teen 120 BPM met ’n instelling van 18 % kom tot rus op 98,4 BPM. **Stel terug na verstek** sit die standaardhoeveelhede terug. Allargando, ritenuto, *meno mosso*, *più mosso* en *a tempo* behou hul eie vaste gedrag.

Transponering. Kitare, baskitare, kontrabasse en dubbelbasse klink ’n oktaaf laer as waar hulle geskryf is.

- **Standaard** behandel daardie oktaaf as deel van die sleutel: die musiek word in konsert- en getransponeerde aansig in dieselfde oktaaf geskryf, en net terugspeel en tabulatuur gaan ’n oktaaf af. Dit is die gewone konvensie.
- **Transponeer kitare** behandel die oktaaf soos enige ander transposisie, sodat konsertaansig hierdie instrumente ’n oktaaf laer skryf.

Musiek wat onder die een instelling geskryf is, lees ’n oktaaf weg onder die ander; transponeer daardie partye ’n oktaaf om die bladsy terug te sit (die klank verander nie). **Pas net op hierdie partituur toe** beperk die keuse tot die oop partituur; ongemerk word dit die verstek vir nuwe partiture.

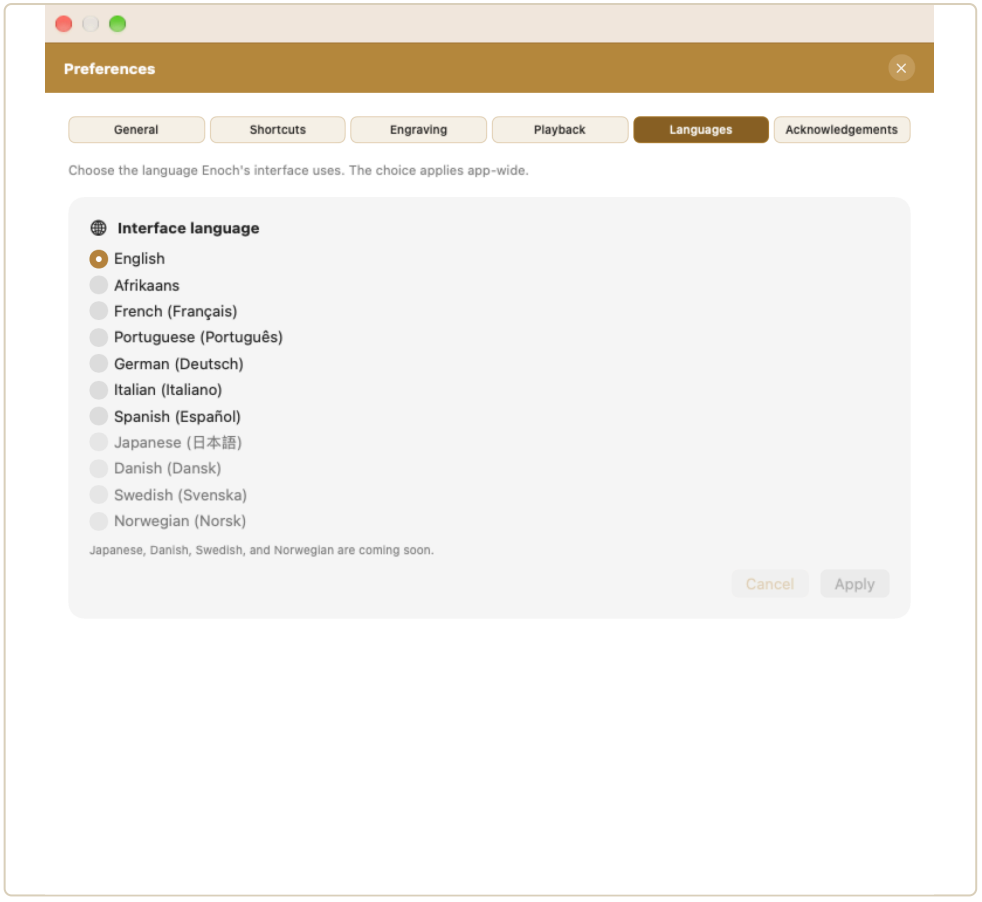

Voorkeure › Terugspeel.

Tale

Kies die taal van Enoch se kieslyste, knoppies en boodskappe: Engels, Afrikaans, Frans, Portugees, Duits, Italiaans of Spaans. Klik op **Pas toe**; die nuwe taal geld die volgende keer wanneer Enoch oopmaak, en Enoch bied aan om jou partituur te stoor en weer te begin. Japannees, Deens, Sweeds en Noors is op pad.

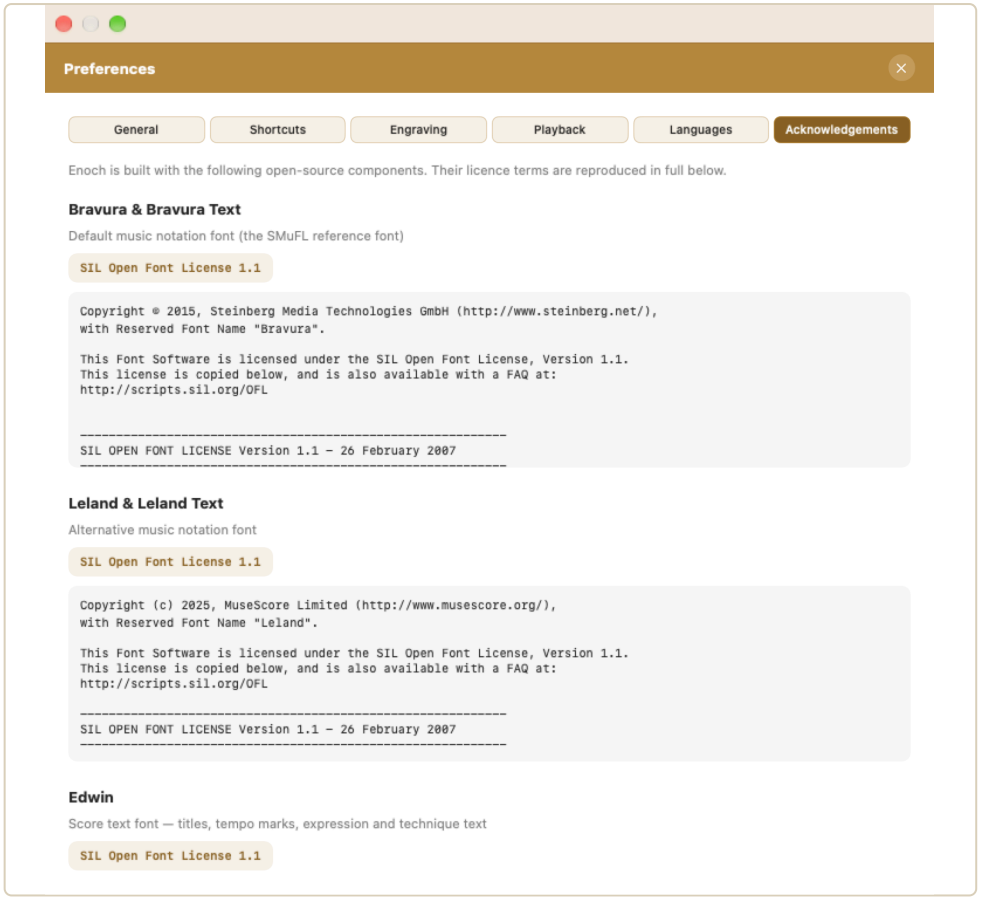
Die taal van die woorde wat in die partituur gedruk word, soos instrumentname en tempowoorde, is ’n aparte instelling: **Teksinvoere › Partituurtaal**.

Voorkeure › Tale.

Erkennings

Die oopbron-lettertipes en -klanke wat Enoch insluit, soos die Bravura-, Leland- en Edwin-lettertipes en die GeneralUser GS-soundfont, met hul volledige lisensietekste.

Voorkeure › Erkennings.

Opgradeer

In Enoch Play wys ’n **Opgradeer**-paneel aan die begin van die strook wat Enoch Composer byvoeg en laat jou dit koop. Dit word nie gewys sodra jy Enoch Composer het nie.

HOOFSTUK 15

Sneltoetse

Die volledige, altyd bygewerkte lys is in **Lêer › Voorkeure › Kortpaaie** (Cmd ,). Terwyl jy in ’n teksveld tik, soos ’n liriek, ’n akkoordsimbool of ’n tempo, word sneltoetse onderbreek en elke sleutel tik in die veld.

Lêers en geskiedenis

Sneltoets	Aksie
Cmd N	Nuwe partituur
Cmd O	Maak ’n partituur oop
Cmd S	Stoor
Shift Cmd S	Stoor as
Shift Cmd E	Voer PDF uit
Cmd P	Druk
Cmd ,	Voorkeure
Cmd Option N	Maak die partituur in ’n tweede venster oop
Cmd Z	Ontdoen
Shift Cmd Z	Herdoen

Nootinvoer

Sneltoets	Aksie
1 tot 6 met niks gekies nie	Begin nootinvoer
N / Z	Nootinvoer- of aanpassing-Staffpad (wanneer vasgemeer)
A tot G	Voer ’n toonhoogte in
1 2 3 4 5 6	Twee-en-dertigste-, sestiende-, agtste-, kwart-, half-, heelnoot
.	Punt
0	Rus
7 8 9	Mol, herstelteken, kruis vir die volgende noot
Shift / Control + letter	Kruis / mol
Shift Control / Shift Option + letter	Dubbelkruis / dubbelmol
T	Verlengingsboog

Sneltoets	Aksie
Cmd 2 tot Cmd 9	Tuplet (Cmd 3 vir ’n triool)
← →	Skuif die invoegteken
↑ ↓	Skuif die noot een trap, of verander die oktaaf vir die volgende noot
Cmd ↑ Cmd ↓	Skuif die noot ’n oktaaf
Option I	Hervoer (oorskryf eerder as invoeg)
Option 0 tot Option 5	Nootkop: gewoon, X, ruit, driehoek, vierkant, skuinsstreep
Esc	Verlaat nootinvoer

Kies en redigeer

Sneltoets	Aksie
Cmd A	Kies alles (**Enoch Composer**)
Shift ← Shift →	Brei die seleksie met ’n slag uit
Esc	Maak die seleksie skoon
Cmd C / Cmd X / Cmd V	Kopieer / knip / plak
R	Herhaal die seleksie na die volgende slag of maat
Option-klik	Kopieer die seleksie na die maat waarop geklik is
Delete	Skrap die seleksie (note word russe)
Cmd Delete	Skrap die gekose mate
1 tot 0 met ’n noot gekies	Voeg ’n interval bo by (1 verdubbel, 0 ’n desiem)
Shift 1 tot Shift 0	Voeg ’n interval onder by
J	Herspel enharmonies
X	Draai stingel om
Cmd G	Gaan na maat
Cmd M	Voeg ’n maat aan die einde by
I	Instrumente
Shift Cmd I	Verander instrument

Notasie en teks

Sneltoets	Aksie
S	Bindboog

Sneltoets	Aksie
H of <	Crescendo
Shift H of >	Decrescendo
Cmd E	Tik 'n dinamiekteken
Cmd T of Option T	Tik tegniekteks
Shift Cmd T	Tempo-aanduiding
Option G	Glissando
Q	Toonsoort- en maattekens
Option E	Notasiepalet
Cmd R	Repetisiemerk (**Enoch Composer**)
Shift Cmd R	Herhalings, eindes en spronge
L of Control L	Lirieke
Cmd K	Akkoordsimbole

Terugspeel

Sneltoets	Aksie
Space	Speel vanaf die invoegteken; pouseer en gaan voort
P	Speel vanaf die gekose noot
Shift Option R	Neem op (**Enoch Composer**)
Return	Stop opname
Option M	Wys of versteek die menger
Shift Cmd M	Demp of ontdemp alle terugspeel

Panele

Sneltoets	Aksie
Cmd Option K	Wys of versteek die Staffpad
Shift Cmd D	Wys die Inspekteur

HOOFSTUK 16

Enoch Play en Enoch Composer

Enoch Play is gratis. Enoch Composer voeg die gereedskap hieronder by. Stoor, uitvoer en druk is in albei uitgawes gratis, en sal altyd so bly. ’n Partituur wat in Enoch Composer gemaak is, maak in Enoch Play oop met alles ongeskonde: ’n styl, ’n hakie of ’n uitlegkeuse wat in Composer gemaak is, speel en druk steeds dieselfde, al kan Enoch Play dit nie verander nie.

Funksie	Enoch Play	Enoch Composer
Partiture van enige grootte skryf, redigeer, speel en druk	✓	✓
Elke notasiesimbool, lirieke, akkoordsimbole, partye	✓	✓
Uitvoer as PDF, klank, video en MIDI	✓	✓
Die menger, Enoch se klanke, SoundFonts en Apple se Audio Units	✓	✓
MIDI-klawerbordinvoer en intydse opname		✓
Seleksiegereedskap: Alles, Geen, Mate, Sisteem en Filters		✓
Transformasies: Retrograde, Inverteer, Na saamgesteld, Na eenvoudig, Verdubbel, Halveer, TAB-ligging		✓
Interpretasie: uitvoeringstyle en die Herhalings-skakelaar		✓
Lewendige terugspeel, ekspressiewe terugspeel en Herskryf		✓
Derdeparty-Audio Unit-instrumente en -effekte		✓
Eksterne MIDI-instrumente		✓
Invoer van video en verwysingsklank		✓
Die klawerbord op die skerm		✓
Balkgroepe		✓
Hakies en akkolades		✓
Repetisiemerke		✓
Konsert- en getransponeerde partituuraansig		✓
Sisteembreuk, Hou mate bymekaar, Sluit en ontsluit formaat		✓
Plasing van maatnommers		✓
Vertoning van instrument- en balkname		✓

Opgradeer

Maak **Lêer › Voorkeure › Opgradeer** oop. Enoch Composer is beskikbaar as ’n maandelikse intekening, ’n jaarlikse intekening, of ’n permanente lisensie wat een keer gekoop word; al drie ontsluit dieselfde funksies. ’n Intekening kan by **Bestuur intekening** verander of gekanselleer word. As jy Enoch herinstalleer of na ’n nuwe Mac skuif, klik op **Herstel aankope**.

HOOFSTUK 17

Probleemoplossing en ondersteuning

Daar is geen klank nie

- Maak seker **Demp alle afspeel** is nie aan nie (Shift Cmd M) en dat geen kanaal in die menger gedemp is, of 'n ander op solo is nie.
- Maak **Terugspeel › Stel op** oop en kontroleer die **Uitsettoestel**.
- Draai die kanaal se skuifknop en die meesterskuifknop in die menger op.

Terugspeel hapert of kraak

- Kies in **Terugspeel › Stel op** 'n groter **Buffergrootte**.
- Maak ander toepassings toe wat baie verwerkingskrag of geheue gebruik.
- As dit aanhou, maak **Terugspeel › Wys tydsberekening-diagnostiek** in die kieslysbalk oop, speel die passasie, kies dan **Kopieer tydsberekening-diagnostiek** en stuur die resultaat na ondersteuning.

My MIDI-klawerbord doen niks nie

- MIDI-invoer het Enoch Composer nodig.
- Maak seker die klawerbord is gekoppel en aangeskakel, en kies dit dan as die **Invoertoestel** in **Terugspeel › Stel op**.
- Speel in nootinvoer 'n sleutel: die noot word by die invoegteken ingevoer. Om intyds op te neem, gebruik **Neem op**.

'n Knoppie doen niks nie

Die meeste knoppies werk op 'n seleksie. Kyk na die statusreël in die Infobalk: dit sê wat jy eers moet kies. 'n Grys knoppie behoort aan Enoch Composer.

Sneltoetse tik eerder in 'n blokkie

'n Teksveld het die klawerbord, soos 'n liriek, 'n akkoordsimbool of die tempo. Druk Esc of klik op die partituur om dit te verlaat.

Iets lyk verkeerd op die bladsy

Ontdoen (Cmd Z) die laaste paar stappe om te sien watter een dit veroorsaak het, en vertel ons wat gebeur het. Sluit asseblief die partituur in as jy kan.

Hulp binne Enoch

- **Hulp › Enoch-hulp** maak die ingeboude hulp oop: kort artikels volgens onderwerp gegroepeer, met skermskote en ’n soekblokkie. **Lêer › Hulp** maak dieselfde paneel oop.
- **Hulp › Laai handleidings af…** maak die handleidingbladsy op die Enoch-webwerf oop, waar hierdie handleiding in elke taal van Enoch afgelaai kan word.
- **Deursoek Enoch**, regs bo in die venster, vind enige knoppie of paneel volgens naam.

Kontak ondersteuning

- E-pos **support@enochmusic.co.za** met ’n beskrywing van die probleem, die stappe wat daartoe lei, en die partituurlêer indien moontlik.
- **Enoch › Meer oor Enoch › Wys diagnostiese verslae…** wys die vouer met omvalverslae, wat jy by jou e-pos kan aanheg.
- Die Enoch-webwerf is by **enochmusic.co.za**.